

MESLEK ÖNCESİ EĞİTİMİN ANALİZİ VE YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

RAPOR 2020

TÜRKİYE ADALET AKADEMİSİ

MESLEK ÖNCESİ EĞİTİMİN ANALİZİ VE YENİ BİR MODEL ÖNERİSİ

ANKARA - 2020

İÇİNDEKİLER

I. GİRİŞ	1
II. RAPORUN AMACI	5
III. RAPORLAMA YÖNTEMİ	7
A. Veri Toplama Aşaması	7
1. Anket	7
2. Saha Ziyaretleri ve Mülakatlar	9
B. Çalıştaylar	10
1. Yöntem Belirleme Çalıştayı	10
2. İş Zaman Planlaması Çalıştayı	11
3. Anket Soruları Çalıştayı	11
4. Aday Görüşmeleri Soru ve Tutanak Esaslarını Belirleme Çalıştayı	11
5. Saha ve Kurum Ziyaretlerinin Planlanması Çalıştayı	11
6. İhtiyaç Analizi Anketinin Değerlendirilmesi ve Görev Dağılımları	11
7. Odak Eğitici Çalıştayı	11
8. Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştayı	11
9. Saha Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Rapor Çalıştayı	11
IV. YARGI EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ ve KURUMSAL YAPILANMASI	16
A. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Meslek Öncesi Eğitimi	16
1. Tarihçe	16
2. Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi	16
3. Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi	17
4. Türkiye Adalet Akademisi	17
B. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Meslek İçi Eğitimleri	19
V. MESLEK ÖNCESİ ADLİYE STAJLARININ KURUMSAL YÖNETİMİ	23
VI. MUKAYESELİ HUKUK AÇISINDAN YARGI EĞİTİMİ: MESLEK ÖNCESİ ve MESLEK İÇİ EĞİTİM SİSTEMLERİ	24
A. Almanya’da Hâkimlerin ve Savcıların Eğitimi	24
1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul	24
2. Meslek Öncesi Eğitim: Hazırlık Hizmeti	24
3. Hâkim ve Savcıların Meslek İçi Eğitimi	29
B. Avusturya’da Hâkim ve Savcıların Eğitimi	29
1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul	29
2. Hâkimlerin Meslek Öncesi Eğitimi: Hâkimlik Hazırlık Hizmeti	30
3. Hâkimlerin ve Savcıların Meslek İçi Eğitimi.....	31

C. İsviçre’de Hâkimlerin ve Savcıların Eğitimi.....	31
1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul	31
2. Hâkim ve Savcılar İçin Meslek Öncesi Eğitim	32
3. Hâkimlerin Meslek İçi Eğitimi	32
4. Savcıların Meslek İçi Eğitimi	33
D. Fransa’da Hâkimlerin ve Savcıların Eğitimi.....	33
1. Hâkimlik ve Savcı Yardımcılığına Kabul.....	33
2. Hâkimlerin ve Savcı Yardımcılarının Meslek Öncesi Eğitimi.....	35
E. İspanya’da Hâkimlerin ve Savcıların Eğitimi.....	39
1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul	40
2. Hâkimlerin Meslek Öncesi Eğitimi	40
3. Hâkimlerin Meslek İçi Eğitimi	44
F. Mukayeseli Hukuka Dayalı Ara Değerlendirme.....	44
VII. HÂKİM ve SAVCI ADAYLIĞI EĞİTİM DEĞERLENDİRME ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ	47
A. Demografik Bilgiler	47
B. Hâkimlik Hukuk Derslerinin Değerlendirilmesi	49
C. Hâkimlik Ceza Derslerinin Değerlendirilmesi	50
D. Savcılık Derslerinin Değerlendirilmesi	50
E. Adalet Yönetimi ve Mesleki Kültür Derslerinin Değerlendirilmesi	51
F. Kişisel Gelişim Alanına İlişkin Derslerin Değerlendirilmesi	51
G. Anket Sonuçları Hakkında Ara Değerlendirme.....	51
VIII. HÂKİM ve SAVCI ADAYLARI GÖRÜŞMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	53
IX. SAHA ZİYARETLERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	60
A. Saha Ziyaretlerinde Paydaşlara Yöneltilen Sorular	60
B. Katılımcıların Açıklamaları Çerçevesinde Hâkim-Savcı Eğitimine İlişkin Öne Çıkan Hususlar ...	60
X. ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	64
A. Mevcut Görüşlerin Değerlendirilmesi	64
1. Hukuk Dersleri.....	64
2. Ceza Dersleri.....	64
B. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Değerlendirilmesi.....	65
XI. YARGI EĞİTİMİNİN PLANLANMASI ve METODOLOJİK ARAYIŞLAR	66
A. Yargı Eğitiminin Planlanması.....	66

B. Yargı Eğitiminde Metodolojik Arayışlar	67
C. Yargı Eğitiminde Öğrenim Süreçlerinin Değerlendirilmesi	69
XII. YARGI EĞİTİMİNDE EĞİTİCİLERİN ROLÜ ve EĞİTİCİLER EĞİTİMİNİN YAPILANDIRILMASI	71
A. Yargı Eğitiminde Eğiticilerin Rolü	71
B. Eğiticiler Eğitiminin Yapılandırılması	71
XIII. MESLEK ÖNCESİ EĞİTİME İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER	73
A. Akademi Eğitimi Hakkında Öneri ve Değerlendirmeler.....	73
B. Staj Süreci Hakkında Öneri ve Değerlendirmeler	74
XIV. TASLAK MÜFREDAT ÖNERİSİ	79
A. Ceza Hukuku Uygulamaları	79
1. Soruşturma İşlemleri.....	79
2. Sulh Ceza Hâkimliği Uygulamaları.....	79
3. Kovuşturma İşlemleri ve Ceza Mahkemeleri Uygulamaları	80
4. Savcılık Uygulamaları	80
5. Gerekçeli Karar Yazımı.....	81
6. Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar	81
7. İnfaz Hukuku Uygulamaları	82
B. Özel Hukuk Uygulamaları	82
1. Amaç.....	82
2. Öğretim Yöntemi	83
3. Eğiticiler ve Ders Materyalleri	84
4. Ders Konuları ve İşlenişi	85
C. Anayasa ve İnsan Hakları Hukuku Uygulamaları.....	87
D. Uluslararası Adalet Uygulamaları.....	88
E. Kişisel Gelişim Uygulamaları.....	88
F. Adalet Yönetimi Uygulamaları.....	90
XV. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	93
XVI. KAYNAKÇA	97
XVII. EK: Türkiye Adalet Akademisi Adli Yargı Meslek Öncesi Eğitim Müfredat Taslağı.....	99

I. GİRİŞ

“Güven Veren Adalet İçin Etkin Eğitim”

Bilimsel, idari ve mali özerkliğe sahip bir kurum olarak 23/07/2003 tarihli ve 4954 sayılı Kanun ile kurulan Türkiye Adalet Akademisi Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin yönetsel yapılanma sürecinde 9 Temmuz 2018 tarih ve 30473 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2’nci maddesi ile ilgili Kanunun yürürlükten kaldırılmasıyla kısa süreli bir zaman aralığında kapatılmıştır. Ancak 02.05.2019 tarih ve 30762 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan 34 numaralı ‘Türkiye Adalet Akademisi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’ ile Türkiye Adalet Akademisi yeniden kurulmuştur. Kurumsal anlamda 4954 sayılı ilk kurucu Yasa ile düzenlendiği biçimiyle Adalet Akademisi, yine bilimsel, idari ve mali özerkliği bulunan bir kurum olarak yeniden tanzim edilmiştir. İlgili Kararnamenin 15. maddesine dayanılarak 20 Aralık 2019 tarihinde 30984 sayı ile çıkarılan ‘Türkiye Adalet Akademisinin Teşkilatı ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’, Adalet Akademisinin kurumsal hedef ve ilkelerinin yanı sıra, sadeleştirilmiş teşkilat yapısına ilişkin esasları, hizmet birimleri ile diğer kurul ve görevlerini ve öğretim elemanlarına ilişkin hükümleri düzenleme konusu yapmıştır.

Hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitimi ile yargı mensuplarının meslek içi eğitimlerinin yürütülmesinin kurumsal sorumluluğunu üstlenen Türkiye Adalet Akademisinin yeniden yapılanma sürecinde eğitim vizyonu, “güven veren adalet için etkin eğitim” sloganında öz ifadesini bulmuştur. Bu vizyon doğrultusunda, ‘Hâkim ve Savcı Adaylığı Eğitiminin’ etkinlik ve verimliliğinin değerlendirilerek ‘adalet güven’ ilkesi temelinde geliştirilmesi ve iyileştirilmesi kurumsal bir hedef olarak belirlenmiştir. Adalet Akademisi bu kurumsal hedefini yargı eğitiminin temel hedefi olarak 12 Aralık 2019 tarih ve 30976 sayılı ‘Türkiye Adalet Akademisi Meslek Öncesi Eğitimin Uygulanma Esasları ile Yazılı ve Sözlü Sınavlara Dair Yönetmeliğin’ ilgili 5. maddesinde dermeyan etmiştir. İlgili madde, ‘mesleğin gerektirdiği tarafsızlık, bağımsızlık, hak ve adalet anlayışının kazandırılması ile mesleki kimlik edindirilmesi’; ‘mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerinin kazandırılması’; ‘yükseköğretimde edinilen bilgilerle ulusal ve uluslararası yüksek mahkeme kararlarından da yararlanarak hukuki uyumsuzlukları çözüme becerisinin kazandırılması’; ‘karar metinlerinin ve gerekçelerinin yazımına ilişkin usul ve esasların öğretilmesi’; ‘yargı mercileri ve diğer kurumlarla olan ilişkiler ile yazışma kurallarına dair usul ve esasların öğretilmesi’; ‘kişisel gelişimi destekleyen eğitimler verilmesi’; ‘insan haklarına ve evrensel hukuk ilkelerine uygun, adil, hızlı ve etkin yargılama yapabilme becerisinin kazandırılması’; ‘yargıya güven ve saygıyı tesis edecek davranışların kazandırılması’; ve ‘çalışma disiplinine uyma alışkanlığının kazandırılması’ hedeflerini somut olarak düzenlemiştir.

‘Adalet güven’ ilkesinin tahakkuk ettirilebilmesi her şeyden önce, yargısal adaletin aslî-icrâî özneleri olan hâkim ve savcılarının meslek öncesinde etkin ve nitelikli bir eğitim sürecinden geçmesini zorunlu kılmaktadır. İnsan hakları temelinde adalet hizmetinin güven verme esası üzerinden yürütülebilmesinin ön koşulunu mesleğin yetkinlikle icrası oluşturmaktadır. Kuşkusuz mesleki yetkinlik, öncelikle hâkim ve savcılarının bilgisel anlamda yeterlilik ve donanımlarına tekabül etmektedir. Bilgisel yetkinliğin yanı sıra bilinç düzeyinde bir yetkinliğin kazanılması adına hâkim ve savcılarının mesleki etik kodları içselleştirmesi gerekmektedir. Meslek öncesi eğitimin, her iki temel düzeyde bir yetkinlik kazanımı hedefine matuf biçimde yapılandırılması icap etmektedir. Bu gereklilik doğrultusunda meslek öncesi eğitim süreçlerinin müfredat içeriğinin belirlenmesi çabası, ideal anlamda öngörülen yargı mensubu (hâkim ve savcı) profilinin niteliğine dair bir fikir sunacaktır. Tam da bu noktada ‘insan hakları ve hukukun üstünlüğü’ ilkelerini yargısal görevin tayin edici üst değerleri olarak benimsenmesi ve bunların gereklerini sürdürülebilir bir yetkinlikle tecelli ettirme iradesinin eğitim süreçleri ile tahkim edilmesi gerekmektedir. Bu yönüyle eğitim süreci, yalnızca meslek öncesini değil bir bütün halinde ve birbirinin tamamlayıcısı biçiminde meslek içi öğrenim sürecini de kapsamaktadır. Hatta literatürde ‘yaşam boyu öğrenme’ (*life long learning*) olarak kavramsallaştırılan bütünlüklü bir öğrenim süreci anlayışının kurumsallaşmasını temin edecek bir yargı eğitimi mimarisinin geliştirilmesi icap etmektedir. Söz konusu öğrenim felsefesi, hangi düzeyde olursa olsun ilgili eğitimin zaman ve mekân kayıtlaması olmaksızın esneklik, metodolojik çeşitlilik, içeriksel zenginlik, elverişlilik ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayandırılmaktadır.

Türkiye Adalet Akademisinin bu rapora konu olan meslek öncesi eğitim süreçlerinde esas alınan mevcut müfredatın değerlendirilmesi de böylesi bütüncül bir perspektif üzerinden ele alınmayı gerekli kılmaktadır. Ayrıca adayların meslek öncesi eğitiminin uygulama ayağını oluşturan Adliye stajlarının mevcut işleyiş ve etkinliğinin analizi de bu meyanda dikkate alınmalıdır. Böylelikle, meslek öncesi eğitimin ilk ayağını oluşturan Akademi eğitimi mutlaka surette Adliye stajları ile birlikte etki-değerlendirmesine tabi tutmak icap etmektedir. Bu düşünce ile hazırlanmış olan bu rapor, yalnızca cari olan müfredat üzerinden gerçekleştirilen bir ihtiyaç analizi ve etkinlik/verimlilik değerlendirme çabası ile sınırlı değildir. Bununla birlikte, Akademi eğitimi ile uygulama stajları arasındaki öğretimsel/pedagojik etkileşim ve etkililik de dikkate alınmıştır. Zira yeniden yapılandırılmasının zorunluluğu ortaya çıkan adliye staj süreçlerinin verimliliği meselesi dikkate alınmaksızın Akademi eğitiminin istenilen düzeyde yetkinleştirilmesi pek mümkün görünmemektedir. Akademi yürütülen eğitimi, uygulama, mesleki deneyim kazanma ve görerek öğrenme boyutları ile tahkim edecek olan adliye stajlarının yeniden yapılandırılması bağlamında mevcut yapılanmanın doğurmuş olduğu yapısal sorunlara dikkat çekilecektir. Rapor, bu bütünlük fikri üzerinden eğitim sürecinin her iki ayağının birlikte değerlendirilmesine ilişkin birtakım öneriler sunmaktadır. Bu bağlamda, meslek öncesi öğretim, ‘kurumsal yetki, eğitimin niteliği ve eğitim-öğretim süreçlerinin yönetimi’ konularına raporda dikkat çekilmektedir.

Türkiye Adalet Akademisinin kurumsal vizyon ve himayesinde hazırlanmış olan bu değerlendirme ve sonuç raporu, dokuz kişilik bir akademik heyet ve yayın kurulu tarafından hazırlanmıştır. Paydaş talepleri, dünyadan iyi uygulama örnekleri –Kara Avrupası Hukuk Sistemine mensup bazı ülke uygulamaları-, adalete güven ilkesi ve eğitim bilimsel gereklilikler doğrultusunda temellendirilmiş somut bir müfredat taslağı önerisi sunma hedefiyle hazırlanan raporun çalışmaları 21 Haziran 2019 tarihinde başlamıştır. Akademik çalışma grubu, raporlama faaliyetine öncelikle Türkiye Adalet Akademisi ‘Ölçme ve Değerlendirme Merkezi’ tarafından hazırlanmış olan ‘Hâkim ve Savcı Adaylığı Eğitim Değerlendirme Anketi’ üzerine yapılan çalıştay ile başlamıştır. Adaylar da dahil olmak üzere tüm yargı mensuplarının katılımına açık biçimde düzenlenen anket çalışmasını takiben gerçekleştirilen saha ziyaretleri, çalıştaylar ve yüz yüze görüşmeler tüm paydaşların görüşlerini etkin katılımcılıkla almak amacına matuf olarak gerçekleştirilmiştir.

Yeni bir müfredat taslağı önerisi ile dikkate sunulan bu raporun teorik kurgusu, yukarıda değinilen hedef ilkeler üzerinden yapılandırılmıştır. Mevcut müfredatın akademik içeriği bilgi-bilinçsel yetkinliği hedef alan bir perspektif üzerinden çerçevelendirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda müfredata eklenmesinin uygun olacağı düşünülen özellikle yargı etiği ve kişisel gelişim derslerinin kapsamı değerlendirme konusu yapılmıştır.

Akademi tarafından yürütülen eğitim faaliyetinin asli unsuru olan eğitici kadronun seçim ve görevlendirme süreçleri eğitimin niteliğine ilişkin esaslı konulardan birisini oluşturmaktadır. Bu açıdan raporda hem kadrolu olarak görevlendirilen eğiticiler ve hem de Yüksek Yargı mercilerinden gönüllülük ilkesi çerçevesinde eğitim süreçlerinde görev alan eğitici hâkimlerin seçimi ve eğitim süreçlerinin yapılandırılması konusuna dikkat çekilmiştir.

Sonuç olarak, raporda bir eğitim kurumu olan Türkiye Adalet Akademisinin modern eğitim-öğretim teknik ve metodolojilerinin kullanılmasında sürdürülebilir kurumsal bir kapasite oluşturması adına birtakım süreç yönetimleri önerilmiştir. Bu amaçla, derslerin hazırlık ve sunumları, müfredatta yer alan derslerin kredi ve saatleri ile derslerin sunumunda teori-pratik/uygulama ilişkisi konuları tartışmaya açılmıştır.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Editör

Meslek Öncesi Eğitimin Analizi ve Yeni Bir Model Önerisi
Yayın Kurulu

- Prof. Dr. Muharrem KILIÇ (Editör)¹
- Doç. Dr. Nesibe KURT KONCA²
- Doç. Dr. Pınar KARTAL³
- Doç. Dr. Gamze Turan BAŞARA⁴
- Doç. Dr. Ersin ERDOĞAN⁵
- Doç. Dr. Elvan KEÇELİOĞLU⁶
- Dr. Öğretim Üyesi Cem DURAN UZUN⁷
- Dr. Öğretim Üyesi Yasin Alperen KARAŞAHİN⁸
- Dr. Öğretim Üyesi Dursun Ali DEMİRBOĞA⁹

¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

² Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

³ Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁴ Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁵ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁶ Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁷ Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁸ Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

⁹ Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

II. RAPORUN AMACI

Bu raporun temel amacı, Türkiye Adalet Akademisinde hâkim ve savcı adaylarına verilen meslek öncesi eğitim müfredatını mukayeseli biçimde değerlendirmek ve yeni bir müfredat taslağı önerisi hazırlamaktır.

Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitimin temel amacı; *‘hukuka ve insan haklarına bağlı, tarafsız, bağımsız, hür vicdanıyla karar veren, meslek etik ilkelerini benimseyen ve uygulayan, toplumun adalet ihtiyacına cevap verebilecek nitelikte hâkim ve savcılar yetiştirmektir.’* Bu raporun amacı ise; verilen bu eğitimin içeriğini daha da zenginleştirerek hâkim ve savcı adaylarının mesleklerini yetkin bir şekilde icra edebilmelerini mümkün kılacak bir çerçeveye kavuşturmadır.

Türkiye Adalet Akademisinin himayesinde yürütülen bu rapor çalışmasının temel çıktısı, yapılan görüşmeler neticesinde ortaya çıkan talepler ile özellikle Kara Avrupası Hukuk Sistemine mensup bazı ülke (Almanya, Avusturya, Fransa, İsviçre ve İspanya) hukuk düzenlerinde yapılandırılmış olan meslek öncesi eğitim modelleri dikkate alınmak suretiyle yeni bir müfredat taslağının oluşturulmasıdır. Bu amaçla müfredatın teorik kurgusu, felsefesi, müfredatın akademik içeriğı tartışmaya açılmış ve müfredata eklenmesinin uygun olacağı düşünülen özellikle ‘yargı etiğı’ ve ‘kişisel gelişim’ derslerinin kapsam ve içerikleri değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitim sürecinin yeniden yapılandırılmasının gereğine dair tespit ve öneriler, ‘kurumsal yetki, yargı eğitiminin niteliğı, planlanması, eğitim-öğretim süreçlerinin yönetimi ve eğitim metodolojisi’ başlıkları raporda konu edilmiştir.

Türkiye Adalet Akademisinde yürütülen görece kısa süreli eğitim süreçlerini, özellikle uygulama, mesleki deneyim kazanma ve görerek öğrenme boyutları ile tahkim edecek olan adliye stajlarının yeniden yapılandırılması meselesine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda da mevcut yapılanma ve bunun doğurmuş olduğu yapısal sorunlar tartışılmış ve öneriler sunulmuştur. Bunların yanı sıra, yürütülen eğitim faaliyetinde görev alan eğiticilerin seçimi ve eğiticilerin eğitimi süreçlerinin yapılandırılmasına ilişkin öneriler getirilmiştir.

III. RAPORLAMA YÖNTEMİ

Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitim-öğretim müfredatını yeniden düzenlemek adına “hâkim ve savcı adaylığı eğitim değerlendirme anketinin düzenlenmesi ve katılımcılara sunulması”; “eğitim görmekte olan hâkim ve savcı adayları ile yapılacak görüşmelerde kullanılacak yüz yüze görüşme anketinin hazırlanması ve görüşmelerin gerçekleştirilmesi”; “Türkiye Adalet Akademisinde ders vermekte olan eğiticilerle yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirilmesi”; “saha ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi”; “raporların değerlendirilmesine yönelik geniş katılımlı çalıştay düzenlenmesi”; ve “müfredat taslağının hazırlanması” faaliyetlerini içeren bu rapor çalışması, 21 Haziran 2019 tarihinde başlatılmış ve yaklaşık altı aylık bir süre içerisinde tamamlanmıştır.

Bu raporlama faaliyeti kapsamında yapılan anket, mülakat ve çalıştaylar ile öncelikle mevcut eğitim modelinin ve müfredatının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışma temelde müfredatın yenilenmesi amacıyla odaklanmış olmakla birlikte, yapılan çalışmalar sırasında ‘kurumsal yapılanma, eğitim modeli, Adliye stajı ve eğitim yöntemleri’ gibi birçok konuda çıktılarına da yer vermiştir. Elde edilen bu sonuçlar da değerlendirilmek üzere rapora eklenmiştir. Öncelikle mevcut derslerin yeterliliği araştırılmış, derslerin sayısı ve ders saati konusundaki ihtiyaçlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Mevcut programa ilişkin değerlendirmeler sonrasında ise, müfredatta olması gereken ancak yer almayan derslere yönelik talepler araştırılmıştır. Bütün bu değerlendirmeler neticesinde hâkim ve savcı adaylarının eğitiminde nasıl bir müfredat oluşturulması gerektiği konusunda bir rapor ve müfredat önerisi hazırlanmıştır.

A. Veri Toplama Aşaması

Çalışmanın veri toplama aşamasında karma bir yöntem uygulanmıştır. Hem nicel hem de nitel boyutlara sahip olan bu araştırma yönteminde ‘anket, saha ziyaretleri ve mülakat yoluyla’ veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

1. Anket

Projenin ilk aşamasını oluşturan ‘Hâkim ve Savcı Adaylığı Eğitim Değerlendirme Anketinin’ veri toplama aşamasında daha sağlıklı ve kesin sonuçlar elde etmek için ‘gönüllülük ilkesi’ esas alınmıştır. Bu kapsamda; Türkiye genelindeki hâkim ve Cumhuriyet savcısı olarak görev yapan yargı mensupları ile 23. dönem hâkim ve savcı adaylarına hâkim ve savcı adaylığı eğitimi değerlendirme anketi UYAP üzerinden değerlendirmeye sunulmuştur. Hâkim ve savcı adaylığı eğitimi değerlendirme anketine 1451 hâkim, 788 Cumhuriyet savcısı, 507 hâkim aday ve 179 savcı aday olmak üzere toplamda 2925 kişi katılım sağlamıştır.

Adaylık eğitiminin etkinlik ve verimliliğini değerlendirmeyi amaçlayan bu anket uygulamasının sorularının hazırlanması ve kontrolünde şöyle bir yöntem izlenmiştir:

a. Türkiye Adalet Akademisi Ölçme ve Değerlendirme Merkezi ile Akademi çalışanları tarafından mevcut derslerin değerlendirilmesini içeren sorular oluşturulmuştur.

b. Türkiye Adalet Akademisi ve projede çalışan öğretim üyelerinin bir araya gelerek gerçekleştirdikleri bir çalıştayda anket soru formu üzerinde yapılan değerlendirmeler sonrasında ankete son hali verilmiştir.

Değerlendirme anketinde demografik bilgilerin yanı sıra “hâkimlik hukuk dersleri”; “hâkimlik ceza dersleri”; “savcılık dersleri”; “adalet yönetimi ve mesleki kültür bölümü (mevcut ortak dersler)”; “kişisel gelişim alanında ihtiyaçlar”; ve “ihtiyaç analizi” başlıkları altında altı bölüm ve her bir bölümün sonunda açık uçlu sorular yer almıştır. Soruların büyük bir kısmı mevcut derslere ilişkin olmakla birlikte, bazı sorularda cârî olan müfredatta mevcut olmayan ancak değerlendirilmesi gereken derslere yer verilmiştir. Değerlendirme anketinde katılımcıların cevaplaması istenilen toplam soru sayısı 154 olarak belirlenmiştir.

Anketimizden elde edilen veriler Türkiye Adalet Akademisi Ölçme ve Değerlendirme Merkezi tarafından “SPSS (*Statistical Package Program for Social Sciences*) version 22” programı kullanılarak çözümlenmiş ve uygulanan analiz sonuçları rapor haline getirilmiş ve bu çalışma kapsamında değerlendirilmiştir.

Gönüllülük ilkesi çerçevesinde ankete katılım sağlayanların unvanlarına göre dağılımı şu şekildedir:

Unvan	Sayı	%
Hâkim	1451	49,6
Cumhuriyet savcısı	788	26,9
Hâkim adayı	507	17,3
Savcı adayı	179	6,1
Toplam	2925	100

Tablo 1: Ankete katılım sağlayanların unvanlarına göre dağılımları.

2. Saha Ziyaretleri ve Mülakatlar

Projede esas alınan yöntemin ikinci boyutunu ise yüz yüze derinlemesine yapılan mülakatlar oluşturmuştur. Bilindiği üzere anket uygulamaları, önceden hazırlanmış soru formları aracılığıyla örneklemeden veriler elde edilmesi amacıyla kullanılan bir araştırma tekniğidir. Ancak anket uygulamaları istatistiksel anlamda önemli sonuçlara ulaşmayı temin etmekle birlikte elde edilen sonuçların anlamlandırılması ve politikaya dönüştürülmesi noktasında yeterli imkânı sunmamaktadır. İşte tam da bu noktada mülakatlar aracılığıyla anketle elde edilen verilerin sınaması yapılacaktır. Böylelikle Türkiye Adalet Akademisinin yeni müfredatının oluşturulmasına dair temel bileşenlerin daha net biçimde anlamlandırılabilmesi mümkün hale gelecektir.

Değerlendirme anketi soruları da göz önünde bulundurularak oluşturulan soru havuzunda yer alan soruların yapısal incelemesi bu aşamada gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliği için öncelikle sorular arasında birbirine benzeyen ya da birbiriyle çelişenlerin tespit edilmesi sağlanmış ve bu türden sorular elemeye tabi tutulmuştur. Bu amaçla Türkiye Adalet Akademisi temsilcileri ile akademisyen uzmanlardan oluşan ekip bir toplantı düzenleyerek mülakatlarda sorulacak soruları tespit etmiştir.

a. Adaylarla Mülakat

Mülakatların yapılacağı kişilerin seçilmesinde hem mevcut müfredatı değerlendirebilecek ve hem de yeni müfredat için öneri getirebilecek kişiler tercih edilmiştir. Bu amaçla Akademi eğitimini henüz tamamlamış ve atanma aşamasında olan mevcut 23. dönem hâkim ve savcı adayları ile mülakatlar yapılmış ve görüşleri alınmıştır. Mülakat için seçilen adayların meslek (hâkim-savcı) ve cinsiyet dağılımının benzer ya da eşit düzeyde olmasına dikkat edilmiştir. Her birinde on adayın yer aldığı üç ayrı mülakat grubunda ilgili projede çalışan uzman akademisyenler görüşmeleri yürütmüş ve görüşme notlarını raporlaştırmıştır.

b. Adliyelerde Yapılan Mülakat

Adliyelerde yapılan görüşmelerde ağırlıklı olarak beş yıl ve altı kıdeme sahip hâkim ve savcılarla görüşme yapılması tercih edilmiştir. Daha düşük kıdeme sahip hâkim ve savcılarla görüşülmesinin temel sebebi, Türkiye Adalet Akademisinde almış oldukları eğitimi daha iyi hatırlamaları ve mesleklerinin ilk yıllarında hangi konularda eksiklik yaşadıklarını daha iyi bilmeleridir. Ancak gerçekleştirilen Adliye görüşmelerinde yalnızca görece düşük kıdemli hâkimlerle görüşülmekle yetinilmemiştir. Görüşme gruplarında tecrübeli hâkim ve savcılarının katılımı da temin edilmiştir. Ayrıca başsavcı, başsavcı vekili ve komisyon başkanı gibi adli-idari görevi olan adliye mensupları ile de görüşülmüştür. Ankara saha ziyaretinde ‘Ankara Adliyesi ve Gölbaşı Adliyesi’; İstanbul saha ziyaretinde ‘İstanbul Anadolu Adliyesi ve Beykoz Adliyesinde’; Erzurum saha ziyaretinde ‘Erzurum Adliyesi, Tortum Adliyesi ve Pasinler Adliyesinde’; Antalya saha ziyaretinde ise ‘Antalya Adliyesinde’ mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

c. Bölge Adliye Mahkemesi Görüşmeleri

Bölge Adliye Mahkemelerinin ilk derece mahkemelerinden gelen dosyalar üzerinden yeni atanan ve Akademi eğitimini yeni tamamlamış hâkim ve savcılarının mesleki yetkinliklerini daha iyi değerlendirebileceği düşünülmüştür. Bu amaçla ‘Ankara, İstanbul, Antalya ve Erzurum’ illerinde yapılan saha ziyaretlerinde Bölge Adliye Mahkemeleri de ziyaret edilmiş ve görüşmeler yapılmıştır. Ziyaretlerde Bölge Adliye Mahkemesi Başkanı ve Başsavcısı ziyaret edilmiş, heyetlerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

d. Yargıtay Görüşmeleri

Ankara saha ziyaretlerinin Yargıtay aşamasında Yargıtay Genel Sekreteri Yusuf Ziyaettin Cenik ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığından Cumhuriyet Savcıları Özkan Balcı, Bülent Yenigün ve Arif Altınkök ile görüşülmüştür.

e. Anayasa Mahkemesi Görüşmesi

Ankara saha ziyaretleri kapsamında, Anayasa Mahkemesi de ziyaret edilmiştir. Mahkeme Başkanı Prof. Dr. Zühtü Arslan, Başkan vekili Hasan Tahsin Gökcan ve beraberlerindeki heyet ile Adalet Akademisi eğitim müfredatı konusunda bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bireysel başvuru yolunda, çok sayıda mahkeme kararını inceleyen ve temel hak ve özgürlükler perspektifinden yargı teşkilatını değerlendiren Anayasa Mahkemesi’nin görüşünün alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

f. Adalet Bakanlığı Görüşmeleri

Saha ziyaretleri kapsamında adli ve idari yargı teşkilatı ile yoğun ilişkileri göz önünde bulundurularak Adalet Bakanlığı bürokrasisinin görüş ve önerileri de alınmıştır. Bu amaçla Adalet Bakanlığı ‘Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü; Ceza İşleri Genel Müdürlüğü; Strateji Geliştirme Başkanlığı ve Eğitim Dairesi Başkanlığı; ziyaret edilerek farklı derecelerdeki yetkililerden oluşan heyetlerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

g. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Görüşmesi

Ankara saha ziyaretleri çerçevesinde hâkim ve savcılarının özlük işlemlerini yürüten ‘Hâkimler ve Savcılar Kurulu’ ziyaret edilmiş ve Kurulun 1. Daire Başkanı olan Hâkim Halil Koç ile bir görüşme yapılmıştır.

h. Türkiye Barolar Birliği ve Baro Başkanlıkları Temsilcileri ile Görüşmeler

Müfredat geliştirme projesi kapsamında yargının temel paydaşlarından birisini oluşturan avukatların da görüşlerine yer verilmiştir. Bu amaç doğrultusunda ‘Ankara, İstanbul, Erzurum ve Antalya’ saha ziyaretleri kapsamında adı geçen illerin baro başkanları ile görüşülmüştür. Ayrıca Türkiye Barolar Birliği ziyaret edilmiş ve Başkan Prof. Dr. Metin Feyzioğlu ve ekibiyle birlikte bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

i. Hukuk Fakülteleri Görüşmeleri

Mülakat aşamasında bazı Hukuk Fakülteleri de ziyaret edilmiştir. Gerçekleştirilen bu ziyaretlerde ilgili fakülte dekanları ve öğretim üyelerinden oluşan heyetlerle görüşülmüştür. Bu amaçla, İstanbul ve Ankara’da yerleşik olan altı devlet ve vakıf üniversitesinde mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

B. Çalıştaylar

1. Yöntem Belirleme Çalıştayı

Proje başlangıcında öncelikle projede çalışacak Akademisyenler ile Adalet Akademisi yöneticilerinin katılımıyla projenin nasıl yürütüleceği, hangi aşamalarda nelerin yapılacağı ve kimlerin projede görev alacağı 21 Haziran 2019 tarihli çalıştayda belirlenmiştir.

2. İş Zaman Planlaması Çalıştayı

Proje kapsamında yapılması planlanan anket çalışması, mülakatlar ve çalıştayların takvimi 4 Temmuz 2019 tarihli çalıştayda belirlenmiştir.

3. Anket Soruları Çalıştayı

9 Temmuz 2019 tarihli çalıştayda Türkiye Adalet Akademisi Ölçme ve Değerlendirme Merkezi tarafından hazırlanan anket formu çalışılmış, soruların değerlendirilmesi yapılmıştır. Çalıştay neticesinde değerlendirme anketinde yer alan bazı soruların değiştirilmesi veya çıkarılması kararlaştırılmış ve değerlendirme anketine bazı sorular eklenmiştir.

4. Aday Görüşmeleri Soru ve Tutanak Esaslarını Belirleme Çalıştayı

23 Temmuz 2019 tarihli çalıştayda 23. dönem hâkim ve savcı adayları ile yapılması planlanan mülakat öncesinde, adaylara almış oldukları dersler hakkında yöneltilecek sorular tartışılmış ve soru şablonları oluşturulmuştur. Mülakat sonrasında hazırlanacak raporların taslağı belirlenmiştir.

5. Saha ve Kurum Ziyaretlerinin Planlanması Çalıştayı

Ankara saha ziyaretinde gidilmesi planlanan kurumlar ve illerde yapılacak görüşmelerde hangi adli birim ve kurumların ziyaret edileceği ve kimlerle görüşüleceği 19 Ağustos 2019 tarihli çalıştayda belirlenmiştir. Görüşmelerde sorulacak olan soru formları ve sonrasında hazırlanacak raporların şablonları oluşturulmuştur.

6. İhtiyaç Analizi Anketinin Değerlendirilmesi ve Görev Dağılımları

3 Eylül 2019 tarihli çalıştayda Türkiye Adalet Akademisi Ölçme ve Değerlendirme Merkezi tarafından UYAP üzerinden yapılan değerlendirme anketinin sonuçları sunulmuş ve tartışılmıştır. Sonraki aşamada yapılacak işlerin görev dağılımı gerçekleştirilmiştir.

7. Odak Eğitici Çalıştayı

Eğiticiler ile Müfredat Çalışma Grubunun katılımıyla 17 Eylül 2019 tarihinde gerçekleştirilen ortak çalıştayda mevcut müfredat ile eğitim süreçleri değerlendirme konusu yapılmıştır.

8. Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştayı

11-12 Ekim 2019 tarihli Ankara'da gerçekleştirilen çalıştayda hem 23. Dönem Adli Yargı Adaylarına verilen derslerin değerlendirilmesi ve hem de yeni müfredatı geliştirme çalışmaları ele alınmıştır. Projeyi yürüten Akademisyenler ile Adalet Akademisinde ders veren Eğiticilerden oluşan beş ayrı grupta çalışılmış ve grup raporları ikinci gün öğleden sonraki oturumda genel heyete sunularak tartışılmıştır.

9. Saha Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Rapor Çalıştayı

Değerlendirme anketi ve sahada yürütülen mülakatların sonuçları 4 Kasım 2019 tarihli Ankara'da yapılan çalıştayda ele alınmış ve raporun daha önce Akademik heyet tarafından belirlenen akış şeması doğrultusunda yazılmaya başlanan bölümleri birleştirilmiş ve rapor yazımına devam edilmiştir.

Saha Ziyaretleri ve Çalıştaylar

ÇALIŞTAY	YER	TARİH
Yöntem Belirleme Çalıştayı	TAA	21 Haziran 2019
İş Planlaması Çalıştayı	TAA	04 Temmuz 2019
Anket Soruları Değerlendirme Çalıştayı	TAA	09 Temmuz 2019
Aday Görüşmeleri Soru ve Tutanak Esaslarını Belirleme	TAA	23 Temmuz 2019
Saha ve Kurum Ziyaretlerinin Planlanması	TAA	19 Ağustos 2019
İhtiyaç Analizi Anketinin Değerlendirilmesi ve Görev Dağılımları	TAA	03 Eylül 2019
Hâkim ve Savcı Adayları ile Mülakat	TAA	04 Eylül 2019
Odak Eğitici Çalıştayı	TAA	17 Eylül 2019
Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştayı	Otel	11-12 Ekim 2019
Saha Sonuçlarının Değerlendirilmesi ve Rapor Çalıştayı	TAA	04 Kasım 2019

Tablo 2: Rapor çalıştayı gösteren tablo.

SAHA ZİYARETLERİ	KURUM	TARİH
ERZURUM	- İlk derece yargı yeri görüşmesi (Erzurum Adliyesi, Pasinler Adliyesi, Tortum Adliyesi) - Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi görüşmesi - Erzurum Baro Görüşmesi	20-22 Eylül 2019
ANTALYA	- İlk derece yargı yeri görüşmeleri (Antalya Adliyesi) - Antalya Baro Görüşmesi - Antalya Bölge Adliye Mahkemesi Görüşmesi	27-28 Eylül 2019

ANKARA	- HSK (Genel Sekreter Halil Koç)	25 Eylül 2019
	- Türkiye Barolar Birliği Ziyareti	17 Eylül 2019
	- Adalet Bakanlığı (Eğitim Dairesi Başkanlığı; Ceza İşleri Genel Müdürlüğü; Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü; Strateji Geliştirme Başkanlığı)	18 Eylül-24 Eylül 2019
	- Yargıtay Başkanlık (Genel Sekreter ve Genel Sekreter Yardımcısı)	16 Eylül 2019
	- Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı	16 Eylül 2019
	- Ankara Adliyesi (Komisyon Başkanı; Başsavcı Vekili)	30 Eylül 2019
	- Ankara Bölge Adliye Mahkemesi	01 Ekim 2019
	- Gölbaşı Adliyesi	01 Ekim 2019
	- Ankara Barosu Görüşmesi	01 Ekim 2019
İSTANBUL	- İlk derece yargı yerleri görüşmeleri - Beykoz Adliyesi - Anadolu Adliyesi - İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi - İstanbul Baro Temsilcisi	7-9 Ekim 2019
	- Ankara Üniversitesi Prof. Dr. Muharrem Özen	01 Ekim 2019
	- Ankara Yıldırım Beyazıt Üni. Prof. Dr. M. Fatih Uşan	01 Ekim 2019
	- Bilkent Üniversitesi Prof. Dr. Ece Göztepe	01 Ekim 2019
HUKUK FAKÜLTELERİ	- Galatasaray Üniversitesi Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu	07 Ekim 2019
	- Bahçeşehir Üniversitesi Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu	07 Ekim 2019
	- İstanbul Üniversitesi Prof. Dr. Abuzer Kendigelen	12 Kasım 2019
ANAYASA MAHKEMESİ	- Anayasa Mahkemesi Başkanı (Prof. Dr. Zühtü Arslan) - Başkan Vekili (Hasan Tahsin Gökcan)	10 Ekim 2019

Tablo 3: Gerçekleştirilen saha ziyaretlerini gösteren tablo.

IV. YARGI EĞİTİMİNİN TARİHÇESİ ve KURUMSAL YAPILANMASI

A. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Meslek Öncesi Eğitimi

1. Tarihçe

Hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitimlerinin tarihçesi temel olarak üç dönemde incelenebilir. Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezinin kurulması, adayların meslek öncesi eğitimlerine ilişkin olarak atılan en önemli adım olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma bakımından eğitimin tarihçesine ilişkin yapılan değerlendirmeler, bu tarih kıstas alınarak yapılmış, Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezinin kurulmasından önce mevcut olan sistem değerlendirme kapsamına alınmamıştır.

Hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitimlerine ilişkin bir diğer önemli dönüm noktası, Türkiye Adalet Akademisinin kurulması olmuştur. Adalet Akademisinin kurulması ile meslek öncesi eğitimde yeni bir modele -akademi modeli- geçilmiştir. Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi, Adalet Akademisi bünyesinde yer alan eğitim merkezine dönüştürülmüştür.

2017 yılında yapılan Anayasa değişikliğini takiben 2018 yılında Adalet Akademisi kapatılmış ve Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi kurulmuştur. Ancak eğitim merkezi modelinin uygulanması uzun sürmemiştir. 2019 yılı Mayıs ayında yapılan düzenleme ile Türkiye Adalet Akademisi yeniden kurulmuştur¹⁰.

Çalışmanın bu başlığı altında hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitimlerinin tarihçesi, sırasıyla ‘Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi’, ‘Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi’ ve ‘Türkiye Adalet Akademisi’ ekseninde ele alınmış, çalışmanın kapsamı gereği 1985 yılı öncesinde uygulanan eğitim sistemi inceleme konusu yapılmamıştır.

2. Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi

Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi, hâkim ve savcı adaylarının yetiştirilmesini sağlamak üzere, 15.06.1985 tarihli ve 18785 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3213 sayılı ‘Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun’ ile kurulmuştur. İlgili Kanun’un 2. maddesi, Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezinin görevlerine ilişkindir. Bu hüküm uyarınca, Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezinin görevleri şunlardır:

- *Adli ve idarî yargıda hâkim ve savcı adaylarını, mesleğin gerektirdiği onur, tarafsızlık ve adalet duygusuna sahip kişiler olarak yetiştirmek, hâkimlik ve savcılığa hazırlamak,*
- *Yükseköğretimde edinilen bilgilerin uygulamaya yansıtılmasını, yargı ile ilgili görevlerin yerine getirilmesinde adayların meslekî öğretim ve eğitimlerinin yapılmasını sağlamak,*
- *Adaylara, hukuk uygulamasının genel ve temel kavramlarını vermek, adalet hizmetleri ve yargı ile ilgili metinleri yazma usûl ve kurallarını öğretmek,*
- *Konferanslar, seminerler ve benzerlerini düzenlemek,*
- *Adayların yetiştirilmeleri için verilecek diğer görevleri yerine getirmektir.*

Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi, Adalet Bakanlığına bağlı bir eğitim merkezi olarak kurulmuştur. Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi Başkanlığı, bir başkan ve iki başkan yardımcısı ile bir bürodan oluşacak şekilde yapılandırılmıştır. Eğitim Merkezinde görevlendirilecek eğitimciler veya öğretim görevlileri; Adalet Bakanının talebi üzerine, yetkili kurul ve organlarınca ek görevle görevlendirilmeleri uygun görülen yeteri kadar Yargıtay ve Danıştay üyesi; üniversite öğretim üyeleri; meslekte fiilen on yılını tamamlamış olan avukat, adli ve idari yargı hâkim ve savcıları ile diğer uzmanlardan oluşması öngörülmüştür.

¹⁰ <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/05/20190502-1.pdf> E.T.25/11/2019.

İlgili Kanun'un 8. maddesinde, eğitim süresi ve dönemleri düzenleme konusu yapılmıştır. Bu hüküm uyarınca, hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitim süreleri iki yıl olarak belirlenmiştir. Meslek öncesi eğitimin yapılacağı bu sürenin üç dönem olarak planlanması öngörülmüştür. İlgili dönemler şöyledir:

- **Hazırlık eğitimi dönemi:** Adaylara hukuk uygulamasının genel ve temel kavramlarının verildiği; adalet hizmetleri ve yargı ile ilgili metinleri yazma usul ve kurallarının öğretildiği; belli konularda konferansların düzenlendiği; adayların, meslek ahlâkı açısından yetiştirildiği ve uygulamada görülen problemlerin anlatıldığı; üç ay süreli bir başlangıç eğitimi dönemi öngörülmüştür.
- **Staj dönemi:** Hâkim ve savcı adaylarının çeşitli mahkemelerde stajlarını tamamladıkları bir eğitim dönemi olup, süre itibarıyla on sekiz aydır.
- **Son eğitim dönemi:** Adaylara toplu olarak, ilk iki dönemde edinmiş oldukları bilgi ve deneyimlerin tartışma ve uygulamasının yaptırıldığı, kamu hukuku, özel hukuk ve idare hukuku alanlarından seçilecek problemlerin çözdürülüp kararların yazdırıldığı üç ay süreli bir eğitim dönemidir.

Hâkim ve savcı adayları, üç aşamalı eğitim sürecinin ardından, eğitim süresi içerisinde edinmiş oldukları bilgisel kazanımlara ilişkin olarak yazılı bir sınava tabi tutulmaları öngörülmüştür. Gerçekleştirilen yazılı sınav sonucunda başarılı olan adayların mesleğe kabulü 26/02/1983 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu uyarınca yapılması usulü benimsenmiştir.

Avrupa Birliği'ne katılım süreci ile birlikte Türkiye, bağımsız bir meslek öncesi eğitim kurumu oluşturma arayışlarının bir sonucu olarak, 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu, 23.07.2003 tarihinde kabul edilmiştir. Kanunun geçici 5. maddesi ile Hâkim ve Savcı Adayları Eğitim Merkezi, Adalet Akademisi bünyesinde yer alan Eğitim Merkezine dönüştürülmüştür.

3. Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi

10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı 'Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 40. maddesinde Adalet Bakanlığının hizmet birimleri düzenlenmiştir. Söz konusu hizmet birimlerinden birisini oluşturan Eğitim Dairesi Başkanlığı, adli ve idari yargı hâkim ve savcılarını ve noterler ile talep halinde avukatların meslek öncesi eğitimlerini yürütmekle görevlendirilmiştir.

İlgili 1 numaralı 'Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi başlıklı 40. maddesinde, hâkim ve savcılarının, meslek öncesi ve meslek içi eğitim programları ile eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanması uygun görülen diğer kişilere yönelik eğitim programlarının Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. 703 sayılı KHK'nın geçici 12. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi organları oluşturuluncaya kadar Akademi tarafından yapılması gereken görev ve hizmetlerin, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütüleceği düzenlenmiştir.

Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezinin kurulması ile birlikte, hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitimlerinde 'akademi modelinden' vazgeçilip, 'eğitim merkezi modeline' geri dönülmesi planlanmıştır. Ancak kısa süre sonrasında söz konusu planlamadan vazgeçilerek ilgili 34 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Türkiye Adalet Akademisi yeniden kurulmuştur.¹¹

4. Türkiye Adalet Akademisi

4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu, 23.07.2003 tarihinde kabul edilmiştir. Bu Kanun ile birlikte, Kanunda yazılan görevleri yerine getirmek amacıyla Türkiye Adalet Akademisi kurulmuştur. Kanun'un 4. maddesinde, Adalet Akademisinin tüzel kişiliğe sahip, bilimsel, idari ve mali özerkliği olan bir kurum olarak yapılandırılması hüküm altına alınmıştır.

¹¹ 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde Hâkim ve Savcı Eğitim Merkezi'ne ilişkin hükümleri düzenleyen 60. madde ise yürürlükten kaldırılmıştır.

Türkiye Adalet Akademisinin kurulması, hâkim ve savcı adaylarının eğitimiyle ilgili kilometre taşlarından birisini oluşturmuştur. Türkiye Adalet Akademisi, bünyesinde kendi genel kurulu, yönetim kurulu ve denetim kurulu bulunan bir eğitim akademisi olarak yapılandırılmıştır. Yasa koyucu tarafından kurumun kendine ait kurulları ile birlikte özerk bir yapıya sahip olması amaçlanmıştır.¹²

Türkiye Adalet Akademisi Kanunu'nun 5'inci maddesi uyarınca, 'eğitim, danışma ve yardım'; 'inceleme, araştırma ve yayın'; 'dokümantasyon, meslek öncesi eğitim ve staj' ile kanunlarda yer verilen diğer görevler, Adalet Akademisinin kurumsal sorumlulukları kapsamında sıralanmıştır. Eğitimin yanı sıra, 'danışma, yardım, inceleme, araştırma, yayın, dokümantasyon ve çeviri' gibi eğitim ve hizmetlerin verilmesi, niteliği arttıran bir husus olarak değerlendirilebilir. Ancak kurumun organizasyonel yapısındaki birtakım eksiklikler dikkati çekmiştir. Söz konusu eksiklikler, hâkim ve savcı eğitiminde devrim olarak kabul edilen bu kurumun yapısal noksanlıkları olarak değerlendirilmiştir.¹³

Adalet Akademisi üstlenmiş olduğu yasal misyon gereği; adli, idarî ve askerî yargı hâkim ve savcılarının; avukat ve noterler ile adalet hizmetlerine yardımcı personelin; meslek öncesinde yetiştirilmeleri için Bakanlık, Millî Savunma Bakanlığı, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye Noterler Birliği ile iş birliği yaparak, kalkınma planlarında belirtilen genel esaslara uygun olarak, kısa ve uzun vadeli eğitim ve öğretim plânlarını hazırlamıştır.

Türkiye Adalet Akademisi Kanunu ilgili m. 28/f. I hükmünde, adli ve idari yargıda hâkim ve savcı adaylığına atananların meslek öncesi eğitim süresi iki yıl olarak belirlenmiştir. İki yıllık eğitim süresi, 'hazırlık eğitimi, staj dönemi ve son eğitim dönemi' olmak üzere üç dönemlik olarak düzenlenmiştir. Hazırlık ve son eğitim dönemi öğrenim süreçleri Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Merkezi tarafından yürütülmüştür.

Eğitim süresinin sonunda adayların yetkinliğini sınavacak olan yazılı ve sözlü olmak üzere iki sınav öngörülmüştür. İlk olarak adaylar, eğitim süresince kendilerine öğretilen konularla ilgili olarak yazılı sınava alınırlar. Yazılı sınav yüz puan üzerinden değerlendirilmekte, yapılan değerlendirmede en az yetmiş alan adaylar sınavda başarılı kabul edilmektedir. Yazılı sınavda başarılı olan adaylar, daha sonrasında sözlü sınava tabi tutulmaktadır. Sözlü sınavda adayın, eğitim konularına ilişkin bilgi düzeyi, mevzuat ve içtihat bilgisi, mesleki yeterliliği, hukuki meseleleri kavrama, çözme ve ifade etme yeteneği, özgüveni, temsil kabiliyeti ve davranışlarının mesleğe uygunluğu değerlendirilmektedir. Hâkim ve savcı adaylarının eğitim sonunda başarılı sayılabilmeleri için yazılı sınav puanının yüzde altmış ile sözlü sınav puanının yüzde kırkının toplamının en az yetmiş olması gerekmektedir. Eğitim sonunda başarılı sayılanların mesleğe kabullerine ve atanmalarına 'Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu' tarafından karar verilmektedir.

9 Temmuz 2018 tarih ve 30473 (3. Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 2'nci maddesi ile 23/7/2003 tarihli ve 4954 sayılı Türkiye Adalet Akademisi Kanunu yürürlükten kaldırılmış, hâkim ve savcılarının eğitimlerinde eğitim merkezi modeline dönülmüştür. Ancak söz konusu düzenleme yukarıda da değinildiği üzere uzun soluklu olmamıştır. 02.05.2019 tarih ve 30762 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 34 numaralı Türkiye Adalet Akademisi Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Türkiye Adalet Akademisi yeniden kurulmuştur. 4954 sayılı Kanun'da düzenlendiği biçimiyle Türkiye Adalet Akademisi, tüzel kişiliğe sahip, bilimsel, idari ve mali özerkliği bulunan bir kurum olarak yeniden düzenlenmiştir. Türkiye Adalet Akademisinin kurulması ile birlikte, hâkim ve savcılarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinde, akademik bir yaklaşımın benimsenmesi hedeflenmektedir.

¹² Dursun, Hasan, Erkler Ayrılığı ve Yargıç Bağımsızlığı, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-80-477>, s.71, E.T.11/03/2019.

¹³ Özellikle ciddi bir organizasyonel faaliyet gerektiren inceleme, araştırma, yayın, dokümantasyon, çeviri, danışma ve yardım gibi görevleri hangi birimlerin yapacağı ve Akademi tarafından yüklenilen görevlerin yerine getirilmesi noktasında personel eksikliği, Akademinin eksiklikleri olarak değerlendirilir. Büyükgümüş, İsmail, "Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimi Sorunları ve Muhtemel Çözüm Yolları", Hukuk Kuramı, C. I, S. 2, Mart-Nisan 2014, s. 18.

Kararnamenin 4. maddesinde Türkiye Adalet Akademisinin görevleri sıralanmıştır. İlgili hükme göre:

- *Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcılara yönelik eğitim planlarını hazırlamak ve uygulamak,*
- *Talepleri halinde noterler ve avukatlar ile eğitim ve öğretim hizmetlerinden faydalanması uygun görülen diğer kişilere yönelik eğitim programları hazırlamak ve uygulamak,*
- *Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren konularda uzmanlık ve sertifika programları ile kurs, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikleri düzenlemek, bilgi bankası ve kütüphane kurmak, yayınlar yapmak,*
- *Eğitim ve öğretim faaliyetleriyle ilgili strateji ve hedefleri belirlemek,*
- *Görev alanına giren konularda yurtiçinde ve yurtdışında bulunan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,*
- *Hâkim ve savcı adayları ile hâkim ve savcılarının lisansüstü ve yabancı dil eğitim ve öğretimlerini desteklemek amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,*
- *Hukuk ve adalet alanını ilgilendiren eğitim ve öğretim faaliyetleri hakkında ilgili kurum ve kuruluşlara görüş bildirmek,*
- *Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen görevleri yapmak Türkiye Adalet Akademisi'nin görevleridir.*

Yukarıda değinildiği üzere Türkiye Adalet Akademisi yargı eğitiminde 'akademi modelini' sürdürme hedefine matuf olarak yeniden kuruluş sürecinde mevzuat temelinde sadece teşkilat yapısı ve çalışma esaslarını belirlemekle kalmamış, bunun yanı sıra meslek öncesi eğitime dair perspektifini de ortaya koymuştur. Bu çerçevede yakın tarihli dört adet yönetmelik yayımlanmıştır. Bunlardan ilkini, 12 Aralık 2019 tarih ve 30976 sayılı 'Türkiye Adalet Akademisi Meslek Öncesi Eğitimin Uygulanma Esasları ile Yazılı ve Sözlü Sınavlara Dair Yönetmelik' oluşturmaktadır. İkincisi, 17 Aralık 2019 tarih ve 30981 sayılı 'Türkiye Adalet Akademisi Meslek İçi ve Hizmet İçi Eğitim Hakkında Yönetmeliktir.' Üçüncüsü 17 Aralık 2019 tarih ve 30981 sayılı 'Türkiye Adalet Akademisi Yayın Yönetmeliğidir.' Son olarak 20 Aralık 2019 tarih ve 30984 sayılı 'Türkiye Adalet Akademisinin Teşkilatı ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik' kurumun teşkilat yapılanmasına dair bir düzenleme olarak Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

B. Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Meslek İçi Eğitimleri

Bütün mesleki eğitimlerde olduğu üzere hâkim ve savcı eğitiminde de eğitim-öğretim süreçlerinin etkinliğini bizatihi ilgili eğitimin planlanması ve içeriği tayin etmektedir. Bu noktada, meslek öncesinde adaylara verilmesi gereken eğitimin içeriği ile meslek içi eğitimde adalet mensuplarına verilecek eğitimin içeriğinin ihtiyaç temelinde etkin biçimde tespit edilmesi icap etmektedir. Zira eğitim-öğretim süreçlerinin her bir aşamasında kazandırılması hedeflenen nitelikler ya da kazanımlar farklılaşmaktadır. Doğal olarak meslek öncesi eğitim aşamasında, adayları mesleğe ideal bir donanımla hazırlayacak bir eğitim programının verilmesi gerekmektedir. Öte yandan meslek içi eğitimde ise, meslek öncesi eğitimde adalet hizmetinin verilebilmesi için gerekli temel eğitimi alan hâkim ve savcılarının güncel hukuki sorunlara çözüm bulabilmesi, mevzuatta yapılan değişikliklere uyum sağlayabilmesi ve benzeri eğitsel amaçları karşılamak adına yola çıkılmaktadır. Bu sebeple, her iki aşama bakımından birbirinden farklılaşan planlamaların yapılması ve farklı eğitim konu ve usullerinin benimsenmesi gereklilik arz etmektedir. Kuşkusuz eğitimin içeriği ve planının belirlenmesi noktasında 'yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının' korunmasının, temel ilke olarak benimsenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda 10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 'Eğitim Dairesi Başkanlığı' başlıklı 50 inci maddesinde Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığının görevleri düzenleme konusu yapılmıştır. İlgili maddenin birinci fıkrasına göre, Adalet Bakanlığı merkez ve

taşra teşkilatı ile ilgili ‘adaylık, hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim planını hazırlamak, yayınlamak ve uygulanmasını takip etmek’ Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesinin görevi olarak düzenlenmiştir. Buna göre, Türkiye’de hâkim ve savcılara dönük meslek içi eğitimi planlama ve uygulamasını takip etme yetkisi Adalet Bakanlığına yani idareye verilmesi planlanmıştır. Ancak 34 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesinin görev alanı daraltılmış, hâkim ve savcılarının meslek içi eğitim planlarının Türkiye Adalet Akademisi tarafından hazırlanması, yayımlanması ve uygulanması düzenleme konusu yapılmıştır.

31 Mayıs 2019 tarihinde kamuoyu ile paylaşılan Yargı Reformu Strateji Belgesinde meslek içi eğitimlere ilişkin son derece önemli hedeflerin belirlendiği görülmektedir.¹⁴ Bu hedefler doğrultusunda, yargı teşkilatında sürekli ve zorunlu bir eğitim modeline geçilmesi; meslek içi eğitimlerin hâkim ve savcılarının terfilerinde dikkate alınacak kriterlerden biri olması; hukuk ve ceza yargılamalarında sistemin içerisinde yer alan ancak yeterince uygulanmayan kurumlar ile uzmanlık gerektiren alanlara yönelik eğitimlerin düzenlenmesi; yurt dışında yabancı dil öğrenimi gören ve lisansüstü eğitim alan hâkim ve savcı sayısının artırılması gibi hedefler öngörülmektedir.

¹⁴ http://www.sgb.adalet.gov.tr/ekler/pdf/YRS_TR.pdf E.T.25.11.2019.

V. MESLEK ÖNCESİ ADLİYE STAJLARININ KURUMSAL YÖNETİMİ

Hâkim ve savcı adaylarının adliye stajlarının yeniden yapılandırılması konusunda; özellikle adliye stajlarının son derece önemli olduğu, adayların mahkemeler nezdindeki stajlarına görevde bulunan hâkim ve savcıların özel bir önem vermesi gerektiği belirlenmiştir.¹⁵ Ancak adayların mahkemeler nezdinde yaptıkları stajların yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlerde mahkeme hâkimi ve Cumhuriyet savcılarının adaylarla iş yoğunluğundan ötürü yeterince ilgilenmediği tespit edilmiştir.¹⁶

Bu kapsamda, adliye stajı aşamasında her bir aday için bir mentor ya da danışman hâkim veya Cumhuriyet savcısı görevlendirilmesi; adayların staj aşamasında kısa sürelerle değişik mahkemelerde görevlendirilmeleri uygulaması yerine, genel bir hukuk ve ceza mahkemesinde görevlendirilmeleri; ve stajın aynı mahkemede tamamlanmasının sağlanması yoluyla adayların mahkeme stajının daha verimli geçmesinin sağlanabileceği düşünülmektedir.¹⁷ Ayrıca Türkiye Adalet Akademisinin gözetim ve denetimi altında iş yükü azaltılmış staj mahkemeleri ve savcılıklarının belirlenmesi görüşü dile getirilmiştir.¹⁸

Bunun dışında adalet komisyonlarının adayları toplayarak onlara belirleyeceği eğitici hâkim ve savcılar tarafından seminer, konferans veya derslerin verilmesi gerektiği, hâkim adaylarının mahkemelerde duruşmalara alınarak duruşma yönetimi, sorgu, karar ve hüküm verme ve yazma konuları; savcı adayları için ise soruşturma ve iddianame yazma usulleri özellikle öğretilmesi gereken konular olarak belirlenmiştir.¹⁹

Adliye stajlarının daha verimli geçmesi amacıyla, hâkim adaylarına mahkeme dosyası verilerek ilgili dosyadaki eksikliklerin belirlenmesi, tensip ve karar yazma; savcı adaylarına ise soruşturma evrakı verilerek eksikliklerin belirlenmesi ve iddianame yazması konusunda imkân verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.²⁰

Adayların mahkeme ve duruşmaya devamları sağlanarak, duruşmalarda rol model olunması, yine usta-çırak ilişkisi ile hâkimlik ve savcılık mesleğinin sevdirilerek öğretilmesinin sağlanması da önerilmektedir.²¹

¹⁵ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Ceza Grup (1) Çalışmaları.

¹⁶ Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1, 23. Dönem Adli Yargı Adaylarına Verilen Derslerin Değerlendirilmesi.

¹⁷ Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Hukuk Grubu-2 Çalışmaları.

¹⁸ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Grup Çalışmaları Tartışma Çerçevesi.

¹⁹ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Ceza Grup (1) Çalışmaları.

²⁰ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Ceza Grup (1) Çalışmaları.

²¹ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay1 Ceza Grup (1) Çalışmaları.

VI. MUKAYESELİ HUKUK AÇISINDAN YARGI EĞİTİMİ: MESLEK ÖNCESİ ve MESLEK İÇİ EĞİTİM SİSTEMLERİ

Raporun bu kısmında belirli Kıta Avrupası ülkelerinin hukuk sistemlerinde hâkimlerin ve savcılarının eğitimi hakkındaki düzenlemeler konu edilecektir. Anglo-Sakson Hukuk Sistemlerinde uygulanan yargılama usulünün Kıta Avrupası Hukuk Sistemlerinde ve ülkemizde benimsenen yargılama usulünden önemli ölçüde farklı olması nedeniyle, hâkimlerin ve savcılarının yargılamadaki rolleri oldukça farklıdır. Bu nedenle, Anglo-Sakson Hukuk Sistemleri bu rapor kapsamında inceleme konusu yapılmayacaktır. Kıta Avrupası Hukuk Sistemlerinden olan Almanya, Avusturya, İsviçre, Fransa ve İspanya’da hâkim ve savcılarının eğitimi ele alınacaktır.

Raporun bu kısmında her ülke için öncelikle hâkimlik ve savcılık mesleklerine kabul usulü hakkında kısaca bilgi verilecektir. Bu kısmı müteakip hâkim ve savcılarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimi hakkında düzenlemeler açıklanacaktır. Bu kapsamda meslek öncesi eğitime dair açıklamalara ağırlık verilecektir.

A. Almanya’da Hâkimlerin ve Savcılarının Eğitimi

1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul

Almanya’da hâkim, savcı veya avukat olabilmek için, hukuk öğreniminin tamamlanıp birinci devlet sınavından başarılı olunmasından sonra, iki yıllık “hazırlık hizmeti” (*Vorbereitungsdienst*) adı verilen staj yapılmalı ve ikinci devlet sınavından da başarılı olunmalıdır. Hazırlık hizmetinin yapılması ve ikinci devlet sınavından başarılı olunması, Alman Hâkimlik Kanunu’nda (*Deutsches Richtergesetz*) hâkim olmanın temel şartı olarak düzenlenmiştir.²² Ancak savcı ve avukat olabilmek için de hâkim olma şartını yerine getirmek icap etmektedir.²³ Dolayısıyla, hâkim, savcı ve avukat olabilmek için ayrı sınavlar ve stajlar mevcut değildir. Hazırlık hizmetini bitiren ve ikinci devlet sınavından başarılı olan kişiler hem hâkim olarak atanma hem de baroya kayıt olma şartını yerine getirmiş olmaktadır. Hazırlık hizmetine başlayan kişiler hukuk stajyeri (*Rechtsreferendar/in*) olarak adlandırılmaktadır.

2. Meslek Öncesi Eğitim: Hazırlık Hizmeti

Almanya’da hâkim, savcı ve avukatların meslek öncesi eğitiminin, yukarıda açıklanan hazırlık hizmetinden ibaret olduğu görülmektedir. Bu nedenle, hazırlık hizmetine dair düzenlemelerin ayrıntılı olarak ele alınması gerekmektedir.

a. Hazırlık Hizmetine Dair Federal Düzenleme

Hazırlık hizmetine dair sair hususlar eyaletler (federe devletler) tarafından düzenlenmektedir.²⁴ Eyalet kanunları, Federal Hâkimlik Kanunu’nda belirlenen asgarî sürelerle uymak şartıyla staj sürelerini farklı düzenleyebilmektedir. Federal Hâkimlik Kanunu’na göre, hazırlık hizmeti kapsamında staj yapılması gereken dört zorunlu staj yeri (*Pflichtstation*) bulunmaktadır. Bunlar; (1) hukuk mahkemesi, (2) ceza mahkemesi veya savcılık, (3) idarî kurum ve (4) avukat bürosudur.²⁵ Zorunlu staj yerlerinde staj kural olarak en az üç ay süre ile yapılmalıdır. Avukat yanında staj ise en az dokuz ay sürelidir.²⁶ Hazırlık hizmetinin geri kalan kısmında seçimlik staj yerlerinde (*Wahlstation*) staj yapılmalıdır.

b. Hazırlık Hizmetine Dair Eyalet (Federe Devlet) Düzenlemelerine Örnek Olarak Kuzey Ren Vestfalya Eyaletinin Düzenlemeleri

Her eyaletin hazırlık hizmetine dair düzenlemelerinin kısmen farklı olabilmesi nedeniyle, bu raporda bir eyaletin düzenlemelerinin örnek olarak seçilmesi gerekmektedir. Almanya’nın nüfusu en yüksek eyaleti olması nedeniyle Kuzey Ren Vestfalya’nın düzenlemeleri burada örnek olarak ele alınacaktır.

²² *Deutsches Richtergesetz (DRiG)* (Alman Hâkimlik Kanunu), §5 (1).

²³ Savcılık için bkz., *DRiG*, §122 (1). Avukatlık için bkz., *Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO)* (Federal Avukatlık Kanunu), §4.

²⁴ *DRiG*, §5b (6).

²⁵ *DRiG*, §5b (2).

²⁶ *DRiG*, §5b (4).

aa. Genel Açıklamalar

Eyalet ile stajyerler arasında bir kamu hukuku ilişkisi bulunmaktadır. Yargı çevresinde staj yapılan Eyalet (Asliye) Mahkemesinin (*Landgericht*) başkanı stajyerlerin amiri konumundadır.²⁷ Stajyerlerin staj yapacakları mahkemeler, idarî kurumlar ve avukatlar Eyalet Yüksek (Bölge Adliye) Mahkemesi'nin (*Oberlandesgericht*) başkanı tarafından belirlenmektedir.²⁸

Bu eyalette yapılan hazırlık hizmeti kapsamında staj yerleri ve staj süreleri şöyledir:²⁹

- Genel görevli hukuk mahkemesi: 5 ay
- Savcılık veya staj yapılan eğitim çevresinde savcılıkta staj imkânı yeterli olmazsa genel görevli ceza mahkemesi: 3 ay
- İdarî bir kurum: 3 ay
- Avukat bürosu: 10 ay
- Aday tarafından belirlenen seçimlik staj yeri: 3 ay

Hazırlık eğitimi kapsamında Almanya'nın değişik eyaletlerinde çalışma gruplarının (*Arbeitsgemeinschaft*) oluşturulması düzenleme konusu yapılmıştır. Öyle ki Kuzey Ren Vestfalya'da zorunlu staj yerlerinde yapılan stajın her aşamasında, azamî 25 stajyerden oluşan çalışma gruplarının oluşturulması öngörülmüştür.³⁰ Stajyerler;

- Genel görevli hukuk mahkemesinde staj yapılan 1.-5. aylar boyunca, staj yapılan eğitim çevresindeki Eyalet (Asliye) Mahkemesinde bir özel hukuk³¹ çalışma grubuna,
- Savcılık veya genel görevli ceza mahkemesinde staj yapılan 6.-8. aylar boyunca, staj yapılan eğitim çevresindeki Eyalet (Asliye) Mahkemesinde bir ceza hukuku çalışma grubuna,
- İdarî bir kurumda staj yapılan 9.-11. aylar boyunca, bölge idaresinde bir kamu hukuku³² çalışma grubuna,
- Avukat yanında staj yapılan 12.-20. aylar boyunca, Eyalet Yüksek (Bölge Adliye) Mahkemesinde veya staj yapılan eğitim çevresindeki bir Eyalet (Asliye) Mahkemesinde, bir özel hukuk, bir ceza hukuku ve bir kamu hukuku çalışma grubuna katılmak zorundadır.³³ İlgili çalışma gruplarında 500 ders saati eğitim verilmesi öngörülmüştür. Bu eğitimin takriben 260 saati özel hukuk çalışma grubunda; yaklaşık 100 saati ceza hukuku çalışma grubunda; ve son olarak yaklaşık 140 saati ise kamu hukuku çalışma grubunda verilmelidir.³⁴

Hukuk mahkemesinde yapılan stajın ilk ayında, savcılık veya ceza mahkemesinde yapılan stajın da ilk haftasında “başlangıç kursu” (*Einführungslerngang*) adı altında haftada dört gün çalışma grupları toplanmaktadır. Bu süre boyunca mahkeme veya savcılık stajı (‘uygulama içi eğitim’) (*Ausbildung in der Praxis*) yapılmayabilir.³⁵ Başlangıç kursları dışında çalışma grupları haftada bir günden fazla toplanmamalıdır.³⁶ Bu sırada, mahkeme, savcılık, idarî kurum ve avukatlık bürosunda yapılan ‘uygulama içi eğitim’ ile çalışma grupları beraber yürütülecektir.

²⁷ Gesetz über die juristischen Prüfungen und den juristischen Vorbereitungsdienst (*Juristenausbildungsgesetz Nordrhein-Westfalen - JAG NRW*) (Hukuk Sınavları ve Hukukî Hazırlık Hizmeti Hakkında Kanun) (kısa adı: Hukukçu Eğitim Kanunu), §32 (1).

²⁸ JAG NRW, §34 (1).

²⁹ JAG NRW, §35 (2).

³⁰ JAG NRW, §43 (1).

³¹ Bu çalışma grubu Almanca'da “Zivilrechtliche Arbeitsgemeinschaft” olarak adlandırılmaktadır. Bu ifadenin birebir tercümesi “Medenî Hukuk Çalışma Grubu” olurdu. Ancak “medenî hukuk” ifadesinin burada geniş anlamda, bütün özel hukuku kapsayacak şekilde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

³² Almanya'da ceza hukuku, kamu hukukunun diğer dallarında ayrı ve özel olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle, kamu hukuku ifadesi ile kastedilen anayasa hukuku, idare hukuku ve vergi hukuku gibi hukuk dalları olmaktadır.

³³ JAG NRW, §43 (2).

³⁴ JAG NRW, §43 (3).

³⁵ JAG NRW, §37 (2).

³⁶ JAG NRW, §43 (3).

Kuzey Ren Vestfalya Adalet Bakanlığı'nın internet sayfasında, hazırlık eğitimi kapsamında oluşturulacak çalışma gruplarında ve uygulama içi eğitimde uyulması gereken düzenlemeler ilân edilmiştir.³⁷ Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilen eğitim açısından daha fazla önem taşıması nedeniyle, aşağıda özel hukuk ve ceza hukuku çalışma gruplarına dair düzenlemeler açıklanacaktır.

bb. Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Çalışma Gruplarına Dair Ortak Düzenlemeler

Özel hukuk ve ceza hukuku çalışma gruplarında üç aşamalı bir çalışma yapılmaktadır:

Özel Hukuk I (Başlangıç Kursu)	Ceza Hukuku I (Başlangıç Kursu)
Özel Hukuk II	Ceza Hukuku II
Özel Hukuk III (İleri Düzey Çalışma Grubu ve Sınava Hazırlık Kursu)	Ceza Hukuku III (İleri Düzey Çalışma Grubu ve Sınava Hazırlık Kursu)

Tablo 4: Özel Hukuk ve Ceza Hukuku Ortak Düzenlemeler.

Özel Hukuk I ve Ceza Hukuku I çalışma grupları, hukuk mahkemesinde ve savcılık veya ceza mahkemesinde yapılan stajın en başında (hukuk stajının ilk bir ayında ve ceza stajının ilk bir haftasında) düzenlenmektedir. Bu çalışma grupları haftada dört gün düzenlenmektedir ve bu sırada mahkeme veya savcılık stajı ('uygulama içi eğitim') fiilen başlamamaktadır.³⁸ Özel Hukuk I ve Ceza Hukuku I çalışma gruplarının amacı, hukuk mahkemesinde ve savcılık veya ceza mahkemesinde yapılacak 'uygulama içi eğitim' sırasında stajyerlerin mümkün olduğu ölçüde bağımsız çalışabilmeleri için onları hazırlamaktır.³⁹ Bu amaçla, Özel Hukuk I çalışma grubunda, stajyerler hukuk davalarının aşamaları ve özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde rol oynayan hukukçuların (hâkimlerin ve avukatların) düşünce ve çalışma şekli hakkında bilgilendirilecektir.⁴⁰ Benzer biçimde, Ceza Hukuku I çalışma grubunda stajyerlere, ceza usulünün aşamaları ve hâkimler ile savcıların çalışma yöntemleri hakkında bilgi verilecektir.⁴¹

Özel Hukuk II ve Ceza Hukuku II çalışma grupları, hukuk mahkemesinde ve savcılık veya ceza mahkemesinde yapılan stajın kalan süresi boyunca, uygulama içi eğitim ile beraber yürütülmektedir.⁴² Bu çalışma grupları haftada bir gün, dört ders saati boyunca toplanmaktadır. Söz konusu çalışma gruplarının amacı 'uygulama içi eğitimi' desteklemektir. Bu çalışma grupları 'uygulama içi eğitimin' yerini alma amacını taşımamaktadır.⁴³ Özel Hukuk II ve Ceza Hukuku II çalışma gruplarında –hazırlık hizmetinin sonunda yapılacak ikinci devlet sınavından ayrı olarak– yazılı ve sözlü sınavlar yapılmaktadır. Sınavlarda yapılan hatalar düzeltilmekte ve sınavlara not verilmektedir. Bu not, özel hukuk II ve ceza hukuku II çalışma gruplarının bitmesinden sonra düzenlenen sertifikada belirtilmektedir.⁴⁴

³⁷ Bkz., <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/index.php> (Erişim tarihi: 05.10.2019).

³⁸ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003* (İnternet Adresi: <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/zivilrechtliche_ag.pdf>, Erişim Tarihi: 05.10.2019), s. 2; *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003* (İnternet Adresi: <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/strafrechtliche_ag.pdf>, Erişim Tarihi: 05.10.2019), s. 2.

³⁹ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 3; *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 3.

⁴⁰ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 3.

⁴¹ *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 3.

⁴² *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 2; *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 2.

⁴³ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 3; *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 5.

⁴⁴ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 6; *Ausbildungsplan für*

Özel Hukuk I ve II çalışma grupları kural olarak hâkimler tarafından;⁴⁵ Ceza Hukuku I ve II çalışma grupları ise kural olarak savcılar tarafından yürütülmektedir.⁴⁶ Bu çalışma gruplarında asıl önem verilen husus, adaylara hukuk bilgisi aktarmak değildir. Önemli olan, stajyerlere hâkim, savcı veya avukat olarak uyumsuzlukların çözümünde rol alabilmeleri için gereken kabiliyetleri kazandırmaktır.⁴⁷ Çalışma grupları oluşturulurken stajyerlerin gereken maddî hukuk bilgisine sahip oldukları kabul edilmektedir. Bu nedenle, maddî hukuka ilişkin sorunlar ön plana çıkarılmamaktadır. Maddî hukuk ile ilgili araştırma ve çalışma yapılması her bir stajyerin kendisine bırakılmaktadır.⁴⁸

Çalışma gruplarında stajyerlere farazî olaylar veya gerçek dava, soruşturma ya da kovuşturma dosyalarından belgeler verilmeli; bu olaylar ve belgeler incelenerek sorunların tespiti ve çözümü istenmelidir. Bu kapsamda, stajyerlerin sözlü sunum yapması veya (evde yahut çalışma grubu sırasında) yazılı bir çalışma yapması beklenebilmektedir. Sözlü sunumlara bütün stajyerlerin aktif olarak katılımı teşvik edilmektedir. Uyuşmazlık kapsamında hâkim, savcı veya avukat tarafından hazırlanması gereken her türlü belgenin düzenlenmesi yine yazılı çalışma olarak istenebilmektedir. Bu çalışmalardan hedeflenen verimin alınabilmesi için stajyerlerin olayları ve belgeleri önceden incelemeleri ve hazırlanmaları önem arz etmektedir.⁴⁹

Özel Hukuk III ve Ceza Hukuku III çalışma grupları, avukat bürosunda yapılan staj sırasında düzenlenmektedir. Söz konusu çalışma gruplarının iki haftaya kadar olan kısmı, avukatlık bürosunda staja hazırlık kursu niteliğinde olabilmektedir. Bu durumda, hazırlık kursu boyunca avukatlık bürosunda staj ('uygulama içi eğitim') yapılmamaktadır. Hazırlık kursu dışındaki zamanlarda ise çalışma grubu haftada bir gün toplanmaktadır. Özel Hukuk III ve Ceza Hukuku III çalışma grupları hâkimler, savcılar, avukatlar ve noterler tarafından yürütülebilir. Bu çalışma gruplarının faaliyetlerinin farklı kısımlarının farklı kişiler tarafından yürütülmesi mümkün olabilmektedir.⁵⁰

Özel Hukuk III ve Ceza Hukuku III çalışma gruplarında avukatlık (ceza davalarında müdafilik) için gereken konulara ağırlık verilmektedir.⁵¹ Ayrıca, bu çalışma gruplarında hazırlık hizmetinin sonunda yapılacak ikinci devlet sınavına hazırlık yapılmaktadır. Bu amaçla, 8 haftada bir ikinci devlet sınavı ile aynı koşullar altında sınavlar düzenlenmektedir.⁵² Dolayısıyla, Özel Hukuk III ve Ceza Hukuku III çalışma gruplarında verilen eğitim Türkiye Adalet Akademisinde hâkim ve savcı adaylarına verilen eğitim açısından emsal teşkil edecek nitelikte değildir. Bu nedenle, raporun ilerleyen kısmında Özel Hukuk I ve II ile Ceza Hukuku I ve II çalışma gruplarının eğitim konularına ağırlık verilecektir.

cc. Özel Hukuk I ve II Çalışma Gruplarının Eğitim Konusu

Özel Hukuk I ve II çalışma gruplarında, genellikle olay üzerinden uygulama çalışması yapmak suretiyle şu konulara ağırlık verilmektedir:⁵³

– Olay üzerinde çalışma

---

die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 8.

⁴⁵ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2.*

⁴⁶ *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2.*

⁴⁷ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 3-4; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 3.*

⁴⁸ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 3; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 3.*

⁴⁹ *Bütün paragraf için bkz., Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 6; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 4, 7-8.*

⁵⁰ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2-3; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2-3.*

⁵¹ *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 3 ve 7; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 8.*

⁵² *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2; Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 2-3.*

⁵³ *Bütün açıklamalar için bkz., Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003, s. 4-5.*

Stajyerler, tarafların taleplerini belirleyebilmeli, ihtilafli olan ve olmayan vakıaları tespit edebilmelidir.

- *Olayın hukukî açıdan değerlendirilmesi*
- *Zorunlu mahkeme dışı sulh.*

Stajyerler, dava açılmadan önce mahkeme dışı uzlaştırmaya (*außergerichtliche Streitschlichtung*) başvurmanın zorunlu olduğu hâlleri ve bu tür hâllerde uzlaştırma sürecinin başlatılmasını ve yürütülmesini öğrenmelidir. Türk hukukunda iş davalarında ve ticari davalarda dava şartı teşkil eden zorunlu arabuluculuk hakkında bilgi verilmesi benzer bir işleve sahip olacaktır.

- *Davanın aşamaları*

Hukuk davasının seyri ve aşamaları bir yandan hâkimin öbür yandan da avukatın bakış açısı ile açıklanmaktadır. Özellikle de davanın çeşitli aşamalarında hâkim ve avukat tarafından yapılması gereken işlemler ele alınmaktadır.

- *Tipik usûli meseleler*

Burada hukuk davalarında sıkça karşılaşılan temel durumlar ele alınmaktadır. Örnek olarak şu durumlar sayılmaktadır: Davacının veya davalının duruşmaya gelmemesi durumunda uygulanacak usûl, aslî ve talî talepler, eski hâle iade, dava sırasında takas, karşı dava, mahkeme içi sulh, süresi geçtikten sonra ileri sürülen hususların reddi, davanın kabulü, taraf değişmesi, davanın değişmesi, terditli dava, tespit davası ve davanın ihbarı.

- *Mahkeme çalışanlarının görevleri*
- *Mahkeme kararlarının ve avukat dilekçelerinin şekli ve içeriği*
- *Sözlü ve yazılı ifade*

Stajyerler düşüncelerini hem sözlü ve hem de yazılı olarak açık ve anlaşılır şekilde ifade etmeyi öğrenmelidir.

dd. Ceza Hukuku I ve II Çalışma Gruplarının Eğitim Konusu

Ceza Hukuku I çalışma gruplarında ceza usulüne genel bir bakış sağlanacaktır. Bu kapsamda, stajyerler savcılıkların örgütlenmesini, ceza yargısının örgütlenmesini ve dosya tutulmasını öğrenecektir. Bu amaçla, genellikle olay üzerinden uygulama çalışması yapmak suretiyle şu konulara ağırlık verilmektedir:⁵⁴

- *Soruşturmanın aşamaları*

Suç şüphesinin değişik şekillerde ortaya çıkması, delillerin toplanması ve muhafazası, savcı tarafından verilen nihaî kararlar ile uyuşmazlığı sona erdirmeye yönelik yetkiler.

- *İddianame*

İddianamenin içerik ve yapısı.

- *Kovuşturma*

Kovuşturmaya hâkim olan genel usûlî ilkeler, usûlî fiil kavramı, duruşmanın aşamaları, ceza kararının içerik ve yapısı ile yaptırım hukuku.

⁵⁴ Bütün açıklamalar için bkz., *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 4.

Ceza Hukuku II çalışma grubunda ise şu konulara ağırlık verilmektedir.⁵⁵

- Savcılık tarafından soruşturmanın yürütülmesi
- Savcılık tarafından soruşturmayı sonlandıran karar verilmesi
- Koruma tedbirleri
- Ara devre
- Kovuşturma devresi

3. Hâkim ve Savcıların Meslek İçi Eğitimi

Almanya’da hâkimlerin ve savcılarının meslek içi eğitimleri için Alman Hâkim Akademisi (*Deutsche Richteraademie*) kurulmuştur. Alman Hâkim Akademisi yılda yaklaşık 150 seminer düzenlemekte ve bu seminerlere yaklaşık olarak 5000 kişi katılmaktadır.⁵⁶ Hâkim ve savcılarının bu seminerlere katılımı gönüllülük esasına dayanmaktadır.

B. Avusturya’da Hâkim ve Savcıların Eğitimi

1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul

Avusturya’da hâkim, savcı, avukat veya noter olabilmek için üç aşamalı bir eğitimden geçilmelidir.⁵⁷

- İlk aşama, Avusturya hukukuna dair yükseköğrenim yapmak veya başka bir ülkenin hukukuna dair öğrenim yapıldıysa Avusturya hukuku için denklik almaktır.⁵⁸
- İkinci aşama, hukuk öğreniminin tamamlanması sonrasında mahkeme stajının (*Gerichtspraxis*) yapılmasıdır. Bu aşamada henüz mesleklere göre bir ayırım yapılmamaktadır. Mahkeme stajı yapan kişiler “hukuk stajyeri” (*Rechtspraktikant/in*) olarak adlandırılmaktadır. Belirli süre mahkeme stajı yapılması; hâkim, savcı, avukat veya noter olmak üzere meslekî eğitime başlayabilmenin ön şartıdır.⁵⁹
- Üçüncü ve son aşama; hâkim veya savcı, avukat ya da noter olabilmek için meslekî eğitim görmektir. Bu aşamada; hâkim veya savcı, avukat veya noter olabilmek için üç farklı eğitim öngörülmektedir. Ancak, bu mesleklerden biri için öngörülen eğitimi tamamlayan kişilerin bu kapsamda aldıkları eğitimin başka bir meslek eğitimine sayılması için özel düzenleme yapılmıştır.⁶⁰ Bu düzenleme ile meslekler arası geçişler kolaylaştırılmıştır.⁶¹

Hâkim olarak atanabilmek için, hukuk öğreniminin bitirilmesinden ve en az yedi ay süre ile mahkeme stajı yapılmasından sonra,⁶² “hâkimlik hazırlık hizmeti” (*richterlicher Vorbereitungsdienst*) adı verilen

⁵⁵ Bütün açıklamalar için bkz., *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003*, s. 5-7.

⁵⁶ Bu konuda bilgiler için bkz., <<http://www.deutsche-richteraademie.de/>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

⁵⁷ Avusturya Federal Anayasa, Reform, Deregülasyon ve Adalet Bakanlığı (*Bundesministerium für Verfassung, Reformen, Deregulierung und Justiz*) tarafından çıkarılan ve Avusturya’da hukuk mesleklerine giriş şartları hakkında bilgi veren kitapçık için bkz., *Rechtsberufe in Österreich*, Viyana 2018 (İnternet kaynağı: <https://www.justiz.gv.at/file/8ab4a8a422985de30122a920178362d7.de.0/rechtsberufe%20in%20%C3%B6dt_2018_web.pdf>, Erişim Tarihi: 05.10.2019).

⁵⁸ *Rechtsberufe in Österreich*, s. 19.

⁵⁹ Bütün paragraf için bkz., *Rechtsberufe in Österreich*, s. 20.

⁶⁰ *Bundesgesetz über die Anrechenbarkeit von Ausbildungen und die wechselseitige Anrechenbarkeit der Berufsprüfungen der Rechtsberufe (Ausbildungs- und Berufsprüfungs-Anrechnungsgesetz – ABAG)* (Hukuk Meslekleri İçin Yapılan Eğitimlerin ve Sınavların Karşılıklı Sayılması Hakkında Federal Kanun) (kısa adı: Eğitim ve Meslekî Sınav Sayılma Kanunu).

⁶¹ Bütün paragraf için bkz., *Rechtsberufe in Österreich*, s. 23.

⁶² *Bundesgesetz über das Dienstverhältnis der Richterinnen und Richter, Staatsanwältinnen und Staatsanwälte und Richteramtswärtinnen und Richteramtswärter (Richter- und Staatsanwaltschaftsdienstgesetz - RStDG)* (Hâkimlerin, Savcılarının ve Hâkim Adaylarının Hizmet İlişkisi Hakkında Federal Kanun) (kısa adı: Hâkimlik ve Savcılık Hizmeti Kanunu), §2 (1).

dört yıllık⁶³ stajın tamamlanması ve hâkimlik sınavından başarılı olunması gerekmektedir.⁶⁴ Önceden yapılan mahkeme stajı, hâkimlik hazırlık hizmeti kapsamında yapılacak stajın mahkeme kısmına sayılmaktadır.⁶⁵ Hâkimlik hazırlık hizmetine başlayan kişiler “hâkim adayı” (*Richteramtsanwärter/in*) olarak adlandırılırlar.

Savcı olarak atanabilmek için ise, hâkim olma şartlarını yerine getirmek ve hâkim veya (atanmak için başvurulandan farklı bir savcılıkta) savcı olarak en az bir yıl tecrübe sahibi olmak şarttır.⁶⁶ Savcılık için ayrı bir eğitim olmaması nedeniyle, raporun ilerleyen kısımlarında sadece hâkimlik eğitiminden ve hâkim adaylarından bahsedilecektir.

2. Hâkimlerin Meslek Öncesi Eğitimi: Hâkimlik Hazırlık Hizmeti

Hâkimlik hazırlık hizmeti, Eyalet Yüksek (Bölge Adliye) Mahkemelerinin (*Oberlandesgericht*) başkanları tarafından yönetilmektedir.⁶⁷ Hâkimlik hazırlık eğitimini düzenleyen ve yöneten Türkiye Adalet Akademisi benzeri bir kurum bulunmamaktadır.

Hâkimlik hazırlık hizmeti kapsamında;

- Sulh Mahkemesinde (*Bezirksgericht*) en az 12 ay,
- Eyalet (Asliye) Mahkemesinde (*Landesgericht*) en az 12 ay,
- Savcılıkta en az 6 ay,
- Ceza veya tutukevinde en az 3 hafta
- Avukat veya noter bürosunda ya da Avusturya Cumhuriyeti Hukuk Müşavirliğinde (*Finanzprokuratur*)⁶⁸ en az 4 ay,
- Suç mağdurlarının korunmasına yönelik bir kurumda en az 2 hafta staj yapılması zorunludur.⁶⁹ Ayrıca, isteğe bağlı olarak staj yapılabilecek başka kurumlar da bulunmaktadır.⁷⁰

Hazırlık hizmeti, hâkim adaylarının mahkemelerin ve savcılıkların bütün iş ve görev alanlarında çalışmalarına ve ileride hâkimlik veya savcılık mesleklerini bağımsız olarak yürütmek için gereken kabiliyetleri kazanmalarına imkân verecek şekilde düzenlenmelidir. Bu kapsamda; hâkim adaylarının ifade almaları, hâkimin gözetiminde duruşma yönetimine katılmaları ve karar taslaklarının hazırlanmasına mümkün olduğunca dâhil edilmeleri gerekmektedir.⁷¹

Hâkimlik hazırlık hizmeti kapsamında, Eyalet Yüksek (Bölge Adliye) Mahkemesi ve gerekirse ilk derece mahkemeleri tarafından uygulama çalışması yapmaya yönelik kurslar da (*Übungskurse*) düzenlenmektedir.⁷² Bu kurslar; hâkim adaylarının hukuk bilgilerini uygulayabilme ve hukukî meseleleri sözlü ve yazılı olarak açıklayabilme ve karara bağlayabilme kabiliyetlerini geliştirme, sosyal kabiliyetlerini (eleştiri, uyuşmazlık çözümü, iletişim ve takım üyesi olarak çalışma kabiliyetleri gibi) güçlendirme, sosyal ve ekonomik ilişkileri ve bu ilişkilerin hukukun uygulanması açısından önemine

⁶³ *RStDG*, §9 (1).

⁶⁴ Hâkim olarak atanmanın şartları için bkz., *RStDG*, §26 (1).

⁶⁵ *Rechtsberufe in Österreich*, s. 27.

⁶⁶ *RStDG*, §174 (1).

⁶⁷ *RStDG*, §11.

⁶⁸ *Finanzprokuratur* Avusturya Cumhuriyetinin avukatı ve hukuk danışmanı görevini yerine getiren bir kurumdur. Bkz., <<https://finanzprokuratur.bmf.gv.at/stellung/stellung-der-finanzprokuratur.html>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019). Kurumun adı internet sayfasında İngilizce “*Lawyer and legal advisor of the Republic of Austria*” (Avusturya Cumhuriyetinin avukatı ve hukuk danışmanı) olarak belirtilmiştir. Bkz., <<https://finanzprokuratur.bmf.gv.at/english/general-information.html>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).

⁶⁹ *RStDG*, §9 (2); *Verordnung der Bundesministerin für Justiz über die Ausbildung der Richteramtsanwärterinnen und Richteramtsanwärter (Richteramtsanwärter/innen-Ausbildungsverordnung – RiAA-AusbVO)* (Hâkim Adaylarının Eğitimi Hakkında Adalet Bakanlığının Tüzüğü) (kısa adı: Hâkim Adayı Eğitim Tüzüğü), §2.

⁷⁰ Bu staj yerleri için bkz., *RStDG*, §9 (3); *RiAA-AusbVO*, §2.

⁷¹ *RStDG*, §10 (1).

⁷² *RStDG*, §14 (1).

dikkatlerini çekme amacını taşımaktadır.⁷³

Ayrıca, hâkimlik hazırlık hizmeti sırasında kurslar, seminerler, geziler ve uygulama çalışmaları düzenlenerek; hâkim adaylarının kriminoloji; konuşma, iletişim ve müzakere teknikleri; ifade alma taktikleri; taraflarla ilişkilerde davranış; iletişim, uyumsuzluk ve zaman yönetimi; sosyoloji; adli tıp; psikoloji; psikiyatri ve elektronik veri işleme gibi alanlarda hâkimlik için gereken bilgileri edinmeleri sağlanmaktadır.⁷⁴

3. Hâkimlerin ve Savcılarının Meslek İçi Eğitimi

Almanya'dan farklı olarak, Avusturya'da hâkimlerin ve savcılarının meslek içi eğitimleri için özel bir kuruluş bulunmamaktadır. Hâkim dernekleri, Eyalet Yüksek (Bölge Adliye) Mahkemesi başkanları ve başka kurumlar tarafından meslek içi eğitimler düzenlenmektedir.⁷⁵

C. İsviçre'de Hâkimlerin ve Savcılarının Eğitimi

1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul

İsviçre'de Federal Mahkeme üyesi olmanın şartları federal bir kanunla,⁷⁶ kanton (federe devlet) mahkemelerinde hâkim olmanın şartları ise kanton kanunlarıyla düzenlenmiştir. Bu nedenle, hâkim olmanın şartları her bir kantonda farklı biçimde düzenlenmiş olabilir.

- İsviçre Federal Mahkemesi hâkimi olmak için hukuk öğrenimi görmüş olmak hukuken şart değildir; ancak fiilen aranmaktadır.⁷⁷ İsviçre Federal Mahkemesi hâkimleri, genel seçilme yeterliliğine sahip kişiler arasından Federal Parlamento tarafından seçilmektedirler.⁷⁸
- Kantonların bir kısmında da hâkim olabilmek için hukuk öğrenimi yapmak şart değildir.⁷⁹ Hâkim olabilmek siyasî haklar kapsamında değerlendirilmektedir ve hâkimler genellikle halk tarafından veya parlamentoda yapılan bir seçimle belirlenmektedir. Bu seçimlerde siyasî partiler aday gösterebilmekte ve genellikle siyasî partilerin temsil oranı dikkate alınarak hâkim seçimi yapılmaktadır.

İsviçre kantonlarında savcılar da seçimle göreve gelmektedir.⁸⁰ Savcı olmanın şartları kanton kanunlarında düzenlenmektedir. Bu kanunlar genellikle hukuk öğrenimi yapmış olma ve meslekî ehliyete veya tecrübeye dair ilave bazı şartlar öngörmektedir.⁸¹

⁷³ RStDG, §14 (2).

⁷⁴ RStDG, §14 (3).

⁷⁵ Consultative Council of European Judges (CCJE), *Questionnaire on Judges' Training, Reply submitted by the delegation of Austria* (İnternet Kaynağı: <<https://rm.coe.int/1680747d64>>, Erişim Tarihi: 05.10.2019).

⁷⁶ Bundesgesetz über das Bundesgericht (Bundesgerichtsgesetz, BGG) vom 17. Juni 2005 (17 Temmuz 2005 tarihli Federal Mahkeme Hakkında Federal Kanun) (kısa adı: Federal Mahkeme Kanunu).

⁷⁷ Hansjörg Seiler, *Stämpflis Handkommentar, Bundesgerichtsgesetz (BGG)*, Art. 5, para. 8.

⁷⁸ BGG, m. 5.

⁷⁹ Mesela Zürih Kantonu Anayasasına göre, kantonla ilgili meselelerde oy verme hakkına sahip olan herkes kanton mahkemelerine seçilebilir (*Verfassung des Kantons Zürih*, m. 40 f. 1). Buna mukabil, Luzern Kantonu Anayasasına göre, kantonla ilgili meselelerde oy verme hakkına sahip olan kişiler kanton mahkemelerine seçilebilir; ancak hâkim olabilmek için kanun ile ilave şartlar öngörülebilir (*Verfassung des Kantons Luzern*, §30). Luzern Kantonu kanun koyucusu bu yetkiyi kullanmış ve hâkim olarak seçilebilmek için hukuk öğrenimi görme ve avukatlık ruhsatnamesine sahip olma şartlarını getirmiştir. Bkz., *Gesetz über die Organisation der Gerichte und Behörden in Zivil-, Straf- und verwaltungsgerichtlichen Verfahren (Justizgesetz, JusG) vom 10.05.2010*, §9 f. 1.

⁸⁰ Zürih Kantonunda savcılar halk tarafından seçilmektedir; bkz., *Gesetz über die Gerichts- und Behördenorganisation im Zivil- und Strafprozess (GOG)*, §94 f. 1. Luzern Kantonunda ise, savcılar kanton parlamentosu tarafından seçilmektedir; bkz., *Gesetz über die Organisation der Gerichte und Behörden in Zivil-, Straf- und verwaltungsgerichtlichen Verfahren (Justizgesetz, JusG) vom 10.05.2010*, §57 f. 1.

⁸¹ Zürih Kantonunda hukuk öğrenimi yapmış olmanın yanında, birden fazla yıl boyunca avukatlık yapmayı veya adalet örgütünde çalışmayı ve bir yıl boyunca savcı adayı olarak çalışmayı şart koşmaktadır; *Gesetz über die Gerichts- und Behördenorganisation im Zivil- und Strafprozess (GOG)*, §98 f. 1. Luzern Kantonunda ise, hukuk öğrenimi yapma ve avukatlık ruhsatnamesine sahip olma şartları aranmaktadır; bkz., *Gesetz über die Organisation der Gerichte und Behörden in Zivil-, Straf- und verwaltungsgerichtlichen Verfahren (Justizgesetz, JusG) vom 10.05.2010*, §58 f. 1.

2. Hâkim ve Savcılar İçin Meslek Öncesi Eğitim

Genel olarak, İsviçre Federal Mahkemesinde veya kanton mahkemelerinde hâkim olabilmek için alınması gereken bir eğitim veya yapılması gereken bir staj bulunmamaktadır. Bazı kantonlar hâkim adayları olabilmek için İsviçre Hâkim Akademisinden sertifika almayı gerekli görmeye başlamışlardır. Ayrıca, ileride hâkim olmayı hedefleyen hukukçuların bir kısmının İsviçre Hâkim Akademisinde eğitim görmeyi tercih ettikleri ve bu eğitimlerinin sonradan hâkim olarak seçilmelerine etki ettiği belirtilmektedir.⁸²

3. Hâkimlerin Meslek İçi Eğitimi

İsviçre’de hâkimlerin ve hâkim yardımcılarının meslek içi eğitimi için sertifika programları düzenlemek amacı ile⁸³ 2007 yılında İsviçre Hâkim Akademisi (*Schweizerische Richterakademie*) kurulmuştur. İsviçre Hâkim Akademisi özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş olan bir dernektir.⁸⁴ Kurucu üyeler arasında İsviçre üniversitelerinin hukuk fakültelerinin yanı sıra, İsviçre Hâkimlerinin Meslek İçi Eğitimleri Vakfı (*Stiftung für die Weiterbildung der schweizerischen Richterinnen und Richter*) ile İsviçre Hâkimler Birliği (*Schweizerische Richtervereinigung*) yer almaktadır.

İsviçre Hâkim Akademisinin sertifika programlarına katılmak genellikle isteğe bağlıdır. Ancak Bern, Fribourg/Freiburg ve Thurgau kantonlarında, hâkim seçilmeden önce veya hâkim olarak göreve başlanmasını müteakip İsviçre Hâkim Akademisinde eğitim görülmesinin gerektiği belirtilmektedir.⁸⁵

Sertifika programına katılmak için hukuk öğrenimi yapmış olmak ve en az bir yıl meslekî tecrübe sahibi olmak şarttır.⁸⁶ Meslekî tecrübenin hâkim veya hâkim yardımcısı olarak edinilmesi şart değildir. Avukat veya başka bir hukuk mesleğinde de tecrübe edinilmesi bu açıdan yeterlidir. Hukukçu olmayan hâkimler, derslere sadece dinleyici olarak katılabilmektedirler.⁸⁷

İsviçre Hâkim Akademisi sertifika programı 6 modülden oluşmaktadır:

– Örgütlenme

Bu modülde ele alınan bazı konular şöyledir: Seçilme, yeniden seçilme ve görevden ayrılma; adalet örgütü içinde denetim; hâkimlik etiği ve hâkimlikle bağdaşmayan iş ve davranışlar; kişisel yönetim (meslekî zorluklar ve psikolojik yük); mahkeme personelinin yönetimi.

– İletişim

Bu modülde ele alınan bazı konular şöyledir: İletişimin temelleri; iletişimde bozukluklar; mahkeme salonunda iletişim ve duruşma yönetimi I; ses ve sesin kullanımı; başka resmî diller⁸⁸ ile karşılaşma; duruşma yönetimi II; mahkemede yabancı dil kullanılması; mahkemede kullanılan dil ve anlatım.

– İspat

⁸² Bu değerlendirme, İsviçre Hâkim Akademisi’nin kurulmasında etkili olan Luzern Üniversitesi Hukuk Fakültesi eski dekanı Prof. Dr. Paul Richli’ye aittir. Prof. Dr. Paul Richli’nin röportajının ilgili kısmı için bkz., *Georg Grünstäudl, Richterauswahl und Richterausbildung im Systemvergleich - Österreich, Deutschland und die Schweiz seit 1945, Nomos Verlag/Verlag Österreich/Stämpfli Verlag AG, Bern 2018, s. 461*. Ancak, hâkimlik için özel eğitim alan hâkimlerin hâlen azınlık oldukları ifade edilmektedir. Bkz., *Grünstäudl, a.g.e., s. 309, n. 691 vd.*

⁸³ *Statuten des Vereins "Schweizerische Richterakademie"* ("İsviçre Hâkimler Akademisi" Dernek Tüzüğü), m. 2 f. 1.

⁸⁴ İsviçre Hâkim Akademisi’nin kurulmasında etkili olan Luzern Üniversitesi Hukuk Fakültesi eski dekanı Prof. Dr. Paul Richli, İsviçre Hâkim Akademisinin kamu tüzel kişisi olarak kurulabilmesi için federal bir kanun çıkarılmasının ya da kantonlar arasında bir anlaşma (*Konkordat*) yapıp bu anlaşmanın kanton hükümetleri ve parlamentoları tarafından uygun bulunmasının zorunlu olması nedeniyle, bunun zor ve zaman alıcı olacağını belirtmiştir. Bu nedenle, İsviçre Hâkim Akademisi özel hukuk hükümlerine göre dernek olarak kurulmuştur. Prof. Dr. Paul Richli’nin röportajının metni için bkz., *Grünstäudl, a.g.e., s. 450 vd.*

⁸⁵ Bu konuda bkz., *Grünstäudl, a.g.e., para. 639*.

⁸⁶ *Verein Schweizerische Richterakademie, Studienreglement für den Zertifikatslehrgang "Judikative"*, m. 4 f. 2.

⁸⁷ *Verein Schweizerische Richterakademie, Studienreglement für den Zertifikatslehrgang "Judikative"*, m. 4 f. 3.

⁸⁸ İsviçre Konfederasyonu’nun dört resmî dili bulunmaktadır: Almanca, Fransızca, İtalyanca ve Retoromanca. Bkz., *Bundesverfassung der Schweizerischen Eidgenossenschaft vom 18. April 1999* (18 Nisan 1999 tarihli İsviçre Konfederasyonu Anayasası), m. 4.

Bu modülde ele alınan bazı konular şöyledir: İspat hukukuna giriş (hukuk, ceza ve idarî yargılama usûlünde ispatın karşılaştırılmalı olarak açıklanması); tanık delili, beyanların gerçeğe uygunluğunun incelenmesi; psikiyatrik bilirkişilik; diğer deliller; teknik uzmanlar; delil olarak uzman görüşü; savunmanın hakları.

– *Dava Yönetimi*

Bu modülde; hukuk ve ceza davalarının ve idarî davaların her aşamasında hâkimin rolü ele alınmaktadır.

– *Mahkeme ve Kamu*

Bu modülde ele alınan bazı konular ise şöyledir: Federal ve kantonal düzeyde duruşmaların kamuya açıklığı ilkesi; adaletin bilimsel ve siyasal açıdan eleştirilmesi; derdest davalar hakkında siyasal tartışmalar ve hâkimlerin bağımsızlığı; mahkeme muhabirleri; medya ile iletişimin temelleri; mikrofon ve kamera önünde açıklama yapma; basın açıklaması; basın toplantısı; anayasal çerçeve.

– *Mali Konular*

Bu modülde ele alınan bazı konular şöyledir: Muhasebenin genel ilkeleri ve bu ilkelerin mahkemenin günlük faaliyetleri açısından önemi; muhasebe manipülasyonlarının belirlenmesi; masraflar ve karşılanması; mahkemenin günlük faaliyetleri açısından istatistik.

Bu ders programı incelendiğinde, sertifika programı kapsamında maddî hukuk derslerine yer verilmediği görülmektedir. Bunun nedeni olarak sertifika programına katılmak için hukuk öğrenimi görme şartının aranması olarak gösterilmektedir.⁸⁹ Her modül ile ilgili 90 dakikalık yazılı bir sınav yapılmaktadır.⁹⁰ Ayrıca, sertifika programının sonunda bir bitirme ödevinin hazırlanması talep edilmektedir.⁹¹ Sınavlardan ve bitirme ödevinden belirli bir başarı göstermek sertifika almanın şartıdır.

4. Savcıların Meslek İçi Eğitimi

İsviçre Hâkim Akademisine eşdeğer bir kuruluş savcıların meslek içi eğitimi için mevcut değildir. Luzern Üniversitesi ile Adli Bilimler ve Ekonomik Suçluluk Merkezi Vakfı (*Verein Competence Center Forensik und Wirtschaftskriminalistik*) tarafından 2014 yılında “Savcı Akademisi” (*Staatsanwaltsakademie*) kurulmuştur. Savcı Akademisi, savcıların meslek içi eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için sertifika programları, seminerler ve sunumlar düzenlemektedir.⁹²

D. Fransa’da Hâkimlerin ve Savcıların Eğitimi

Almanya, Avusturya ve İsviçre’den farklı olarak, Fransa’da hâkimlerin ve savcı yardımcılarının eğitimi ile görevini yürüten özerk bir kurum bulunmaktadır: *L’Ecole nationale de la magistrature*.⁹³ Bordo şehrinde 1958 yılında kurulan bu kurum, Adalet Bakanlığı gözetiminde olmakla birlikte idari ve finansal olarak özerk bir statüye sahiptir. Kurum Bordo şehrinin yanı sıra Paris’te de eğitim hizmeti sunmaktadır. Kurumun öncelikli amacı hâkim ve cumhuriyet savcısı yardımcılarını yetiştirmektir. Bu amaçla her sene yaklaşık 500 aday kabul ederek eğitim vermektedir. Ayrıca, zorunlu meslek öncesi eğitimin yanı sıra, her sene 8000’e yakın hâkime meslek içi eğitim imkânı sunmaktadır.

1. Hâkimlik ve Savcı Yardımcılığına Kabul

Kuruma kabul edilebilmek için üniversite mezunları, devlet memurları ve özel sektör çalışanları için

⁸⁹ *Grünstäudl*, a.g.e., para. 631.

⁹⁰ *Verein Schweizerische Richterakademie, Studienreglement für den Zertifikatslehrgang “Judikative”*, m. 10.

⁹¹ *Verein Schweizerische Richterakademie, Studienreglement für den Zertifikatslehrgang “Judikative”*, m. 11.

⁹² Savcı Akademisi hakkında bilgiler için bkz., <<https://www.unilu.ch/fakultaeten/rf/institute/staatsanwaltsakademie/>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

⁹³ Bkz., <<http://www.enm.justice.fr/>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

farklı şartlar aranan üç ayrı sınav yapılmaktadır. İlgili sınavları başarıyla geçen adaylar eğitim kurumu tarafından öngörülen formasyonu ve ardından adliye stajlarını başarıyla tamamlamalıdır.

a. Üniversite Mezunları İçin Yapılan Sınav

İlgili sınav *Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l'Ecole nationale de la magistrature* kapsamında, 17-20. maddeler arasında düzenlenmiştir. Bu sınava katılabilmek için üniversite mezunu aday şu şartları taşımalıdır:

- Sınav tarihinde 31 yaşını doldurmuş olmak
- Dört yıllık üniversite diplomasına (Bac+4) sahip olmak (İlgili diplomanın Avrupa Birliği veya Avrupa Ekonomik Topluluğu üyesi bir devletten alınmış olması mümkündür, ancak bu diploma dört yıl şartını taşımalı ve resmi olarak Fransızcaya çevrilmiş olmalıdır).
- Fransız vatandaşı olmak
- Medeni haklarından mahrum olmamak ve iyi ahlak sahibi olmak (Adaylar bir ön soruşturmadan geçtikten sonra kabul edilmektedir.)
- Devlet Hizmetleri Kanunu kapsamında kalan bir iş sahibi olmak
- Görevini ifa edecek düzeyde fiziksel ehliyet sahibi olmak (Adaylar okul yönetiminin onayladığı bir hekimin muayenesinden olumlu rapor aldığı takdirde kabul edilmektedir.)
- Giriş sınavına üç kereden fazla başvurmamış olmak.⁹⁴

Her yıl giriş sınavına kaç kişinin katılabileceği hâkim ihtiyacına göre Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmektedir. Mesleğe girişte ekonomik açıdan dezavantajlı kişilerin de hâkim adayı olabilmelerini sağlamak ve fırsat eşitliği yaratmak için Paris, Douai ve Bordo'da her yıl Ekim ayından sınav tarihine kadar birinci derece giriş sınavlarına hazırlık dersleri verilmektedir. Bu derslere kayıt olabilmek için adayın okula giriş şartlarını karşılayıp karşılamadığı, ailesi ve kendisinin maddî durumu ile doğum yeri dikkate alınmaktadır. Komisyon tarafından yapılan incelemelerin ardından listeye alınan adaylar görüşmeye çağrılmakta ve ardından hazırlık sınıflarına kabul edilen adaylar ilan edilmektedir. Adaylara sınava hazırlık sürecinde burs imkânı da tanınmaktadır.⁹⁵

b. Devlet Memurları İçin Yapılan Sınav

İlgili sınav, *Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l'Ecole nationale de la magistrature* kapsamında 21-32. maddeler arasında yer alan düzenlemeler çerçevesinde yapılmaktadır.

Sınava girebilmek için adayların sürekli ya da geçici olarak görevlendirilmiş veya doğum iznine ayrılmış devlet memuru olmaları gerekmektedir. Bu sınava ancak üç kere katılmak mümkündür. Bu sınava kaç adayın katılacağı her yıl hâkim ihtiyacı ve devlet bütçesi dikkate alınarak Adalet Bakanlığı tarafından belirlenmektedir.

Sınava girebilmek için aday şu şartları taşımalıdır:

- Fransız vatandaşı olmak,
- Sınava katıldığı tarihte en az dört yıldır devlet memuru olarak görev yapmış olmak,
- 48 yıl 5 ayı doldurmuş olmak,

⁹⁴ Bkz., <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-etudiants>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

⁹⁵ Bkz., <<http://www.enm.justice.fr/classes-preparatoires-ENM>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

- Medeni haklarından mahrum olmamak ve iyi ahlak sahibi olmak (Adaylar bir ön soruşturma-
dan geçtikten sonra kabul edilmektedir.)
- Görevini ifa edecek düzeyde fiziksel ehliyet sahibi olmak (Adaylar okul yönetiminin onayladığı bir hekimin muayenesinden olumlu rapor aldığı takdirde kabul edilecektir.)⁹⁶

c. Özel Sektörde Çalışan veya Seçimle Görev Başına Gelmiş Kişiler İçin Yapılan Sınav

İlgili sınav, *Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l'Ecole nationale de la magistrature* kapsamında 32-1 ve 32-6. maddeler arasında düzenlenmiştir.

Sınava girebilmek için adaylar aşağıdaki şartları taşımalıdır:

- Fransız vatandaşı olmak
- Özel sektörde, seçimle görevlendirilmiş olarak veya adliyede adli olmayan bir görevi en az sekiz yıl ifa etmiş olmak,
- 40 yaşını doldurmuş olmak,
- Medeni haklarından mahrum olmamak ve iyi ahlak sahibi olmak (Adaylar bir ön soruşturma-
dan geçtikten sonra kabul edilmektedir.)
- Görevini ifa edecek düzeyde fiziksel ehliyet sahibi olmak (Adaylar okul yönetiminin onayladığı bir hekimin muayenesinden olumlu rapor aldığı takdirde kabul edilecektir.)

IEJ Paris 1 ve Panthéon-Assas Üniversiteleri bu sınava hazırlık için uzaktan eğitim imkanları sağlamaktadır.⁹⁷

2. Hâkimlerin ve Savcı Yardımcılarının Meslek Öncesi Eğitimi

a. Formasyon Aşaması

Formasyon süreci *Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l'Ecole nationale de la magistrature* m. 40 ve devamı uyarınca gerçekleştirilmektedir. Söz konusu formasyon, 280 gün boyunca yarım gün eğitim verilmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte, hâkim ve savcı yardımcısı adaylarına hukuka ilişkin temel kavramlar, adliye ortamının tanınması ve farklı fonksiyonların ifası için teknik ve profesyonel bilgilerin kazandırılması amacıyla ortak eğitim verilmektedir. Yine aynı süreçte adaylar, staj eğitimi de yaparak pratikte görevlerini ne şekilde ifa etmeleri gerektiğini deneyimlemektedirler. Formasyon sürecinin ardından altı ay boyunca adaylar seçtikleri alan ve görev tanımına uygun şekilde uzmanlaşmaktadır. Hâkim ve savcı olmak üzere seçtikleri mesleğe göre daha derin ve profesyonel şekilde uzmanlaşılacak bu dönemde, adaylar seçtikleri alanda staj yapmakta ve son olarak atanmak istedikleri göreve hazırlık stajı yaparak görevi devralmaya hazır hale gelmektedir.

Aşağıda öncelikle bu sürecin en başında tüm adayların alması gereken teorik dersler incelenmektedir.⁹⁸

aa. Ceza Yargısında Muhakeme Süreci ve Hüküm

Ders saati: 64 gün boyunca yarım gün dersler olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Soruşturma süreci, soruşturmada yetki ve görev

⁹⁶ Bkz., <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-fonctionnaires>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

⁹⁷ Bkz., <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-salaries-du-prive>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

⁹⁸ Bu konuda bkz. *Auditeurs de Justice, Programme Pédagogique, Janvier 2019* (İnternet Sayfası: <<https://www.enm.justice.fr/sites/default/files/catalogues/PP-ADJ-2019-Janvier.pdf>>, Erişim Tarihi: 25.10.2019), s.28-36.

- Soruşturmanın yürütülmesi
- Soruşturmanın hukuka uygunluğu
- Çocuk mahkemelerine başvuru, çocuk mahkemelerinde hâkimlerin özel yetkileri
- Duruşmaya hazırlık süreci
- Hüküm verme süreci
- Adli yaptırımlar
- Çocukların duruşmada dinlenmesi
- Suça sürüklenen çocuklar için öngörülen ıslah amaçlı yaptırımlar
- Cezai yaptırımların infazı
- Hapis cezalarının infaz rejimi
- Suça sürüklenen çocukların ceza infaz rejimi
- Özgürlüğü kısıtlayıcı diğer yaptırımların infazı
- Emniyet tedbirleri

bb. Adli Yargıda Muhakeme ve Karar

Ders saati: Dersler 49 gün boyunca yarım gün olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Medeni usûl hukukunun temel ilkeleri
- İlk derece mahkemelerinde yazılı ve sözlü usûller
- Dosyanın incelenmesi ve karar verme süreci
- Delil ve bilirkişi
- Arabuluculuk yöntemleri
- Maddî tazminat
- Aile davaları
- Kısıtlılık rejimi
- Tüketici kredileri
- Sosyal güvenlik uyuşmazlıkları

cc. Adli-Beşeri Bilimler

Ders saati: Dersler 15 gün boyunca yarım gün olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Adliye ve hâkimlik mesleğinin tarihi
- Hâkimliğe ve yargı yetkisine sosyolojik yaklaşım
- Yargı geleneği

- Adli yapı
- Avukatlık stajına hazırlık
- Meslek etiği ve deontolojisi
- Hâkimlerin statüsü
- Adaleti temsil etmek

dd. Adli Yazışmalar

Ders saati: Dersler 34 gün boyunca yarım gün olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Yargı sùjeleriyle yazışma teknikleri
- Çocukların ve diğèr kırılgan grupların ifadelerini alma yöntemleri
- Ceza yargılamasında ifade alma yöntemleri
- Adli ve cezai muhakeme süreçlerinde duruşma simülasyonu yapma
- Medya organları ile iletişim kurma yöntemleri
- Kurumsal iletişim kurma yöntemleri
- Hâkim ve arabuluculuk

ee. Adli Sürecin Yönetimi

Ders saati: Dersler 16 gün boyunca yarım gün olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Devlet teşkilatında yargılamanın önemi
- Adalet Bakanlığının işleyiş ve görevi
- Merkezi olmayan hizmetlerin örgütlenmesi ve işleyişi
- Adaleti gerçekleştirme araçları
- İnsani araçlar: Yönetim, sosyal diyalog, eğitim
- Teknik araçlar: Bilişim ve teknoloji alanında gelişmeler
- Adalet ekonomisi
- Kadrolar ve bütçenin yönetimi
- Ceza alanında yargılama giderleri
- Adli yardım ve idarenin gündelik masrafları
- Hâkim yardımcıları ve mahkeme kaleminde iletişim
- Adalete erişim ve mağdurlara yardım

ff. Adliye Habitatı

Ders saati: Dersler 24 gün boyunca yarım gün olarak işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Adli tecrübe (çalışma ortamı ve mesleki tecrübe)
- Suç ve suçlu: Failin kriminolojik ve psikolojik panoraması
- Tehlikelilik ve ceza
- Mağdur ve mağdura yönelik ihlalin tazmin edilmesi
- Aile kavramı ve dönüşümü
- Toplumsal kırılmalıklar

gg. Adaletin Uluslararası Boyutu

Ders saati: Dersler 27 gün boyunca yarım günlük programlar olarak işlenmektedir. Bu derslerin 20 günü yurt dışında tamamlanmak durumundadır.

Dersin içeriği:

- Adli ve cezaî yargılama süreçlerine ilişkin uluslararası yargı örnekleri
- Kurum ve kuruluşların tanıtımı
- Avrupa Birliği Hukuku
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve insan haklarının korunması
- Uluslararası adli kurumların karşılaştırılması
- Zorunlu dil eğitimi: İngilizce
- Seçimlik dil eğitimi: Almanca, İspanyolca ve İtalyanca
- Seçilen alana ilişkin dersler: Medeni yargılama sürecinde yardımlaşma antlaşmaları, cezaî yargılama sürecinde yardımlaşma antlaşmaları ve uluslararası ceza hukuku alanında antlaşmalar
- İleride çalışılacak alana ilişkin usûl dersleri

hh. Ekonomik ve Sosyal Yaşam

Ders Saati: Dersler 8 gün boyunca yarım günlük programlar şeklinde işlenmektedir.

Dersin içeriği:

- Sosyo-ekonomik şartlara karşı duyarlılık kazanma ve sosyal diyalog inşa etme
- Kaçakçılığı tespit ve kaçakçılıkla mücadele
- Adli sürece katılan kurumları tanıma
- Kişilerin gelirleri, sosyal yardım ihtiyaçları ve ekonomik durumlarını dikkate alma ve duyarlılık kazanma
- Şirketlerin finansmanına dair bilgi kazanma
- Barem kullanabilme ve büro işleyişine hâkim olma

Teorik formasyon döneminin ardından adayların değerlendirilmesi okul tarafından gerçekleştirilen sınavla yapılmaktadır.

b. Staj Aşaması

Staj evresinde adayların başarısının değerlendirilmesi okul tarafından desteklenen ve ilgili bölgede görevlendirilmiş ‘bölgesel koordinatör’ adı verilen hâkimler tarafından gerçekleştirilmektedir.

Staj evresinde adli kurumlarda tamamlanması gereken staj süreleri aşağıda belirtilmiştir:

- Asliye Hukuk Mahkemesi stajı: 1 hafta
- Avukatlık stajı: 12 hafta
- Soruşturma evresi stajı: 2 hafta
- Staj eğitimi: 32 hafta
- Cezaevi stajı: 2 hafta
- Adliye stajı: 3 hafta mahkeme kaleminde; 5 hafta ilk derece mahkemelerinde; 8 hafta temyiz mahkemelerinde; 6 hafta soruşturma bürosunda; ve 5 hafta soruşturma sürecini takip etmede; 3 hafta sulh ceza hâkimliğinde; 5 hafta çocuk mahkemelerinde; 5 hafta yaptırımların uygulanması sürecinde stajlar olarak yapılmaktadır.
- Adliyeye yardımcı kurumlar stajı (çocuk koruma birimi, mübaşirlik, denetimli serbestlik müdürlüğü): 3 hafta
- Yurtdışı stajı: 8 hafta

Yurtdışı stajının ardından adaylar asıl çalışmak istedikleri görevi seçerek ilgili alanda (hâkim veya savcı yardımcısı adayı olarak) staj yapmaktadır.

Uzmanlık stajının aşamaları ise şöyledir:

- Görev seçimi ve ilgili mevkide staj: 1 hafta
- Göreve teorik hazırlık: 4 hafta
- Temyiz mahkemeleri stajı: 1 hafta
- İlk görev yerine hazırlık stajı: 12 hafta

Tüm bu süreçte adayların tatiller ile birlikte toplam izin hakları 19 hafta olarak belirlenmiştir.

c. Meslek Öncesi Eğitim Hakkında Genel Değerlendirme

İki yıllık sürecin ardından yapılan yeterlilik sınavını başarıyla geçen adaylar tek tek ilgili kurumda değerlendirmeye alınmaktadır.⁹⁹ Bölgesel koordinatör ve staj birimi başkanının görüşleri de alındıktan sonra başarılı bulunan adaylar, artık Adalet Bakanı tarafından yayınlanan listeden atanmak istediği görevi seçerler. Adaylar çocuk mahkemelerine, ilk derece mahkemelerine, sulh ceza hâkimliklerine hâkim olarak veya savcı olmak istedikleri takdirde savcı yardımcısı olarak atanabilirler. Ancak savcı olmak isteyen adaylar doğrudan savcı olarak atanamazlar. Bunun için tecrübe kazanmaları ve her yıl oldukça sınırlı sayıda açılan Cumhuriyet savcılığı kadrolarına atanmak için başvuru yapmaları gerekmektedir.¹⁰⁰

E. İspanya’da Hâkimlerin ve Savcılarının Eğitimi

İspanya Hâkim Okuluna 11 – 14 Kasım 2019 tarihlerinde yapılan ziyaret sonucunda İspanya’da hâkimlerin meslek öncesi ve meslek içi eğitimi hakkında bilgi alınmıştır. Raporun bu kısmında yapılan açıklamalar söz konusu ziyaret kapsamında elde edilen bilgilere dayanmaktadır.

⁹⁹ İlgili değerlendirme *Décret n°72-355 du 4 mai 1972 relatif à l’Ecole nationale de la magistrature* kapsamında düzenlenen 45-58. maddelere uygun şekilde yapılır.

¹⁰⁰ “*Les diplômés choisissent leur affectation en fonction des résultats obtenus. Ils occupent ensuite le poste de substitut pour acquérir de l’expérience et pouvoir prétendre ensuite au poste de procureur de la République*” (bkz., <<http://etudiant.aujourd'hui.fr/etudiant/metiers/fiche-metier/procureur-de-la-republique.html>>, Erişim Tarihi: 25.10.2019).

1. Hâkimlik ve Savcılık Mesleklerine Kabul

İspanya’da hâkim veya savcı olabilmek için, hukuk fakültesinden mezun olunmasının ardından bir kamu sınavına girilmesi zorunludur. Bu sınava girebilmek için yaş sınırı veya meslekî tecrübe şartı bulunmamaktadır. Kamu sınavından başarılı olunması genellikle hukuk fakültesinden mezuniyetten 4-5 yıl sonra olmaktadır. Kamu sınavı yazılı ve sözlü kısımlardan oluşmaktadır. Yazılı kısımda 100 adet çoktan seçmeli soru bulunmaktadır. Sözlü kısımda ise, adaylar iki ayrı sözlü sınava tâbi tutulmaktadır. Hem yazılı hem de sözlü sınavlarda hukuk bilgisi ölçülmektedir.

Kamu sınavından başarılı olan adaylar, hâkim veya savcı olmak için tercih yapmaktadır. Hâkim adayları, Barselona’da bulunan İspanya Hâkim Okulunda meslek öncesi eğitim almaktadır. Savcı adayları ise, Madrid’de bulunan Hukukî Çalışmalar Merkezinde meslek öncesi eğitim görmektedir. Hâkim adayları ile savcı adaylarının meslek öncesi eğitimlerinin süresi ve kapsamı farklıdır. Raporun ilerleyen kısımlarında sadece hâkim adaylarının meslek öncesi ve meslek içi eğitimine odaklanılacaktır.

2. Hâkimlerin Meslek Öncesi Eğitimi

Hâkim adaylarının meslek öncesi eğitimi üç aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada İspanya Hâkim Okulunda eğitim görülmektedir. İspanya Hâkim Okulunda eğitim eylül ayında başlayıp temmuz ayının sonunda sona ermektedir. İkinci aşamada, bir rehber (mentor) hâkim gözetiminde 6 ay süre ile mahkemede staj yapılmaktadır. Bu aşamanın tamamlanmasından sonra, adayların ilk görev yerlerine ataması yapılmakta ve adaylar aslında hâkim sıfatını kazanmaktadır. Meslek öncesi eğitimin üçüncü aşaması, hâkimlerin ilk görev yeri olan mahkemelerinde görev yaparken 4 ilâ 6 ay sürmektedir. Bu süre boyunca duruşmaları kayıt altına alınmaktadır ve kararları İspanya Hâkim Okulu ile istinaf mahkemeleri tarafından takip edilmektedir. Meslek öncesi eğitimin bu aşaması, hâkimlerin bağımsızlığını ihlâl ettiği belirtilerek eleştirilmektedir.

Hâkimlerin meslek öncesi eğitimlerinin ilk iki aşaması aşağıda daha ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

a. Hâkim Okulunda Meslek Öncesi Eğitim

aa. Ders Konuları

İspanya Hâkim Okulunda üç temel alanda ders verilmektedir: (i) Anayasa Hukuku ve Avrupa Birliği, (ii) Medenî Hukuk ve Medenî Usûl Hukuku ve (iii) Ceza Hukuku ve Ceza Usûl Hukuku. Söz konusu dersler olağan öğretim ve olağan dışı öğretim olarak ikiye ayrılmaktadır. Olağan öğretim, uzun vadeli ve her zaman ihtiyaç duyulan konulara odaklanan sabit derslerden oluşmaktadır. Olağan öğretim her temel alanda on modülden meydana gelmektedir. Olağan öğretim dersleri İspanya Hâkim Okulunun öğretim elemanları tarafından verilmektedir ve meslek öncesi eğitim müfredatının temelini oluşturmaktadır. Olağan dışı öğretim ise, İspanya yargısının mevcut ihtiyaçları doğrultusunda şekillenen derslerden meydana gelmektedir. İspanya Hâkim Okulu’nda verilen derslerin güncel listesi aşağıda verilmektedir.

A. Anayasa Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku

A.1. Olağan Öğretim

Kısım Bir: Hukukun Adli Kontrolü: Avrupa Birliği Hukuku ve Anayasaya Aykırılık

Modül 1: Avrupa Birliği Hukukunun İlkeleri

Modül 2: Kanunların Yargısal Denetimi

Modül 3: Avrupa'da Haklar

Modül 4: Avrupa Birliği Hukukunun Uygulamalı Vakaları

Kısım İki: Temel Haklar

Modül 5: Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yapmama

Modül 6: İfade Özgürlüğü ve Kişilik Hakları

Modül 7: İfade Özgürlüğü ve Nefret Söylemi

Modül 8: Tarafsız Yargılanma Hakkı

Modül 9: Örgütlenme ve Toplanma Özgürlüğü

Modül 10: Din Özgürlüğü

A.2. Olağan Dışı Öğretim

1. Çevrim İçi Etkinlikler: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Eğitim

Avrupa Konseyinin Hukukî Profesyonelleri (HELP [Human Rights Education for Legal Professionals] Programı).

2. Avrupa Konseyi ve Avrupa Kuruluşlarına Ziyaret Özel Haftası

3. İletişim Haftası

4. Anayasa Günü

5. Redue

6. Diğer Alanlarda Sıradan Öğretime Katılım

A.3. Değerlendirme

B. Medeni Hukuk ve Medeni Usul Hukuku

B.1. Olağan Öğretim

Modül 1: Sözleşmeden Doğan Sorumluluk

Modül 2: Trafik ve Ölçek

Modül 3: Delilin Değerlendirilmesi

Modül 4: Uzman Sorumluluğu Özel Haftası

Modül 5: Kiralama

Modül 6: Tüketim

Modül 7: Bankacılık Sözleşmeleri Özel Haftası

Modül 8: Konut

Modül 9: Aynî Haklar ve Miras, İhtiyati tedbirler ve Ön İşlemler

Modül 10: Yürütme, Uygulama Aşamasında Meydana Gelen Olaylar, Faiz ve Maliyetler

B.2. Olağan Dışı Öğretim

1. Sunumlar - Tartışma
2. Sıralı Aile Vakası
3. Kişi, Bireysel Hakların Engellenmesi, Cezalandırılması ve Özel Hukuka Dayalı Olarak Korunması.
4. Bilgi Toplumu
5. Aciz Hâli ve Gerçek Kişilerin İflâsı Konusunda Konferans
6. Belgeleme ve Noter İşlevi Konusunda Konferans
7. Mülkiyet Sicili Konusunda Konferans
8. Adalet İdaresi Avukatlarıyla Günler
9. Kurgusal Mahkeme
10. Özel Hukuk Alanında Uluslararası Adli İşbirliği
11. Avukatsız Davalar (Kritik İfadeler)

B.3. Değerlendirme

C. Ceza Hukuku ve Ceza Usûl Hukuku

C.1. Olağan Öğretim

- Modül 1:** Küçük Suçlar İçin Ceza Usûlü
Modül 2: Yargılama Öncesi Soruşturma
Modül 3: Temel Hakların (Sınırlı) Koruma Tedbirleri
Modül 4: Kısaltılmış Prosedürün Orta Aşaması
Modül 5: Kısaltılmış Prosedürün Kovuşturulması
Modül 6: En Yaygın Suçların Talimat ve Kovuşturulması
Modül 7: Acil İşlemler ve Hızlı Duruşmalar
Modül 8: Jüriden Önce Toplama Süreci
Modül 9: Kararların Yürütülmesi
Modül 10: Cinsiyet Şiddeti

C.2. Olağan Dışı Öğretim

1. Kriminalistik
2. Kritik Kararlar
3. Mağdurun Durumu
4. Organ Nakli
5. Bilgi Kaynakları: Güvenilenler, Gizli Ajanlar, Korunan Tanıklar
6. Ruh Sağlığı ve Engellilik
7. Nefret Suçları
8. Karmaşık Nedenler
9. İnsan Kaçakçılığı: 21. Yüzyıl Köleliği
10. Büyük Felaketler
11. İş Kazaları Oranları
12. Madde Bağımlılığı
13. Nöbetçi Mahkeme
14. Cinsiyet Bakış Açısıyla Hâkim.
15. Cinsiyet Şiddeti: Aile İçi ve Cinsiyet Şiddeti Gözlemi
16. Uluslararası Ceza İşbirliği (İleri Seviye)
17. Göçmenlik

C.3. Değerlendirme

Tablo 5: İspanya Hâkim Okulu Ders Konularını gösteren tablo

Temel alanlardaki derslerin yanında, tamamlayıcı konular ve disiplinlerarası etkinlikler kapsamında da dersler verilmektedir. Tamamlayıcı konular kapsamında; İngilizce, arabuluculuk, uluslararası işbirliği, muhasebe, verilerin korunması, Anayasa, adli tıp dersleri bulunmaktadır. Disiplinlerarası etkinlikler kapsamında ise; sentez testi, deontoloji ve yargı işlevinde değerler, adli yazım çalışması, veri tabanları, vatandaşların ilgisi, denetleme servisi ve disiplin eyleminin düzenlenmesi, ilk yere atama öncesi hâkim, yargı idaresinde avukatlar, vekiller, mesleki tehlikelerin önlenmesi, bilgi toplumu, okulda yasal uygulama simülasyonu, Barselona Klinik Hastanesi Psikiyatri Biriminde konferans, yabancı stajyerler merkezinde konferans, sözel ifade çalışması, seçim kanunu, sinema ve hukuk, tartışmalar, özerk dillerde ve kendi medeni kanununda eğitim, bilgi işlem başlıkları altında etkinlikler düzenlenmektedir.

Yukarıda belirtilen dersler ve etkinlikler dışında, İspanya Hâkim Okulunda otuza yakın konuda seminer düzenlenmektedir. Hâkim adaylarının meslek öncesi eğitimleri kapsamında dört seminere katılmaları zorunludur.

bb. Ders Saatleri

İspanya Hâkim Okulunda hafta içi saat 09.00-17.00 arasında eğitim faaliyetleri yürütülmektedir. Temel alanlardaki dersler, 09.00-14.00 arasında yapılmaktadır. Seminerler ve diğer etkinlikler ise saat 14.00'den sonra düzenlenmektedir. Cuma günleri öğleden sonra herhangi bir ders veya seminer yapılmamaktadır.

Adayların kendilerine verilen ödevler ve görevler nedeniyle öğleden sonra çalışmaları gerekmektedir. Bu nedenle, adayların bütün seminerlere katılmaları mümkün olmamaktadır. Ancak, yukarıda belirtildiği üzere, adayların dört seminere katılmış olmaları zorunludur.

İspanya Hâkim Okulunda toplam 1250 saat ders verilmektedir. Bu derslerin;

% 29'u genel eğitim,

% 24'ü yerinde eğitim,

% 20'si özel alıştırmalar,

% 20'si simülasyonlardan oluşmaktadır.

cc. Ders Yöntemi

İspanya Hâkim Okulunda, öğretim elemanı tarafından tek taraflı bilgi aktarımına dayanan klasik ders anlatım yöntemi terk edilmiş; soruna dayalı eğitim yöntemi benimsenmiştir. Eğitim somut ve gerçek vaka örnekleri üzerinden yapılmaktadır. Gerçek vakalar hakkında inceleme yapılması yöntemi kullanıldığından, hâkim adaylarının İspanya Hâkim Okulunda eğitime başlamadan önce bir gizlilik anlaşması imzalamaları gerekir.

Kürsüde görev yapmakta olan bazı hâkimler tarafından İspanya Hâkim Okuluna vaka örnekleri gönderilmektedir. Adaylarla, somut vaka ile ilgili olan ve dosyanın karara kadar olan kısmı paylaşılıp, dosya kapsamına göre kararı yazma çalışması yaptırılmaktadır. Adaylar, gerçek hâkimin kararını, kendi kararlarını yazdıktan sonra görmekte ve iki kararı karşılaştırabilmektedir. İspanya Hâkim Okulu'nda yapılan bu çalışma, Avrupa'da iyi uygulama örneği olarak seçilmiştir.

Ayrıca, adaylarla sanal mahkeme çalışması yapılmaktadır. Sanal mahkeme çalışması yapılmadan önce karar aşamasına gelen dosyada bulunan bilgi ve belgeler adaylarla paylaşılmaktadır. Adaylar tarafından somut verilere göre duruşma yapılarak karar verilmektedir. Adayların sanal mahkeme duruşması yapması ve kararı vermesinden sonra, asıl mahkeme duruşması adaylara elektronik ortamda izletilmektedir. Daha sonra iki karar arasında fark olup olmadığı ve varsa nedenleri tartışılmaktadır.

İspanya Hâkim Okulunda verilen meslek içi eğitimin amacı, adaylara hukuk bilgisi vermek değildir. Bunun nedeni, kamu sınavını geçen ve hâkim adayı olan kişilerin hukukun temel ilkelerini öğrenmiş olduklarının kabul edilmesidir. Üniversitede öğretim üyesi olan ve İspanya Hâkim Okulunda

Anayasa Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku dersleri veren Rafael BUSTOS GISBERT, İspanya Hâkim Okulundaki eğitim ortamının üniversiteden çok farklı olduğunu belirtmiştir. Üniversitede öğrencilere bilgi verilirken İspanya Hâkim Okulunda meslek öncesi eğitim bilgi aktarımı şeklinde yapılmayıp, bilgiyi uygulama ve kabiliyete dönüştürme şeklinde yapılmaktadır.

b. Mahkeme Stajı

Mahkeme stajı aşamasında, her hâkim adayından/stajyerinden sorumlu bir rehber (mentor) hâkim bulunmaktadır. Mahkeme stajı döneminde hâkim adayları/stajyeri için görevlendirilen rehber hâkim, aday/stajyeri yönlendirmekte ve gözlemektedir. Rehber hâkim olabilmek için en az bir yıllık meslekî tecrübeye sahip olmak şarttır. Rehber hâkim olma konusunda gönüllülük esastır. Rehber hâkim olarak göreve başlamadan önce çevrim içi olarak eğitim alınması zorunludur. Rehber hâkimlere bu görevleri nedeniyle ek bir ödeme yapılmaktadır.

Duruşmalarda hâkim aday/stajyeri, rehber hâkimin yanında oturmakta ve hâkim cübbesi giymektedir. Hâkim adayının/stajyerinin sanıklara ve tanıklara soru sorması mümkündür. Ayrıca hâkim adayları/stajyerleri tarafından karar taslakları hazırlanması gerekmektedir. Son üç haftada mahkemenin yönetimi hâkim aday/stajyeri tarafından yürütülmektedir. Bu sistem, hâkim adaylarını/stajyerlerini ilk görev yerlerine atanmadan önce görev ve sorumlulukları hakkında aktif öğrenmeye tabi tutmaktadır.

İspanya Hâkim Okulu Dış İlişkiler ve Kurumsal Daire Başkanı Jose Maria ASENSIO GALLEGO, her zaman yeterli sayıda rehber hâkim olmaması nedeniyle, bir rehber hâkimin iki veya üç hâkim aday/stajyeri ile ilgilenmek zorunda kaldığı durumlar olduğunu bahsetmektedir. Bu açıklama, bir rehber hâkimin birden fazla hâkim aday/stajyeri ile ilgilenmesinin istisna teşkil ettiğini göstermektedir.

Rehber hâkim gözetiminde mahkeme stajı, İspanya Hâkim Okulunun yönetiminde yapılmaktadır. Hâkim adayına İspanya Hâkim Okulu tarafından bir koordinatör hâkim atanmaktadır. Koordinatör hâkim, hem hâkim aday/stajyeri, hem de rehber hâkimle görüşüp rapor hazırlamaktadır.

3. Hâkimlerin Meslek İçi Eğitimi

İspanya’da hâkimlerin meslek içi eğitimi de İspanya Hâkim Okulu tarafından yapılmaktadır. Meslek içi eğitime katılmak için hâlihazırda gönüllülük esastır. Ancak, bir kanun ile meslek içi eğitime katılımın zorunlu hâle getirilmesinin gündemde olduğu belirtilmiştir.

Meslek içi eğitime katılmak, hâlihazırda ihtisas mahkemelerine atanabilmenin şartlarından biridir. İhtisas mahkemesine atanabilmek için, ihtisas alanı ile ilgili en az iki haftalık bir kursa katılmış olmak şarttır.

F. Mukayeseli Hukuka Dayalı Ara Değerlendirme

Almanya, Avusturya ve İsviçre’de hâkim adaylarının meslek öncesi eğitiminde maddî hukuk konularına oldukça sınırlı düzeyde yer verdikleri görülmektedir. Almanya’da ve Avusturya’da staj ile birlikte yürütülen uygulama çalışmalarında, ders anlatımı yerine adayların örnek olay veya dosya üzerinden yazılı veya sözlü çalışma yapmaları beklenmektedir. Almanya’da adayların gerekli maddî hukuk bilgisine sahip oldukları kabul edilmektedir. Adayların maddî hukuk bilgilerini bizzat araştırma yapmak suretiyle tamamlamaları ve derinleştirmeleri beklenmektedir. İsviçre’de hâkim olan ve olmayan hukukçuların birlikte hâkimlik eğitimi alabildikleri, özel hukuk hükümlerine göre kurulu bir dernek olan İsviçre Hâkim Akademisinde, dava ve duruşma yönetimi, iletişim yöntemleri, tanık ifadesinin alınması ve değerlendirilmesi, diğer delillerin değerlendirilmesi ve kamuoyu ile ilişkiler gibi konular ele alınmaktadır. Ders modüllerinde maddî hukuk konularına yer verilmemesi, bütün adayların hukukçu olması nedeniyle gereken hukuk bilgisine sahip oldukları düşüncesi ile açıklanmaktadır. İspanya Hâkim Okulunda verilen meslek öncesi eğitimde hukuk bilgisi aktarılmayıp gerçek vakalar üzerinden hukuk bilgilerini uygulama kabiliyetinin kazandırılmasının amaçlandığı vurgulanmaktadır. Fransa’da hâkim ve savcı yardımcısı adaylarına verilen meslek öncesi eğitimde bazı maddî hukuk konularının da yer aldığı görülmektedir. Ancak, ders programı incelendiğinde bu konuların oldukça sınırlı sayıda olduğu tespit edilmektedir. Derslerin önemli bir kısmının Almanya, Avusturya ve İsviçre’de verilen eğitimin konuları ile benzer olduğu görülmektedir. Ayrıca, Fransa’da hâkim ve savcı yardımcısı adaylarına verilen meslek öncesi eğitimin süresinin Türkiye Adalet Akademisinde verilen meslek öncesi eğitimin

süresinden belirgin şekilde uzun olduğu da dikkati çekmektedir. Bu nedenle, Fransa’da hâkim ve savcı yardımcısı adaylarına verilen derslerin tamamının Türkiye Adalet Akademisinde verilmesi mümkün gözükmemektedir.

Başka ülkelerin hâkim ve savcı adaylarına verilen eğitimin konusunun ve yönteminin isabetli olarak değerlendirilebilmesi için, hâkim ve savcı adayı olmanın şartları ve adayların hukuk bilgisi ile meslekî tecrübesi dikkate alınmalıdır.

- **Yaş.** Almanya’da ve Avusturya’da hâkim olmak için herhangi bir yaş şartı öngörülme de ortaöğretimin ve hukuk alanında yükseköğretimin süresi ile staj süreleri dikkate alındığında, hâkimlik mesleğine başlayanların en azından otuz yaşına yaklaşmış oldukları görülmektedir.¹⁰¹ İsviçre’de de hâkim olabilmek için belirli bir yaş şartı aranmasa da uygulamada hâkimlerin genellikle yaşları görece genç olanların arasından seçilmediği görülmektedir.¹⁰² Fransa’da üniversite mezunlarından hâkim ve savcı yardımcısı olarak eğitime kabul edilenlerin en az 31 yaşında olma koşulunun arandığı görülmektedir.¹⁰³
- **Hukuk Bilgisi ve Meslekî Tecrübe.** Almanya, Avusturya ve Fransa’da hâkim ve savcı adayı olabilmek için bir sınavdan başarılı olunması zorunludur. Ayrıca, Avusturya’da hâkim (ve savcı) adayı olarak eğitime başlamadan önce en az yedi ay süre ile mahkemede staj yapılması gerekmektedir. Fransa’da ise, sınava girmek isteyen üniversite mezunlarının en az 31 yaşında olma koşulu aranarak hâkim ve savcı yardımcısı adaylarının önceden biraz meslekî tecrübe elde etmesi gerekli kılınmaktadır.

Türkiye’de hâkim ve savcı adaylarının yaşı, hukuk bilgisi ve meslekî tecrübesi açısından benzerlik göstermesi nedeniyle İspanya özel bir önem taşımaktadır. İspanya’da – ülkemizdeki gibi– hukuk fakültesinden mezun olunmasından sonra hukuk fakültesi mezunları, herhangi bir yaş sınırı veya meslekî tecrübe şartı olmaksızın hâkim veya savcı olabilmek için sınava girilebilmektedir. İspanya’da ortalama 28 yaşında hâkim olunabildiği ifade edilmektedir.

Türkiye Adalet Akademisinde verilecek meslek öncesi eğitimin yöntem ve kapsamının belirlenmesi için mukayeseli hukuka dayalı bulgular değerlendirilirken iki görüş ortaya çıkmıştır. İlk görüşü savunanlar, Türkiye’de hukuk fakültesinden mezun olunmasını müteakip, hukuk bilgisi sınırlı bir şekilde ve hiç meslekî tecrübe sahibi olunmadan hâkim ve savcı adayı olunabildiğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle, Avusturya, Almanya ve Fransa’nın Türkiye’de hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitiminin yöntemi ve kapsamı belirlenirken emsal alınmasının uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu görüşü benimseyenler, Türkiye Adalet Akademisinde verilen meslek öncesi eğitimde maddî hukuk derslerine önemli bir yer ayrılmasını ve adayların maddî hukuk bilgisinde olabilecek eksikliklerin giderilmeye çalışmasını savunmuştur. Buna mukabil, ikinci görüşü savunanlara göre, bilhassa özel hukuk alanında, adayların maddî hukuk eksikliklerinin Türkiye Adalet Akademisinde sınırlı bir süre içinde verilen eğitim ile giderilmesi mümkün gözükmemektedir. Ayrıca Türkiye Adalet Akademisinde verilen meslek öncesi eğitimin amacı, hukuk bilgisi öğretmek değil meslekî eğitim vermektir. İspanya Hâkim Okulunda verilen meslek öncesi eğitim bu açıdan örnek alınabilecek niteliktedir.

Sonuç olarak, savcılık dersleri ile hâkim adaylarına verilen ceza dersleri belirlenirken ilk görüş benimsenmiştir. Hâkim adaylarına verilen hukuk dersleri belirlenirken ise mukayeseli hukuk bulgularına dayalı, usul hukukuna ağırlık veren ve ders anlatımı yerine adayların uygulama yapmasına dayanan bir yöntem önerilmiştir.

¹⁰¹ Kurt Konca, Nesibe, *Hâkim Yardımcılığı Kurumu ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, SETA Yayınları 71, Ankara 2016, s. 25 ve s. 29.

¹⁰² *Grünstäudl* tarafından yapılan ankete İsviçre’den 303 hâkim katılmıştır. Ankete katılan hâkimlerin hiçbiri 30 yaşının altında değildir (*Grünstäudl*, a.g.e., s. 294, n. 647). Ancak bu anketi yapan *Grünstäudl*, ankete katılımın düşük olması nedeniyle anketin İsviçreli hâkimleri temsil edebilme kabiliyetinin sınırlı olduğunu belirtmiştir (*Grünstäudl*, a.g.e., s. 295, n. 648). *Zug* Kantonu’nda *Aldo Staub*’un 33 yaşında ilk derece mahkemesine hâkim olarak seçilmesi, haber değeri olan bir olay olarak görülmüştür (*Luzerner Zeitung*, 28.10.2017, bkz., <<https://www.luzernerzeitung.ch/zentralschweiz/zug/zug-der-besonnene-jungrichter-ld.103482>>). *Aargau* Kantonu’nda *Luca Cirigliano* 26 yaşında ilk derece mahkemesine hâkim seçilerek bu kantonun tarihindeki en genç hâkim olmuştur (*Aargauer Zeitung*, 04.12.2018, bkz., <<https://www.aargauerzeitung.ch/aargau/lenzburg/juengster-richter-verlaesst-bezirksgericht-nach-11-jahren-133802163>>).

¹⁰³ Yukarıdaki açıklamaların yanı sıra bkz., Kurt Konca, a.g.e., s. 33.

VII. HÂKİM ve SAVCI ADAYLIĞI EĞİTİM DEĞERLENDİRME ANKET SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

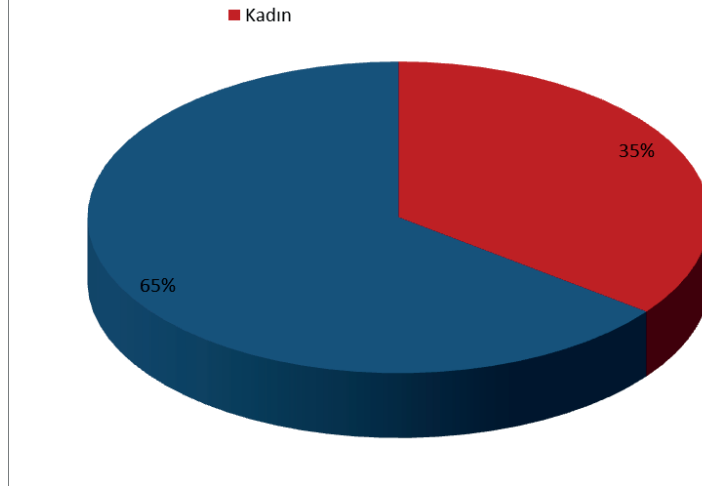
Müfredat geliştirme projesi kapsamında başvurulmuş veri toplama tekniklerinden ilkini anket uygulama yöntemi oluşturmuştur. Bu amaçla yukarıda da değinildiği üzere Türkiye genelindeki hâkim ve Cumhuriyet savcısı olarak görev yapan yargı mensupları ile 23. Dönem Hâkim ve Savcı Adaylarına “Hâkim ve Savcı Adaylığı Eğitimi Değerlendirme Anketi” UYAP üzerinden değerlendirmeye sunulmuştur. Hâkim ve savcı adaylığı eğitimi değerlendirme anketine yukarıda ayrıntıları verildiği üzere toplamda 2925 kişi katkı sağlamıştır.

Bu ankette demografik bilgilerden sonra mevcut müfredattaki “hâkimlik hukuk dersleri”, “hâkimlik ceza dersleri”, “savcılık dersleri”, “adalet yönetimi ve mesleki kültür bölümü (mevcut ortak dersler)”, “kişisel gelişim alanında ihtiyaçlar”, “ihtiyaç analizi” başlıkları altında altı bölüm ve her bölümün sonunda açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Ankette beşli likert yöntemi uygulanmıştır. Buna göre katılımcıların müfredatta yer alan derslere ilişkin olarak “hiç gerekli değil”, “gerekli değil”, “fikrim yok”, “gerekli” ve “kesinlikle gerekli” cevaplarından birisini işaretlemesi istenmiştir. Anketimizden elde edilen veriler Türkiye Adalet Akademisi Ölçme ve Değerlendirme Merkezi tarafından çözümlenmiş ve uygulanan analiz sonuçları rapor haline getirilmiştir.

A. Demografik Bilgiler

Ankete %35,4 oranında (1034 kişi) kadın; %64,6 oranında (1891 kişi) erkek olmak üzere toplamda 2925 kişi katılmıştır.

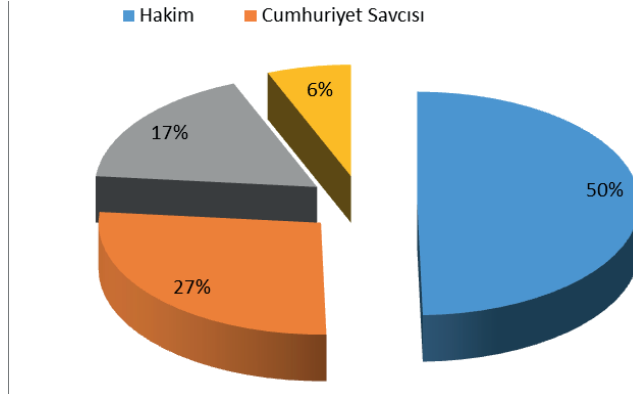

Tablo 6: Ankete katılım sağlayanların cinsiyetlerine göre dağılımları

- Ankete katılanlardan 1451 kişi hâkim, 788 kişi Cumhuriyet savcısı, 507 kişi hâkim aday, 1793 kişi de savcı adaydır.

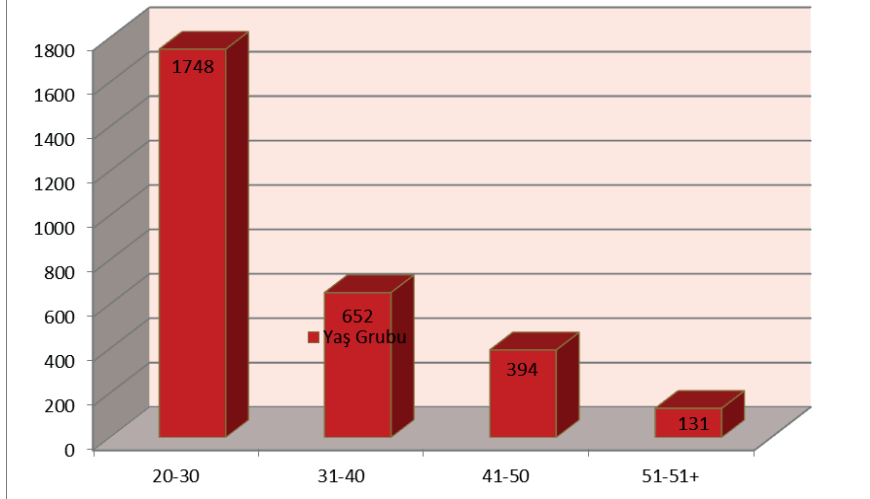
Unvanı	Sayı	%
Hâkim	1451	49,6
Cumhuriyet savcısı	788	26,9
Hâkim aday	507	17,3
Savcı aday	179	6,1
Toplam	2925	100

Tablo 7: Ankete katılım sağlayanların unvanlarına göre dağılımları.

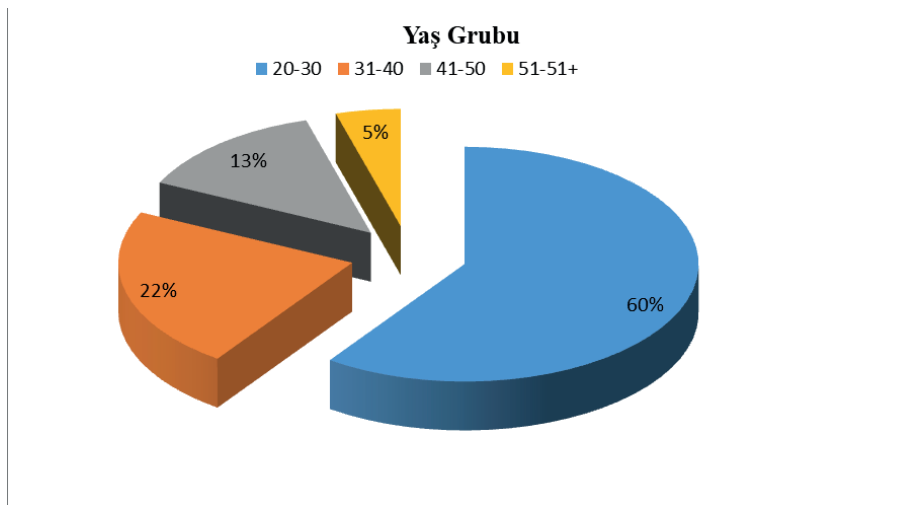

Tablo 8: Ankete katılanların unvanlarına göre yüzdelik dağılımı.

Ankete katılanlardan 1748 kişi “20-30 yaş grubu”, 652 kişi “31-40 yaş grubu”, 394 kişi “41-50 yaş grubu”, 131 kişi de “51 yaş ve üzeri” içerisinde yer almaktadır. Katılım düzeyi en çok “20-30” yaş aralığındaki yargı mensuplarından, en az “51 yaş ve üzeri” yaş aralığındaki yargı mensuplarından oluşmaktadır.

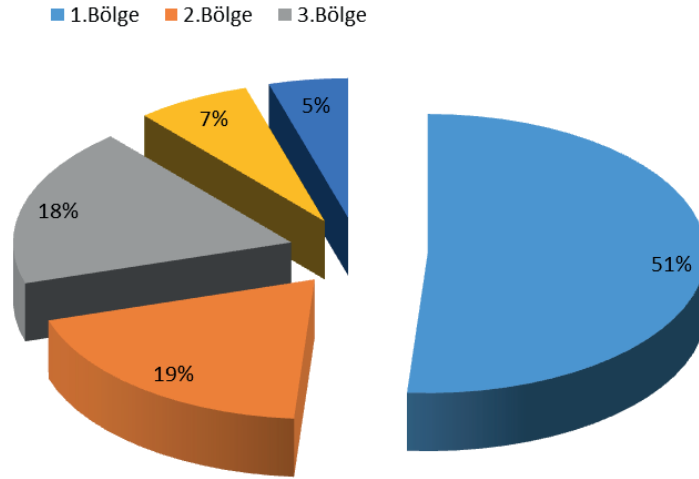
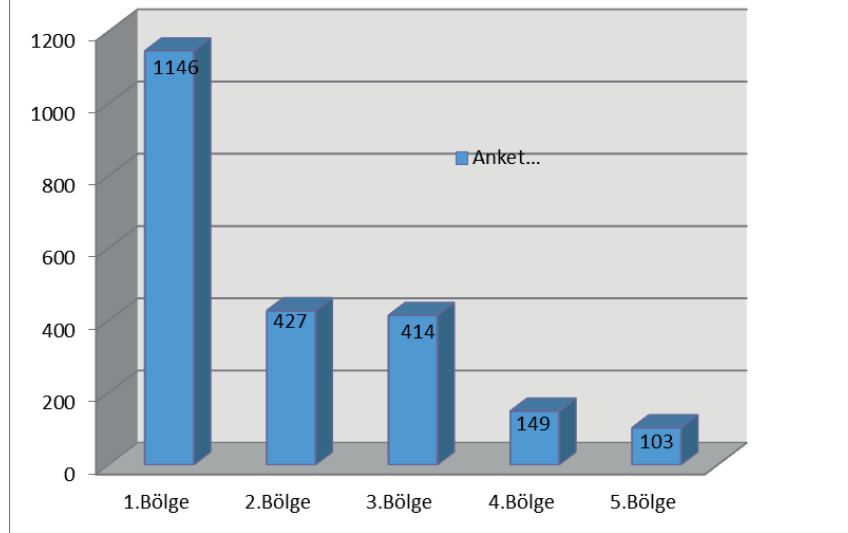
Tablo 9: Ankete katılım sağlayanların yaş gruplarına göre dağılımları.

Tablo 10: Ankete katılım sağlayanların yaş gruplarının yüzdelik dağılımı

Ankete katılım sağlayanlardan 1146 kişi (%51,2) 1. bölgede; 427 kişi (%19,1) 2. bölgede; 414 kişi (%18,5) 3. bölgede; 149 kişi (%6,7) 4. bölgede; 103 kişi (%4,6) ise 5. bölgede görev yapmaktadır. Ankete en fazla katılım 1. bölgede görev yapan yargı mensuplarından, en az katılım ise 5. bölgede görev yapan yargı mensuplarından oluşmaktadır.

Tablo 11: Ankete katılım sağlayanların adli görev bölgelerine göre dağılımlarını gösteren tablo şöyledir:

Tablo 12: Ankete katılım sağlayanların adli görev bölgelerine göre yüzdelik dağılımları

B. Hâkimlik Hukuk Derslerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde ankete katılanlara, mevcut müfredatta yer alan hâkimlik hukuk derslerinin hâkim adaylarının eğitim müfredatında yer almasının gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirme yapmaları istenmiş ve elde edilen verilerle bölümün analizi yapılmıştır. Katılımcıların mevcut derslere büyük oranda “gerekli” ve “kesinlikle gerekli” cevabını verdiği ve gerekli cevabı açısından yapılan sıralamada dersler arasında büyük farkların oluşmadığı görülmüştür. Mevcut müfredattaki hâkimlik hukuk derslerinin gerekli görülme oranı **%89,48** iken, gerekli görülme oranı **%3,23** olarak çıkmıştır. Gerekli görülme oranlarının yeterli düzeyde olduğu ve çoğunluğun dersleri, kesinlikle gerekli seçeneği ile derecelendirdikleri gözlenmiştir.

Derslere ilişkin değerlendirmelere yakından bakıldığında “Hukuk Muhakemeleri Kanunu ve Uygulamaları (Ön İnceleme, Delillerin Toplanması, Keşif, Uygulamalı Duruşma Yönetimi, Hüküm Kurma, Yargılama Masrafları ve Harç Hesaplama)” dersinin değerlendirilmesinde yeni müfredat için gerekli görülme oranının **%97,1**; gerekli görülme oranının ise **%0,4** olduğu; “Geçici Hukuki Korumalar ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının **%93,9**; gerekli görülme oranının ise **%1,4** olduğu görülmüştür. En yüksek gerekli görülme oranları bu derslerde iken, “Vesayet Hukukundan Kaynaklanan Davalar” dersinin gerekli görülme oranının **%83,5**; gerekli görülme

oranının ise %6,7; “Tüketici Hukukundan Kaynaklanan Davalar ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %83,2; gerekli görülme oranının ise %6,3 ile en düşük gerekli görülme oranlarına sahip olduğu anlaşılmıştır. Ancak aradaki farkın dikkat çekici derecede düşük olduğu ve en az gerekli görülen dersin dahi %80’in üzerinde bir gerekli görülme oranına sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Hukuk derslerinde muhakeme hukukuna ilişkin derslerin gerekli olduğunun daha çok vurgulandığı, buna karşılık ‘iş hukuku, sosyal güvenlik hukuku, kadastro hukuku ve tüketici hukuku’ gibi ihtisas alanlarına ilişkin derslerin daha az gerekli görüldüğü anlaşılmıştır. Bu bölümde programa eklenmesi en çok talep edilen dersin uygulamalı UYAP eğitimi olduğu görülmüştür.

C. Hâkimlik Ceza Derslerinin Değerlendirilmesi

Hukuk derslerinde olduğu gibi katılımcıların mevcut derslere büyük oranda “gerekli” ve “kesinlikle gerekli” cevabını verdiği ve “gerekli” cevabı açısından yapılan sıralamada dersler arsında büyük farkların oluşmadığı görülmüştür. Hukuk derslerinden “kesinlikle gerekli” cevabı ile “gerekli” cevabı arasında büyük fark varken burada “gerekli” cevabı oranının da yüksek olduğu görülmüştür. Mevcut müfredattaki hâkimlik ceza derslerinin gerekli görülme oranı %87,8 iken, gerekli görülme oranı %4,3 olarak çıkmıştır.

En yüksek gerekli görülme oranına sahip “Ceza Yargılamasında Hüküm Kurma ve Gerekeçli Karar Yazımı” dersinin gerekli görülme oranının %95,7; gerekli görülme oranının ise %0,7 olduğu; “Ceza Yargılamasında Duruşma Yönetimi” dersinin gerekli görülme oranının %95; gerekli görülme oranının ise %1,0 olduğu; ve “TCK’nın Genel Hükümlerinin Uygulanması (45-75. Maddeler)” dersinin gerekli görülme oranının %94,3; gerekli görülme oranının ise %1,6 olduğu görülmüştür. Buna karşılık en az gerekli görülen iki ders olan “Adli Tıp Uygulamaları” dersinin yeni müfredat için gerekli görülmesi oranının %66; gerekli görülme oranının ise %15,6; ve “Kabahatler Kanunu Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %71,6; gerekli görülme oranının ise %12,7 olduğu tespit edilmiştir.

Hâkimlik ceza derslerinde de hukuk derslerinde olduğu gibi maddi hukuktan önce muhakeme hukukuna ilişkin derslerin daha gerekli görüldüğü ve uygulamaya yönelik bir müfredatın tercih edildiği dikkat çekmiştir. Ceza hukuku genel hükümler dersi en çok gerekli görülen ilk üç dersten birisi iken; ‘kaçakçılık suçları, kabahatler kanunu uygulamaları ve adli tıp uygulamaları’ gibi özel alanlar daha az gerekli görülmüştür.

D. Savcılık Derslerinin Değerlendirilmesi

Mevcut müfredattaki savcılık derslerinin değerlendirilmesinde katılımcıların derslere büyük oranda “gerekli” ve “kesinlikle gerekli” cevabını verdiği ve “gerekli” cevabı açısından yapılan sıralamada dersler arsında büyük farkların oluşmadığı görülmüştür. Mevcut müfredattaki savcılık derslerinin gerekli görülme oranı %85,8 iken; gerekli görülme oranı ise %7,9’dur.

En çok gerekli görülme oranına sahip “Soruşturma ve Kovuşturma Evresinde Savcılık İşlemleri” dersinin gerekli görülmesi oranı %98,5; gerekli görülme oranının ise %0,9 olduğu; “Uyuşturucu Madde Suçları ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülmesi oranının %96,1; gerekli görülme oranının ise %2,8 olduğu; “Resmi-Özel Belgede Sahtecilik Suçları ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülmesi oranının %96; gerekli görülme oranının ise %2,7 olduğu; “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %95,8; gerekli görülme oranının ise %3,1 olduğu; “Bilişim Suçları ve Uygulamaları (TCK 243, 244, 245. Maddeler)” dersinin gerekli görülme oranının %95,7; gerekli görülme oranının ise %2,1 olduğu; “Özel Soruşturma Usulleri (Memurlar, Avukatlar, Hâkim-Savcı, Mülki İdari Amirler, Kolluk Amirleri vb. Soruşturmalar)” dersinin gerekli görülmesi oranının %95,4; gerekli görülme oranının ise %3,1 olduğu; tespit edilmiştir.

Buna karşılık en düşük gerekli görülme oranına sahip “Gümrük Muhafaza Adli Kolluk Tanıtımı ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %59,3; gerekli görülme oranının ise %22,8

olduğu; “Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurullarının Yapısı ve İşleyişi” dersinin gerekli görülme oranının %62,5; gerekli görülmemeye oranının ise %21,8 olduğu; “Adli Bilimler Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %60,9; gerekli görülmemeye oranının ise %18,8 olduğu; “Çocuk İzleme Merkezi Tanıtımı ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %73,6; gerekli görülmemeye oranının ise %16,4 olduğu görülmüştür.

E. Adalet Yönetimi ve Mesleki Kültür Derslerinin Değerlendirilmesi

Katılımcılardan mevcut müfredatta yer alan adalet yönetimi ve mesleki kültür derslerinin eğitim müfredatında yer almasının gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirme yapımları istenmiş ve elde edilen verilerle ilgili bölümün analizi yapılmıştır. Bu başlıktaki derslerin gerekli görülme oranı hukuk ve ceza derslerine göre daha düşük çıkmıştır. Ayrıca derslerin “kesinlikle gerekli” ve “gerekli” olarak değerlendirilmesinde “gerekli” cevabı diğer bölümlere göre daha yüksektir. Buna rağmen en düşük gerekli görülme oranına sahip dersin dahi %61 oranında gerekli görüldüğünü ve bu değerlendirmelerin karşılaştırmalı olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim derslerin gerekli görülme oranı %94,2 ile % 61 arasında değişmektedir.

Mevcut müfredattaki adalet yönetimi ve mesleki kültür derslerinin gerekli görülme oranı %78,4; bu derslerin gerekli görülmemeye oranı ise %11,2’dir. En çok gerekli görülme oranına sahip “Tebliğat Hukuku ve Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %94,2; gerekli görülmemeye oranının ise %3,2 olduğu; “Mesleki Protokol Kuralları” dersinin gerekli görülmesi oranının %90,7; gerekli görülmemeye oranının ise %5,2 olduğu; “Yargı Etiği ve Mesleki Kimlik” dersinin gerekli görülme oranının %89,4; gerekli görülmemeye oranının ise %5,8 olduğu tespit edilmiştir.

Buna karşılık en düşük gerekli görülme oranına sahip “Mevzuat Hazırlama ve Okuma Tekniği” dersinin değerlendirilmesinde yeni müfredat için gerekli görülmesi oranının %61,0; gerekli görülmemeye oranının ise %20,6 olduğu; “Arabuluculuk Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %66,5; gerekli görülmemeye oranının ise %17,3 olduğu; “Adli Sicil ve İstatistik Uygulamaları” dersinin gerekli görülme oranının %66,7; gerekli görülmemeye oranının ise %18,4 olduğu tespit edilmiştir.

F. Kişisel Gelişim Alanına İlişkin Derslerin Değerlendirilmesi

Katılımcılardan kişisel gelişim alanında ihtiyaç olan derslerin hâkim ve savcı adaylarının eğitim müfredatında yer almasının gerekip gerekmediğine ilişkin değerlendirme yapımları istenmiş ve elde edilen verilerle bölümün analizi yapılmıştır. Bu alandaki derslerin gerekli görülme oranının diğer tüm alanlardan daha düşük olduğu görülmüştür. Ancak bu alanda da tüm derslerin ‘gerekli görülme’ oranının ‘gerekli görülmemeye’ oranına göre daha yüksek olduğu belirtilmelidir.

Kişisel gelişim alanında ihtiyaç olan derslerin gerekli görülme oranı %70,6 iken; gerekli görülmemeye oranı %16,6’dır. Bu alandaki derslerle ilgili “fikrim yok” seçeneğinin tercih oranının yüksek olduğu görülmüştür. En çok gerekli görülme oranına sahip “Diksiyon ve Beden Dili” dersinin değerlendirilmesinde yeni müfredat için gerekli görülme oranının %86,0; gerekli görülmemeye oranının ise %7,8; “Problem Çözme ve Karar Verme” dersinin gerekli görülme oranının %81,1; gerekli görülmemeye oranının ise %11,4 olduğu; “Adalet Bilinci” dersinin gerekli görülmesi oranının %80,5; gerekli görülmemeye oranının ise %10,7; olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık en düşük gerekli görülme oranına sahip olan “Hukuk ve Sanat” dersinin değerlendirilmesinde yeni müfredat için gerekli görülme oranının %51,7; gerekli görülmemeye oranının ise %28,7; ve “Hukuk ve Edebiyat” dersinin gerekli görülme oranının %55,5; gerekli görülmemeye oranının ise %27,2 olduğu anlaşılmıştır.

G. Anket Sonuçları Hakkında Ara Değerlendirme

Yüksek bir katılımıla tamamlanan hâkim ve savcı eğitimi değerlendirme anketinde, katılımcıların mevcut dersler hakkında büyük oranda “gerekli” ve “kesinlikle gerekli” cevabını verdiği görülmüştür. Anket sonuçlarına göre, “Hukuk” ve “Ceza” dersleri, “Adalet Yönetimi ve Kültür” dersleri ile “Kişisel Gelişim” derslerine kıyasla daha yüksek “gerekli” cevabı oranına sahiptir. Ancak bu karşılaştırmalı

bir değerlendirmedir. Yoksa “Adalet Yönetimi ve Kültür” bölümünde %94 oranında gerekli görülen dersler yer almaktadır.

Katılımcılar bütün dersler için yüksek oranda “gerekli” cevabı verdiği için oranlar arasındaki farka bakarak bir değerlendirme yapmak mümkün olmuştur. Hukuk ve ceza derslerinde muhakeme hukuku dersleri maddi hukuk derslerinden daha çok “gerekli” görülmüştür. Ankette katılımcıların özellikle uygulamalı dersleri daha çok tercih ettiği anlaşılmıştır. Maddi hukuk derslerinde özellikle ihtisas gerektiren bazı alanlardaki derslerin “gerekli” görülme oranının düşük olduğu gözlenmiştir.

Anket sonuçlarındaki bu bulgular sonraki aşamalarda yapılan mülakatlar ve çalıştaylarda da doğrulanmıştır. Bu aşamalarda anket bulguları test edilmiş, sebepleri araştırılmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

VIII. HÂKİM ve SAVCI ADAYLARI GÖRÜŞMELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye Adalet Akademisi Müfredat Çalışma Grubu üyeleri olarak, 03 Eylül 2019 tarihinde, hâkim ve savcı adayları ile Akademi eğitiminin müfredatı üzerinde mülakat yapılmış ve adayların beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Adaylar, üç ayrı grupta her bir grupta 10 hâkim ve savcı aday olmak üzere, toplam 30 kişiden oluşmuştur. Bu çalışma sonucunda elde edilen veriler ve buna ilişkin değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Hâkim ve savcı adaylarının Türkiye Adalet Akademisinde gerçekleştirilen meslek öncesi eğitimlerinin değerlendirilmesi ve beklentilerinin belirlenmesi amacıyla bu görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerde katılım sağlayan adaylara aşağıdaki sorular sorulmuş ve cevaplar kaydedilmiştir.

SORU 1: Hâkim-Savcı Adaylığı Eğitim Müfredatında yer alan ‘hukuk derslerini’ yeterli buluyor musunuz? Müfredata eklenmesinin uygun olacağını düşündüğünüz dersler hangileridir?

Bu soruya verilen yanıtlarda her üç grupta ortak olan nokta, ders sayısının yeterli olmakla birlikte bazı derslerin süresinin kısa olması, öte yandan bazılarının ise ders saatlerinin gereğinden uzun olması hususudur.

Bunun yanında Grup 1’de yer alan hâkim ve savcı adayları, uygulama eksikliği bulunduğunu ve özellikle ‘hüküm kurma, UYAP, kalem denetimi’ gibi derslerin yetersiz kaldığını vurgulamışlardır.

Grup 2’de yer alan adaylar, özel hukuk derslerini yetersiz olarak değerlendirmiş ve ‘sözleşmeler hukuku, sebepsiz zenginleşme, şirketler hukuku, tüketici ve miras hukuku’ alanlarının yeterince anlatılmadığını belirtmişlerdir. Adaylar ‘yargılama harç ve giderlerine’ ilişkin müstakil ve kapsamlı bir dersin okutulmasını talep etmişlerdir.

Grup 3’te yer alan adaylar ise, uygulamalı derslerin yanı sıra, derslerin daha etkileşimli biçimde işlenebilmesi adına soru-cevap şeklinde yürütülmesi imkânının artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Üç gruptan elde edilen verilerin değerlendirilmesinden, uygulamaya ilişkin hukuk derslerinin çeşitliliğinin ve ders işleme biçiminin değiştirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

SORU 2: Hâkim-Savcı Adaylığı Eğitim Müfredatında yer alan ‘ceza derslerini’ yeterli buluyor musunuz? Müfredata eklenmesinin uygun olacağını düşündüğünüz dersler hangileridir?

Bu soruya verilen yanıtlarda ortak olan nokta, uygulamaya yönelik ceza hukuku derslerinin artırılması gerektiği hususudur.

Grup 1’de yer alan katılımcılar buna ek olarak ders sayısının yeterli olduğu; sürenin yetersiz kaldığı; teorik derslere de ihtiyaç olduğu, ceza derslerinin verimli ve uygulamaya yönelik olduğu; özellikle kendi deneyimlerini aktaran eğiticiler derslerinin faydalı olduğu hususlarını belirtmişlerdir.

Grup 2’de yer alan katılımcılar ise, derslerin fazla teorik anlatıldığı, eğitime bağlı olarak ders verimliliğinin değiştiği, gruplar arasında bilgi olarak dengesizlik oluştuğu; eğiticilerin anlatım noktasında başarılı olduğu ama süre baskısı dolayısıyla ayrıntılara girilemediğini belirtmişlerdir.

Ceza özel dersinin kapsamına alınmayan suç türleri olduğu, ‘hakaret ve tehdit suçlarının’ anlatılmadığı vurgulanmıştır. Çok görülen suçlara yer verildiği ancak özel kanunlarda yer alan suç tiplerinin zayıf kaldığı ifade edilmiştir. Derslerin Yargıtay içtihatları doğrultusunda anlatılmasının memnuniyet verici olduğu anlaşılmıştır.

Ders başlıklarının ve sayısının yeterli olduğu; ancak içeriğinin yetersiz kaldığı ifade edilmiştir. Ders saatlerinin, konuları yeterince ayrıntılı anlatabilmek için yetersiz kaldığı belirtilmiştir. Ders gruplarının sayıca kalabalık olmasından ötürü eğitmen ile adayların yeterli düzeyde iletişim kurmalarına engel teşkil ettiği belirtilmiştir.

Grup 3’te yer alan katılımcılar ise, duruşma salonunun kullanılmadığı, teorik içeriğin yeterli olduğu, suç tiplerine ayrılan zamanın orantısız olduğu; uygulaması fazla olan suç tiplerine daha geniş zaman ayrılması gerektiğini söylemişlerdir.

Ceza Hukukuna ilişkin mevcut derslerin adaylarca daha teorik bulunduğu, uygulamaya yönelik derslerin artırılması, özel ceza kanunlarında düzenlenen suçların da ders olarak işlenmesi gerektiği, eğitmen ile katılımcı arasındaki iletişimin artırılması ve derslerin kalabalık gruplar yerine daha az sayıda olan gruplar tarafından alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

SORU 3: Savcılık derslerinde eksik gördüğünüz hususlar nelerdir?

Bu soruya verilen yanıtlarda ortak nokta, uygulamaya yönelik olarak adaylara verilen eğitimin teorik eğitimden daha az olduğu hususudur.

Grup 1’de yer alan katılımcılar bu hususun yanı sıra, derslerin interaktif geçmesinin daha faydalı olabileceğini; daha sık karşılaşılan suçlara ağırlık verilmesinin gerekliliğini; saha ve kurum ziyaretlerinin faydalı olduğunu; ancak grupların kalabalık olmasından kaynaklı olarak yeterli verim alınamadığını belirtmişlerdir.

Grup 2’de yer alan katılımcılar, savcılık ve kolluk ilişkilerinin daha kapsamlı öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Adaylar, mahkeme ve adliye stajlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Meslek öncesi eğitim noktasında beklentilerinin daha çok Akademiye dönük olduğunu kaydeden adaylar, müfredatta yer alan ders sayılarının yeterli; ancak sürelerinin yetersiz olduğunu ve bu sebeple bazı derslerin verimsiz olduğunu ifade etmişlerdir.

Grup 3’te yer alan katılımcılar, ‘kolluk ile ilişkiler’ dersinin uygulamasının daha fazla olması gerektiği; ‘büro yönetimi, büro personeli ve müzekkere yazımı’ gibi uygulamaya yönelik konularda bilgi verilmediği veya eksik verildiğini kaydetmişlerdir. Dersin işlenişi esnasında uygulamalı biçimde olay yerine gidilmesinin ilgili dersin verimliliğini artırdığını belirtmişlerdir.

Üç grup katılımcının ortaklaşan düşüncesi, savcılık derslerinde uygulama eğitiminin teorik eğitimden fazla olması gerektiği yönündedir. Ancak özellikle Grup 2 ve Grup 3 katılımcılarının değindiği bir ortak nokta da kolluk-savcılık ilişkilerinin ayrıca uygulamalı olarak anlatılması gerektiği hususudur. Öte yandan katılımcılar adliye stajlarının bütünsel olarak Akademi eğitimi ile birlikte değerlendirilmesi ve ikame eğitim yerine adliye eğitimlerinin de yeniden değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

SORU 4: Adalet yönetimi ve mesleki kültür dersleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

Bu soruya üç grubun ortak cevabından ortaya çıkan sonuç, derslerin eğitim yönünün yeterli olduğu; ancak konferans salonunda gerçekleştirilmesinin olumsuz etkilediği düşüncesidir.

Katılımcılardan Grup 2’de yer alan adaylar ayrıca, mevzuat okuma gibi derslerin kısa tutulması gerektiği; ‘etkili iletişim, öfke kontrolü, kalem personeli ile ilişkiler’ gibi derslerin ise daha ayrıntılı olması beklentisi ile konferans olarak veya sınıfları birleştirerek işlenen derslerin verimsiz geçtiği; konferans salonunda ekranın görünmemesi gibi teknik aksaklıkların bulunduğu ifade etmişlerdir. Ayrıca adaylar UYAP dersinin oldukça yetersiz kaldığını değerlendirmişlerdir.

Grup 3’te yer alan katılımcılar, konferans salonunda teknik aksaklıkların bulunduğu; protokol ve davranış kurallarının anlatılmasından fayda sağlandığını ifade etmişlerdir. Yine bu grup da UYAP dersini yetersiz olarak değerlendirmiştir.

Dördüncü soruya ilişkin olarak verilen cevapların incelenmesinden sonra, görsel sunumlarla desteklenerek işlenen derslerin konferans salonu gibi büyük salonlarda yürütülmesinin dersin öneminin ve içeriğinin katılımcılar tarafından kavranmasını zorlaştırdığı; UYAP derslerinin kapsamının ve içeriğinin artırılarak etkileşimli olarak işlenmesinin gerektiği; kalabalık büyük gruplar yerine takım çalışmasına uygun az sayıda kişiden oluşan gruplarla bu derslerin işlenmesinin verimi artıracığı sonucuna varılmıştır.

SORU 5: Kişisel gelişim alanındaki dersleri sayı ve içerik açısından yeterli buluyor musunuz? Konuya ilişkin görüşleriniz nelerdir?

Bu soruya verilen cevapların ortak yanı, ders çeşidinin artırılması ve eğiticilerin bu alanda çalışan profesyonel kişilerden seçilmesi gerektiğidir.

Ayrıca Grup 1’deki katılımcılar tarafından, derslerden kalabalık sebebiyle verim alınamadığı; ve derslerin sayısının arttırılabileceği ifade edilmiştir. ‘Sosyoloji, felsefe, kriminoloji ve kriz yönetimi’ gibi derslerin eklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Grup 2’de yer alan katılımcıların, ‘hukuk felsefesi, hukuk sosyolojisi, metodoloji ve hüküm kurma’ gibi derslerin müfredatta yer almasını tercih ettiği tespit edilmiştir. İçtihat ve uygulama ağırlıklı eğitim olması gerektiği; bazı eğitimlerin teorik kaldığı; ders programının yoğun olduğu; derslerin sayı açısından yeterli ama içerik olarak yetersiz olduğu; ‘yargı etiği ve öfke kontrolü’, derslerinin tercih edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Grup 3’teki katılımcılar tarafından, hâkimlik mesleğinde iletişime ilişkin, öfke kontrolü ve psikolojiye ilişkin derslerin artırılmasının faydalı olacağı belirtilmiştir.

Üç grubunda vermiş olduğu cevapların değerlendirilmesinde ders sayısı ve çeşidinin artırılması gerektiği, derslerin süresinin ve içeriğinin uygun olması gerektiği, eğitimlerin profesyonel eğiticiler tarafından verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

SORU 6: Akademiye sunulan eğitim modeli nasıl olmalıdır? Eğitim yönetimi ve eğitim-öğretim modeli uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleriniz nelerdir?

Bu soruya verilen yanıtların ortak yanı, konferans salonunda ders işlenmesinin ve kalabalık gruplara aynı anda ders verilmesinin fayda sağlamadığı; uygulama eğitiminin oranının artırılması; ve cârî eğitim programının adaylık süresine daha fazla yayılmış biçimde yürütülmesi gerektiği yönündedir.

Öte yandan Grup 1’deki katılımcılar tarafından, konferans salonunda ses ve görüntü gibi teknik aksaklıkların yaşandığı, programın çok sıkışık olduğu, uygulama derslerinde simülasyon yönteminin kullanılmasının fayda sağlayacağı ifade edilmiştir.

Grup 2’de yer alan katılımcılar tarafından, gruplar ve dersler arasında verimlilik farkı olduğu vurgulanarak, aynı dersi farklı gruplara farklı öğretmenlerin anlatmasının sorun olduğu; Akademiyenin öğretmenlerinin dışarıdan gelmesi yerine sabit bir eğitici kadrosu olmasının daha verimli olacağı ve adaylar ile iletişimi güçlendireceği değerlendirilmiştir. Konferans sisteminin verimsiz olduğu; grup mevcutlarının azaltılarak öğretmen ile aday arasında daha etkin bir iletişim ortamının kurulabileceği sınıf ortamının oluşmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir. Teorik derslerin yanı sıra içtihat ağırlıklı derslerin olması gerektiği; AİHM ve AYM bireysel başvuru kararlarının ders içeriklerinde bulunmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Duruşma salonunun uygulamalı eğitim açısından daha fazla kullanılması ve işlevsel hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Grup 3’te yer alan katılımcılar tarafından, slayt anlatımı yerine interaktif geçen derslerin daha verimli olduğu; bitirme sınavına ek olarak bitirme ödevi verilebileceği; UYAP’a erişimin eğitim sürecinin başında sağlanması gerektiği; mahkeme stajında iddianame ve müzekkere gibi belgelerin hâkim/savcı kontrolünde yazılabileceği; hukuka ilişkin filmlerin izletilebileceği ifade edilmiştir.

Üç grubun cevaplarının değerlendirilmesinde, konferans sistemi ile ders verilmesinin verimli olmadığı; uygulama eğitimine daha fazla zaman ve ders saatinin ayrılması gerektiği; kalabalık grupların aynı anda ders almasının verimsiz olduğu; eğitici ile etkileşimin ve interaktif ders işlenmesinin sağlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

SORU 7: Hukuk Lisans öğrenimindeki ders öğretim yöntemleri ile Akademi eğitimini mukayese ederseniz neler söylersiniz?

Bu sorunun cevabında üç grubun ortak görüşü, Akademi eğitiminin teorik olmasından ziyade uygulama eğitimi olması gerektiği yönünde olmuştur.

Ayrıca Grup 1’deki katılımcılar tarafından, Lisans teorik derslerin yeterince alındığı; Akademiye karar örnekleri incelemesinin ve duruşmanın ağırlıklı olarak yapılmasının faydalı olacağı; Akademiye geçen sürenin yetersiz olduğu; lisans öğrenilemeyen hususların Akademiye öğrenilebildiği; Akademisyenlerden ziyade uygulamacılardan alınacak derslerin daha faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Grup 2’de yer alan katılımcılar, lisans ve Akademi eğitiminin çok benzer olmadığını; Akademiye doktrin tartışmasının yapılmadığını; çoğunlukla uygulamaya yönelik ve daha kompakt bir eğitim olduğu; ve bu hali ile de amaca daha uygun olduğunu belirtmiştir.

Grup 3’te yer alan katılımcılar, eğiticilerin kendi deneyimlerini paylaşımlarından fayda sağladığı; Akademiye teorik tartışmalara yer verilmediği aksine daha çok Yargıtay içtihatlarına değinildiği; kısa sürede uygulamaya yönelik daha fazla bilgi edinildiğini ifade etmiştir.

Katılımcıların cevaplarından uygulama eğitimindeki beklentinin daha çok Akademi üzerinde olduğu kanaati hasıl olmuştur. Bu anlamda adliye eğitimlerinin şekli ve içeriği konusunda yeniden bir yapılandırma ile, uygulama konusundaki beklentinin adliye üzerine kaydırılmasının süre ve eğitimlerin içeriği bakımından verimlilik sağlayacağı kanaatine varılmıştır.

SORU 8: Akademideki staj öğreniminizde uygulama çalışmaları nasıl gerçekleştiriliyor? Sizce nasıl olmalı?

Bu soruya verilen cevapların ortak yanı olarak, uygulama dersleri ile katılımın yoğun olduğu derslerin artırılması gerektiği hususu tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra Grup 1 katılımcıları tarafından, teorik derslerin çoğunlukta olduğu; uygulama derslerinin yetersiz kaldığı; kurgusal duruşmanın saatinin artırılması gerektiği; simülasyon şeklinde uygulama yapmanın daha yararlı olduğu; kanun maddeleri yerine kararların ve uygulamaya yönelik evrakların slaytlarda yer bulmasının faydalı olacağı; sınıfların çok kalabalık olduğu; bir saatlik uygulama yerine, her bir adaya dosya verilmesinin çalışmayı daha verimli hale getireceği belirtilmiştir.

Grup 2 katılımcıları tarafından, adayları için CMK ve HMK derslerinin olduğu; duruşma salonunda uygulamalı olarak yapıldığı; her hafta bir olay üzerinden karar ve işlemin yapıldığı belirtilmiştir. Savcılık uygulamalarının beklenildiği düzeyde pratiğe dönük olmadığı; derslerin sınıfta yapıldığı ve teorik olduğu vurgulanarak; otopsi ve olay yeri incelemelerinin sayısının artırılması beklentisi dile getirilmiştir. Dersler sonrasında saat 17.00'dan sonra olan uygulama atölyelerinin ulaşılabilir olmadığı; geç saatte olması ve ulaşım sorunu sebepleri ile katılım sorunları yaşandığı; uygulama atölyelerinin akşam saatleri yerine daha erken saatlere konulmasının ve zorunlu olmasının faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Grup 3 katılımcıları tarafından ayrıca, kurgusal duruşma salonunun aktif kullanılması gerektiği; meslek hayatına hazırlanmakla ilgili eksiklik hissedildiği; UYAP dersinin konferans salonunda verilmesinden ötürü verimsiz geçtiği; konferans salonu ve sınıfların birleştirilmesinin verimi düşürdüğü ifade edilmiştir.

Cevapların değerlendirilmesinden adliyelerde yapılan stajların verimli olmadığı, dolayısıyla uygulama eğitimleriyle ilgili beklentinin Akademi üzerinde kaldığı sonucuna varılmıştır.

SORU 9: Akademide verilen ders sayılarının yoğunluğu hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soruya verilen cevapların ortak noktası olarak, Akademi eğitiminin süresinin kısa olduğu belirtilmiştir.

Öte yandan Grup 1 katılımcıları tarafından, daha fazla sayıda ders olabileceği; karşılaşılmayan suç tiplerinin yerine daha sık karşılaşılan suç tiplerine ilişkin derslerin artırılabilirliği; yine hukuk derslerinin sayısının artırılabilirliği; ilk eğitim ve mahkeme stajından sonra son eğitim verilmesi gerektiği; kalem denetimi gibi uygulamaya yönelik derslerde eksiklikler bulunduğu; konferans salonunda derslerin çok verimsiz geçtiği; teorik dersler yerine uygulamaya ağırlık verilmesi gerektiği; programın sıkışık olması sebebiyle verimsizlik yaşandığı; bazı derslerin süresinin artması gerektiği belirtilmiştir.

Grup 2 katılımcıları tarafından, Akademideki derslerin kısa bir sürede yoğun bir şekilde tamamlanmaya çalışıldığı belirtilmiştir. Her bir derse ayrılan sürenin kısa olduğu, eğitmenlerin dersleri yetiştirmekte güçlük çektiği ifade edilmiştir. Kısa bir süre zarfında yoğun bir ders yükleme yapmak yerine, daha uzun süreye yayılarak ve sindirerek bir eğitim yapılmasının daha faydalı olacağı değerlendirilmiştir.

Grup 3 katılımcıları tarafından, programın çok sıkışık olduğu; kolluk ile ilişkiler, öfke kontrolü gibi ders saatlerinin artmasının faydalı olacağı, bazı konuların tekrar tekrar anlatıldığı, mahkeme stajından önce üç ay Akademi eğitimi, sonra genel staj, sonra görevle ilgili üç ay daha Akademi eğitimi, en son görev stajı olması gerektiği, Cuma günleri derslerin verimsiz geçtiği bu sebeple kişisel gelişim gibi derslerin o gün verilmesinin faydalı olabileceği; teorik derslerin üst üste yapılmasının yorucu olduğu, müzekkere yazımı gibi uygulamaya yönelik konuların aralarda anlatılmasının fayda sağlayacağı ifade edilmiştir.

Cevapların değerlendirilmesinden, Akademideki ders programı ve içeriklerinin yeknesak olarak belirlenip programa uyulmasının zamanlama sorununu ortadan kaldıracığı, Akademi eğitiminin zamanlamasının yeniden planlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

SORU 10: Mahkeme stajlarımızın etkinlik ve verimliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu soruya verilen cevapların ortak noktası olarak adliyelerde yapılan stajın kalabalık gruplar halinde yapılmasının verimliliği düşürdüğü belirtilmiştir.

Ayrıca Grup 1 katılımcıları tarafından, mahkeme stajlarının verimli geçmediği; bir savcıya 4-5 kişinin verilmesinin çalışmak isteyenlere görev verilememesine yol açtığı, kalem veya noter denetiminin yapılamadığı, otopsinin sıra ile olmasından kaynaklı herkesin faydalanamadığı, taşrada staj yapanların daha şanslı olduğunun düşünüldüğü, mahkeme stajında gözlemci rolünde kaldığı, işleri yapmadan öğrenmelerinin mümkün olamadığı; ilk eğitimin mutlaka Akademiye başlaması gerektiği; Akademi ile eş zamanlı mahkeme stajının daha faydalı olacağı ifade edilmiştir.

Grup 2 katılımcıları tarafından, Adliye stajlarının verimliliğinin hâkim/savcı ve mahkemeye göre değiştiği, Ankara Adliyesi yoğun olduğu için adaylar verimli bir staj dönemi geçiremedikleri, ancak Batı Adliyesinde hâkim ve savcıların isteyen adaylara katkı sundukları belirtilmiştir. Batı Adliyesinde katılımcılığın ve iletişimin güçlü olduğu vurgulanmıştır. Eğitim sürecinde önce Akademi eğitiminin yapılması ve belli bir eğitim alındıktan sonra Adliye eğitimine gitmenin verimli olacağı vurgulanmıştır. Daha öncesinde adliyelere gitmenin verimsiz olduğu ve Akademiye öğrenilenlerin mahkemede uygulanmasının faydalı olacağı değerlendirilmiştir. Savcılık stajının Adliyede sadece müracaat savcılığında yapılmasına, adliyede hiçbir müzakereye katılmadan stajını tamamlayanlar olmasına ilişkin şikâyetler iletilmiştir. Adliye stajının zayıf olmasının Akademi eğitime yönelik beklentiyi artırdığı; Akademiye daha fazla uygulama eğitimi istendiği görülmüştür.

Grup 3 katılımcıları tarafından, Ankara Batı Adliyesinde fazla aday olduğu; hâkim ve savcılar ile birebir çalışma imkanının bulunmadığı; buna karşın hâkim ve savcılar yardımcı oldukları; akademi eğitiminin ardından mahkeme stajının daha faydalı olacağı; ilk derece mahkemesinde yapılan stajın verimsiz olmasından bahisle bu sürenin Akademiye geçmesinin daha verimli olacağı; akademi eğitimindeki fazla bilginin kafa karışıklığına yol açtığı; mahkemelerde iş ve aday sayısı yoğunluğu sebebiyle adaylara zaman ayrılamadığı ifade edilmiştir.

Cevapların değerlendirilmesinden adliye stajının yeniden yapılandırılması, büyük Adliyelere kapasitesinin üzerinde adayın verilmesinin eğitimi olumsuz etkilediği kanaatine varılmıştır.

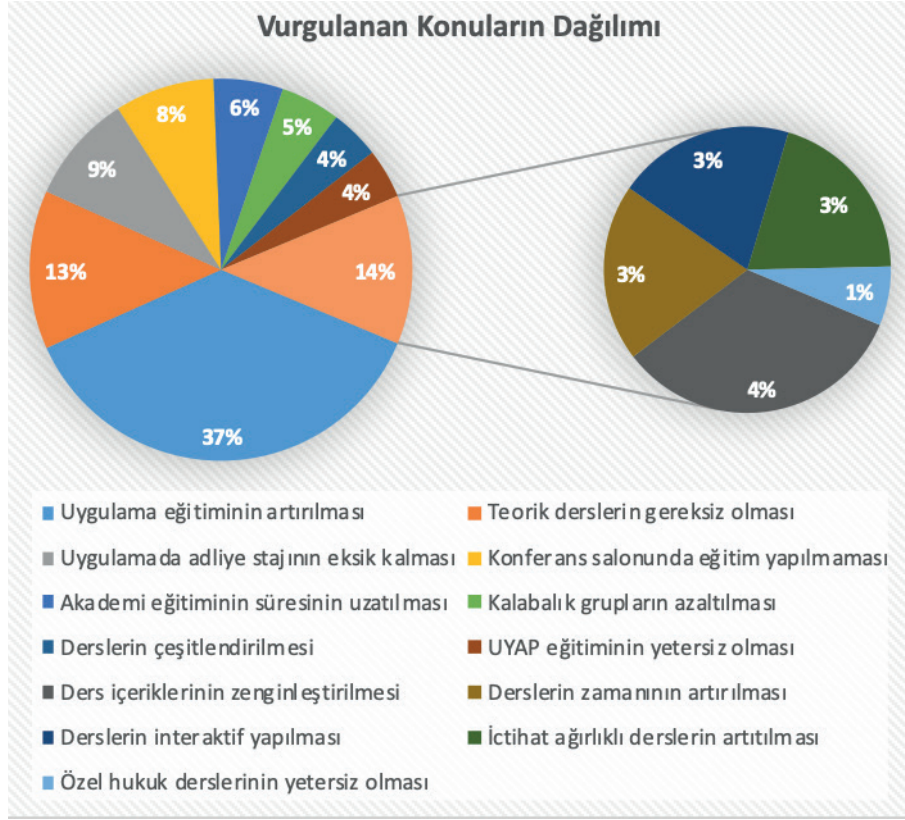
Katılımcı grupların verdikleri cevaplarda yer alan hususlar vurgu ve tekrarlanma sayısına göre aşağıda sıralanmıştır:

Vurgulanan Konular	Sayısı
Uygulama eğitiminin artırılması	44
Teorik derslerin gereksiz olması	16
Uygulamada adliye stajının eksik kalması	11
Konferans salonunda eğitim yapılmaması	10
Akademi eğitiminin süresinin uzatılması	7
Kalabalık grupların azaltılması	6
Derslerin çeşitlendirilmesi	5
UYAP eğitiminin yetersiz olması	5
Ders içeriklerinin zenginleştirilmesi	5
Derslerin zamanının artırılması	3
Derslerin interaktif yapılması	3
İçtihat ağırlıklı derslerin artırılması	3
Özel hukuk derslerinin yetersiz olması	1

Tablo 13: Vurgulanan konuların dağılımı

Vurgulanan Konuların grafik dağılımı aşağıda verilmiştir:

Tablo 14: Vurgulanan konuların dağılımı

Yapılan veri ve etkinlik analizlerinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Akademideki eğitim süresinin kısa olması sebebiyle derslerin yoğun bir şekilde yapılması ve verimsizliğe yol açmaktadır. Ders içerikleri yetiştirme gayesiyle anlatılmakta; adaylar mesleğe hazırlanma bakımından beklentilerine tam olarak ulaşamamaktadır.
- Bir kısım aday, özel hukuktaki derslerin çeşidinin artırılmasını talep etmektedir. Bu adaylar, mesleğe başladıklarında karşılaşılabilecekleri her türlü dava ve iş hakkında Akademide uygulamalı ders anlatılması istegindedir. Adayların çoğunluğu ise, müfredata eklenmesi ve çıkarılması gereken dersler ile ilgili doğrudan görüş belirtmemekte; daha ziyade, ders işleme yöntemlerinin değiştirilmesini talep etmektedir.
- Müfredatın belirlenmesinde, teorik ders anlatımının azaltılması; buna karşılık uygulama ağırlıklı bir ders anlatım yönteminin geliştirilerek yaygınlaşması gerekmektedir.
- Lisans düzeyinde alınan derslerin yeniden tekrarı değil uygulamaya yönelik teorik derslerin sayısının ve süresinin artırılması gerekir. Adayların beklentisi, lisans eğitim sürecinde öğrendikleri, hâkim adaylığına giriş sınavında tekrar ettikleri teorik bilginin somut olaylara uygulanma yöntemlerinin kendilerine anlatılmasıdır.
- Uygulama eğitimi içinde, içtihatlarla ayrıca yer verilmelidir.
- Adalet Akademisindeki eğitim, küçük gruplarla ve interaktif bir modelle yapılmalıdır. Kalabalık gruplar halinde derslerin yapılması sebebiyle adaylar hiç söz almadan veya herhangi bir uygulama çalışmasında aktif bir rol üstlenmeden eğitim sürecini tamamlayabilmektedir.
- Aynı ders eğiticiler tarafından farklı içerikte anlatılmaktadır. Eğitimciler farklı konulara ağırlık vermektedir. Bazı konulara vakit kalmadığı için beklenen düzeyde anlatılmamaktadır. Derslerin yeknesak bir biçimde anlatılması için ders içeriklerinin baştan belirlenmesi, her bir ders konusu için süre planlaması yapılması; eğitim alanları arasındaki homojenliği sağlayacaktır.

- Konferans salonunda yapılan eğitimler, fiziki şartlar ve kalabalık olması sebebiyle verimli geçmemektedir. Konferans salonunda ders anlatımı yapılmamalıdır.
- UYAP konulu dersin, yeni bir içerikle hazırlanması, adayların her birinin UYAP sistemini fiilen kullanmalarına imkân verecek şekilde planlanması gerekmektedir.
- Adliye stajı ile Adalet Akademisindeki eğitim birbiri ile bağlantılı veya tamamlayıcı nitelikte değildir. Adayların, Akademide verilen eğitim ile adliye stajının zamanlama ve kapsam açısından birbirini tamamlaması beklentisi vardır.
- Adliye stajlarının özellikle Ankara’da alt yapı eksikliği, yanında staj yapılan hâkim ve savcılarının iş yoğunluğu sebebiyle verimli geçmediği; buna karşılık diğer şehirlerde yapılan stajlarda uygulama açısından daha verimli geçtiği tespit edilmiştir.
- Adliye stajının kalabalık gruplar halinde değil, daha az sayıda adayın çalışacağı şekilde yeniden yapılandırılması Akademi üzerindeki uygulama eğitimi beklentisini dengeleyecektir.

IX. SAHA ZİYARETLERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yeni bir müfredat hazırlanması amacıyla oluşturulan çalışma grubu, hâkimlik ve savcılık mesleğine ve eğitimine dair, paydaşlarla yerinde ziyaretler gerçekleştirmek suretiyle görüş alışverişinde bulunmuştur. Bu çerçevede;

Ankara’da, Hâkimler ve Savcılar Kurulu; T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk ve Ceza İşleri Genel Müdürlükleri; Strateji ve Eğitim Daire Başkanlıklar ile Anayasa Mahkemesi; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı; Yargıtay Genel Sekreterliği; Ankara Bölge Adliye Mahkemesi; Ankara Adalet Komisyonu; Ankara ve Gölbaşı Adliyesi’ndeki ilk derece hâkim ve savcılar ile Türkiye Barolar Birliği Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri;

İstanbul’da, Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlığı, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, İstanbul Anadolu Adliyesi Cumhuriyet Başsavcılığı ile ilk derece mahkemesi hâkim ve savcılar ile Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Necmi Yüzbaşıoğlu, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ayşe Nuhoglu ile;

Antalya’da, Bölge Adliye Mahkemesi, ilk derece mahkemesi hâkim ve savcılar ile yazı işleri personeli ve Antalya Baro Başkanı ile görüşülmüştür.

Erzurum’da, Bölge Adliye Mahkemesi ile ilk derece mahkemesi hâkim ve savcılar, Erzurum Barosu yetkilileri, Pasinler ve Tortum ilk derece mahkemeleri hâkim ve savcılar ile görüş alışverişinde bulunulmuştur.

Yukarıda zikredilen paydaşlarla gerçekleştirilen saha ziyaretlerinde, aşağıda yer alan sorular esas alınmak üzere görüşmeler yapılmış ve ilgililerin harici açıklama ve değerlendirmeleri de dikkate alınmıştır:

A. Saha Ziyaretlerinde Paydaşlara Yöneltilen Sorular

1. Adalet Akademisi eğitim müfredatı ile ilgili olarak genel değerlendirmeleriniz nelerdir? Müfredatta yer alan dersler, ders sayıları, ders saatleri, ders içerikleri nasıldı?
2. Hâkim-Savcı Adaylığı Eğitim Müfredatında yer alan ‘hukuk derslerini’ yeterli buluyor musunuz? Müfredata eklenmesinin uygun olacağını düşündüğünüz dersler hangileridir?
3. Hâkim-Savcı Adaylığı Eğitim Müfredatında yer alan ‘ceza derslerini’ yeterli buluyor musunuz? Müfredata eklenmesinin uygun olacağını düşündüğünüz dersler hangileridir?
4. Savcılık derslerinde eksik gördüğünüz hususlar nelerdir?
5. Adalet yönetimi ve mesleki kültür dersleri hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
6. Kişisel gelişim alanındaki dersleri sayı ve içerik açısından yeterli buluyor musunuz? Konuya ilişkin görüşleriniz nelerdir?
7. Akademide sunulan eğitim modeli nasıl olmalıdır? Eğitim yönetimi ve eğitim-öğretim modeli uygulamalarına ilişkin değerlendirmeleriniz nelerdir?
8. Mahkeme stajlarının etkinlik ve verimliliği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Saha ziyaretleri çerçevesinde katılımcıların cevapları ve değerlendirmeleri çerçevesinde, öne çıkan hususların şu şekilde özetlenebilmesi mümkündür:

B. Katılımcıların Açıklamaları Çerçevesinde Hâkim-Savcı Eğitimine İlişkin Öne Çıkan Hususlar

- Soyut olarak hakların veya suçların unsurları/tanımlarının anlatılması yerine, somut olarak gerçeğe uygun bir dava dosyası üzerinden anlatımın gerçekleştirilmesi gerektiği belirtildi. Bu çerçevede yalnızca dava dosyasında bulunacak belgelerin sıralanması ile yetinilmemesi gerektiği, ayrıca bunların bir örneklerinin (tapu, yevmiye defteri gibi) de somut olarak getirilmesi ve adayın nereye bakması gerektiğinin öğretilmesi gerektiği ifade edildi.

- Bölge Adliye Mahkemesi ve Yargıtay stajlarının oldukça verimli olduğu, adayların mutlaka buralarda staj yapmasının sağlanması gerektiği belirtildi. Yine, ilk derece mahkemelerinde toplu mahkeme olarak görev yapılan mahkemelerde stajların daha verimli gerçekleştirildiği ifade edildi.
- Adliye stajlarının oldukça verimsiz (özellikle merkezi adliyelerde) ve adayın kişisel çabasına bağlı olduğu belirtildi, adliye aşamasında bir kontrol mekanizmasının sağlanması gerektiği, gerekirse ayrıca sınavlar yapılabileceği belirtildi.
- Öğrenmenin en iyi yolunun sorumluluk olduğu, bu çerçevede hâkim adaylarına sorumluluk yükleyecek bir eğitim sisteminin geliştirilmesi gerektiği (hâkim yardımcılığı veya paraf yahut çift imzalı bir sistem olabileceği) belirtildi.
- Aday olan her hâkim-savcının mutlaka ustası/mentorü olan bir hâkim-savcı bulunması gerektiği ve söz konusu ustanın değerlendirmesinin aday açısından önemli olması gerektiği belirtildi. Burada belirlenecek usta açısından ise, onun gönüllü olması sağlanmalı; gerekirse mevcut iş yükünün azaltılması gerektiği ifade edildi. Ayrıca adayları ve ustalarına belirleyecek bağımsız bir komisyon oluşturulması gerektiği ifade edildi. Bu noktada sadece adaylarla ilgilenecek staj mahkemeleri ve staj savcılığı kurulmasının düşünülebileceği ya da en azından stajın tek bir çatı altında Adalet Akademisinin denetimi altında gerçekleştirilmesinin yararlı olabileceği ifade edilmiştir.
- Akademide bir bilgi bankasının oluşturulması ve sık rastlanan uyuşmazlıklara ilişkin, gerçeğe uygun dava dosyalarının bulunması ve adayların aşama aşama bu dosyadaki işlemleri bizzat gerçekleştireceği bir sistemin geliştirilmesi gerektiği belirtildi.
- Akademide verilen ders içeriklerinin ve saatlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiği pek çok katılımcı tarafından ifade edildi.
- Yaklaşık üç aylık akademi eğitiminin çok yoğun olduğu, bu sürenin mutlaka uzatılması gerektiği, örneğin 6-7 aya yayılabileceği belirtildi.
- Akademide ceza derslerinin yeterli olmasına rağmen hukuk derslerinin oldukça yetersiz olduğu, Hukuk yargılamasına ilişkin derslerin ve içeriklerinin, uygulama karşılığı olacak şekilde artırılması gerektiği belirtildi. Ders anlatımının içeriğinin yaklaşık %60'nın usul hukuku olması gerektiği belirtildi. Özellikle kanun yolu aşamasında kararların ciddi sayılabilecek bir bölümünün usuli konulardaki eksikliklerden ve hatalardan kaynaklandığı belirtildi.
- Katılımcıların önemli bir kısmı tarafından adaylara mutlaka etkili iletişim, yöneticilik/liderlik, öfke kontrolü, empati gibi derslerin verilmesi gerektiği ifade edildi.
- Kriz ve zaman yönetimi konusunda adaylara eğitim verilmesi gerektiği vurgulandı.
- Ders içerikleri bakımından birbirinden ilgisiz suç ya da sözleşme tiplerinin birlikte işlenmesi yararlı olmadığı ifade edildi.
- Akademide terör dersi olmadığı, mevcut durumda bunun bir ihtiyaç olduğu belirtildi.
- Tebligat hukuku derslerine özellikle önem verilmesi gerektiği; tebligatın usulsüz olması nedeniyle gerçekte kesinleşmemiş kararlar cezanın infazı gibi ağır sonuçları olduğu belirtildi.
- Akademide verilen Hukuk ve Edebiyat gibi derslerin çok verimsiz olduğu, zorunlu olarak bir başka dersten alınarak adayların götürülmesi sebebiyle daha önemli olduğu düşünülen derslerden mahrum kaldığı belirtildi.
- Meslek etiğine ilişkin derslerin daha lisans düzeyinde iken hukuk fakültesi öğrencilerine aşılması gerektiği de sıklıkla ifade edildi.
- Savcı eğitimleri ile ilgili olarak, özellikle kolluk ile ilişki ve talimat verme açısından bir kontrol listesinin hazırlanmasının faydalı olacağı ifade edildi.
- Ders içeriklerinin savcılık ve hâkimlik mesleğine yönelik olarak farklı şekillerde hazırlanabileceği ifade edildi.
- Teorik derslerden daha ziyade uygulama eğitimlerine öncelik verilmesi gerektiği katılımcıların büyük çoğunluğu tarafından belirtildi. Böylelikle usuli konulardaki eksikliklerin giderilmesinin

mümkün olabileceği ifade edildi. Uygulama eğitimleri için canlandırma metotlarının kullanılabilmesi, bu çerçevede tiyatrocuların bir ekip olarak da yardımcı alınabileceği ifade edildi.

- Akademide adaylara mutlaka ‘Vicdan-Adalet-Psikoloji’ derslerinin öğretilmesi gerektiği belirtildi. Bu çerçevede adayların hukuk teknisyeni değil, hukukçu olduklarını öğretecek bir yöntem izlenmesi gerektiği, hukuk felsefesi ve sosyolojisi gibi derslerin verilmesi gerektiği belirtildi.
- Lisans eğitiminde alınan derslerin tekrarından ziyade hâkimlik ve savcılık mesleğinin genel mantığının anlaşılmasına yönelik derslere ağırlık verilmesi gerektiği vurgulandı. Kanun yolu aşamasında hâkimlerin karar verirken kanunu yorumlamakta zorlandığı gözlemlenmektedir. Bu çerçevede yine, muhakeme yeteneğinin geliştirilmesine yardımcı derslerin sayısının artırılması gerektiği ifade edilmiştir.
- Eğitim sisteminin mahkûmiyet değil beraat odaklı bir sistem hâline getirilmesi gerektiği vurgulandı.
- Eğitimin yeknesak şekilde, modüllere bağlı olarak verilmesi gereği sıklıkla tekrar edilmiş; ancak hukukun dinamikliği karşısında her yıl modellerin gereği gibi güncellenmesi ve yüksek mahkeme içtihatlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır.
- Hâkimlik ve savcılık mesleğine yönelik eğitimlerde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine ilişkin farkındalığın artırılmasının uygulama açısından etkinliği olumlu yönde etkileyeceği belirtildi.
- Eğitim sürecinde Anayasa Mahkemesine başvuru hakkında da- gerek bireysel başvuru gerekse de somut norm denetimi hakkında- bilgilendirme yapılması yararlı olabileceği ifade edildi.
- Karşılaştırmalı bakış açısı ve AİHM kararları üzerinde durularak ders anlatılmasında da faydalı olacağı ifade edildi.
- Hâkim ve savcı adaylarına hem hukuk dilini hem de Türkçeyi doğru şekilde kullanmak açısından eğitim verilebileceği söylendi.
- Aday eğitiminde başka ülke örneklerinin dikkate alınması, uluslararası arenada Türk mahkeme kararları nedeniyle çok sık ihlâl kararı verilen konularda eğitimlere ağırlık verilmesi gerektiği belirtildi. Ayrıca, adayların mümkünse yurt dışına gönderilmesinin sağlanması ile yabancı mahkeme uygulamalarının görülmesi mümkün olabilir.
- Adayların hem meslektaşları ile hem kalem personeli ile hem avukat ve vatandaş ile sağlıklı ilişki kurabilmesi için buna ilişkin olarak eğitim verilmesi gerektiği ifade edildi. Bu çerçevede kalem personeline hitaptan avukatla muhatap olmaya kadar bilgi verilmesi gerektiği belirtildi. Teftiş Kurulu’nun bu hususlardaki eğitimde görev alabileceği ifade edildi. Hâkimin bu anlamda empati yeteneğini de kazanması gerektiği, karşısındaki vatandaşın sorununu çözmek için zamanını ve emeğini harcadığını bilmesi gerektiği ifade edildi.
- UYAP programının hâkim-savcı ekranına ilişkin mutlaka adaylık aşamasında, her bir aday açısından bilgisayar başında, e-imza kullanmak suretiyle bir eğitim verilmesi gerektiği belirtildi. Özellikle aday eğitimi sonrasında adaylar UYAP’a ilişkin olarak neredeyse hiçbir bilgi sahibi olmadıklarını ifade etti.
- Ders programı ve materyallerin önceden adaylara verilmesinin adayların daha hazırlıklı olarak eğitime katılmasını sağlayacağı belirtildi. Ayrıca adayların eğitim süreci ve aşamalarına ilişkin takvimden haberdar olmadıkları, eğitim takviminin mutlaka önceden adaylarla paylaşılması gerektiği (örneğin ne zaman Akademiye gelecekleri, ne zaman adliyelerde olacakları gibi) ifade edildi.
- Adalet Akademisinde konferans salonunda verilen bütün derslerin ve gerçekleştirilecek etkinliklerin çok verimsiz olduğu ve sadece zaman kaybına sebebiyet verdiği belirtildi. Akademide sınıfların 20 kişiyi geçmemesi gerektiği ifade edildi. Derslerin interaktif şekilde işlenmesinin faydalı olacağına işaret edildi.
- Uzmanlaşmanın mutlaka sağlanması gerektiği, adayın ders aşamasında dahi en azından hukuk veya ceza hâkimi olup olmayacağını bilmesi gerektiği ifade edildi.

- Adaylara verilecek dersler açısından, adayların ilk kuralarında gidecekleri bölgeler dikkate alınarak (4. ve 5. bölge) değerlendirme yapılması gerektiği ifade edildi. Bu çerçevede yurt içi gezilerinin adayları bölge ve kültüre hazır hale getirebileceği ifade edildi.
- Savcı adayları açısından özellikle küçük yerlere gidildiği durumda pek çok idarî işle uğraşılması gerektiği, söz konusu idarî işlere ilişkin olarak da mutlaka eğitim verilmesi gerektiği ifade edildi.
- Eğitimcilerle yetişkin eğitimi konusunda eğitimler verilmesi gerektiği belirtildi.
- Ders anlatacak kişinin mutlaka kürsüden gelmesi gerektiği belirtildi. Bu çerçevede meslekte en az 10 yıl kıdemli ve birinci sınıfa ayrılmış olması gerektiği ifade edildi.
- Eğitimcilerin, içerisinde eğitimcilerin de bulunduğu bağımsız bir komisyon tarafından seçilmesi gerektiği ifade edildi.
- Eğitimcilerin performanslarının düzenli olarak değerlendirilmesi ve adaylara anket yaptırılması gerektiği belirtildi. Anketlerin eğitimin sonunda değil, her bir eğitimcinin dersinin tamamlanmasından sonra yapılması gerektiği ifade edildi.
- Kürsüye çıkılmasından sonra da yine Bölge Adliye Mahkemelerinde meslek içi eğitimlerin yapılabilmesi belirtildi. Bu eğitimler gerek görülürse uzaktan eğitim şeklinde de verilebileceği ifade edildi.
- Akademiye gelen her adayın bir uzman tarafından kişilik özelliklerinin tespit edilmesi (örneğin psikolojik olarak) ve sorunlu konulara ilişkin olarak özel çaba sarf edilmesi gerektiği ifade edildi.
- Stajın mesleğe geçiş için garanti anlamının gelmemesi gerektiği, mutlaka Akademi stajından sonra elemanın yapılmasının lazım geldiği ifade edildi.
- Adli kolluğun mutlaka kurulması gerektiği ifade edildi. Bunun hem yargılama süreçlerini hızlandıracağı hem de faili meçhul suçları azaltacağı belirtildi.

Halihazırda adli görevdeki kolluk görevlilerinin çoğunlukla sürgün yeri olarak buralara gönderildiği belirtildi.

- Mesleki olgunluk açısından staj sürelerinin uzatılması ya da hâkim ve savcı olunması için belli bir asgari yaş sınırı getirilmesinin düşünülebileceği belirtildi.
- Staj eğitiminin tamamlanmasında sonra kürsüye atanmanın bir an önce yapılması gerektiği, bazen 6-7 ay kura beklendiği ve bu sürecin adaylar açısından oldukça verimsiz bir dönem olduğu ifade edildi.
- Akademiye yapılan anketlerde adayların, sürekli olarak baskı altında hissettikleri, kendilerinin kim olduğunun öğrenileceğine ilişkin korkuları sebebiyle eğitimcilerin kim olduğundan bağımsız olarak herkese yüksek not verdikleri belirtildi.
- Bitirme sınavının bağımsız bir kurum tarafından yapılmasında fayda olabileceği belirtildi. Bitirme sınavının test usulü yerine klasik sınav şeklinde yapılmasının da yararlı olabileceği belirtildi. Bunun dışında adaylara bitirme ödevi hazırlanmasının uygulamanın aktif şekilde öğrenilmesi bakımından yararlı olabileceği belirtildi.

X. ÖĞRETİM YÖNTEM ve TEKNİKLERİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Mevcut Görüşlerin Değerlendirilmesi

1. Hukuk Dersleri

Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının eğitim süreçlerinde söz konusu olan eğitim-öğretim yöntem ve tekniklerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin öneriler şunlardır:¹⁰⁴

- Derslerde somut olay üzerinden çözümler gösterilmelidir.
- Derslerin sunumunda resim, çizim, slayt, harita, tapu senedi, bono, çek, elektronik defterler gibi eğitim materyallerinden faydalanılmalıdır.
- Ders konusunun yanında mesleki tecrübeler de aktarılmalıdır.
- Derslerin anlatımında yasada gösterilen terimlerin kullanılmasına özen gösterilmelidir.
- Hâkim adaylarına artık öğrenci olmadıkları, kendilerine verilen tüm staj sürecinin meslek hayatına hazırlık için donanım sahibi olmaya yönelik olduğu anlayışı yerleştirilmelidir.
- Anlatılan dersin saatinin yarısı kadar uygulamalı ders yapılmalı, interaktif bir eğitim için sınıflar en fazla 20 kişiden oluşmalıdır.
- Özellikle hazırlık eğitiminde genel usul kurallarının pratiğe dönük olarak anlatılması gerekmektedir.
- Her derse bir uygulama saati ayrılmasının gerekli olmadığı, bazı derslerin pratiğinden ziyade teorik içeriğinin daha önemli olduğu değerlendirilmektedir.

2. Ceza Dersleri

Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının eğitim süreçlerinde söz konusu olan eğitim- öğretim yöntem ve tekniklerinin yeniden yapılandırılmasına ilişkin öneriler şunlardır:¹⁰⁵

- Derslerin hazırlık ve sunumu, dersin eğitmeni tarafından en iyi şekilde adaya nasıl anlatılacak ise bu ortam sağlanmalıdır.
- Bazı dersler tahtada, bazı dersler sunum olarak, bazı dersler eğiticinin anlatımı ve bazı dersler de önceden öğrenciye fotokopi verilerek anlatılmaktadır. Eğitim ve öğretim sürecinde adaya en iyi şekilde nasıl anlatılabilecek ise bu husus dersin eğitmeni tarafından değerlendirilerek gerekli hazırlık çalışması da yapılarak anlatılmasının gerektiği değerlendirilmiştir.
- Ceza usul ve duruşma yönetimi dersleri son derece önemli olduğundan; uygulamaya yönelik olduğu için adaylar tarafından çok iyi öğrenilmesi ve bilinmesi gereken dersler olduğundan, ilgili dersin saatlerinin arttırılması gerektiği; ifade ve sorgu teknikleri dersinin de bu ders kapsamında anlatılabileceği değerlendirilmiştir.
- Ceza genel derslerinin özellikle hazırlık döneminde genel olarak bütün adaylara; ceza özel derslerinin ise adaylara son dönemde anlatılması gerektiği değerlendirilmiştir.
- Akademinin ders programında ‘hırsızlık, yağma ve konut dokunulmazlığı’ suçlarının ders saatinin fazla olduğu, Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulamaları dersinin saatinin ise az olduğu değerlendirilmiştir.
- Kaçakçılık Kanunu’na muhalefet suçları ve uygulamaları dersinin teknik ve özel olduğu, bu dersin meslek içi eğitiminde verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

¹⁰⁴ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştay 1 Hukuk Grubu-1; Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştay 1 Hukuk Grubu-2; Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştay 1 Grup Çalışmaları Tartışma Çerçevesi.

¹⁰⁵ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalıştay 1 Ceza Grup(1) Çalışmaları

B. Öğretim Yöntem ve Tekniklerinin Değerlendirilmesi

Eğitim ve öğretimde yeni yaklaşımlardan biri “aktif öğrenme” ya da “probleme dayalı öğrenme” şeklindedir.¹⁰⁶ Aktif öğrenme metodu eğitilene odak noktasına alan bir yaklaşım olarak kendini öne çıkarmaktadır. Bu metotta eğiticinin rolü, eğitime rehberlik etmek ve eğitimle ilgili materyalleri hazırlayarak sunmaktır.

Aktif öğrenme metodunda eğitilen, meslek yaşamında karşılaşacağı sorunları tanıma, farkına varma ve sorunların analizini yaparak çözüme ulaşma konusunda beceriler kazanmaktadır. Bu nedenle eğitilenin sorunun çözümü için gerekli olan temel bilgileri araştırıp öğrenmesi ve bunu somut bir olay üzerinde uygulaması amaç olarak öngörülmektedir. Aktif öğrenme metodu, katılımcıya meslek yaşantısında karşılaştığı sorunların çözümünde mantık ilkelerini kullanma, analiz, sentez ve bilgiye erişim ile yorumlama yeteneği kazandırmayı amaçlayan bir yöntemdir. Klasik eğitimde bir grubun parçası olarak problemden uzaklaşan katılımcı, aktif öğrenme metodunda sorunu sahiplenme ve öğrenme konularını değerlendirebilen bir konuma erişmektedir. Aktif öğrenme metodunun merkezinde eğitici değil katılımcı yer almaktadır.

Türkiye Adalet Akademisinde meslek öncesi verilen eğitimlerde uygulanan klasik yöntem dışında katılımcının merkezde olacağı eğiticinin yönlendirici, eğitim materyali hazırlayıcı bir konumda bulunması gerektiği değerlendirilmektedir. Genel görüş, hem mevcut adaylar hem de saha çalışmalarında talep edilen bir husus olarak ‘aktif öğrenme’ metodunun uygulanması gerektiği yönündedir. Paydaşların uygulamaya yönelik eğitim talebi, klasik metoda göre eğitimin zorunlu olarak verildiği hukuk fakültelerindeki yöntemin tekrarı değil, aktif öğrenme metoduna dayanan bir eğitimin verilmesi gerektiğini içermektedir.

Adalet Akademisinde uygulanan eğitim sisteminde dikkat çeken önemli eksikliklerden birisi de sistemin ‘zümre sistemi’ benzeri bir yapılanmasının olmamasıdır. Adalet Akademisinde okutulan derslerin ve bu dersleri yürüten eğiticilerin sayısı hayli fazladır. Aynı dersi birden fazla eğiticinin yürütmesi hemen hemen tüm dersler için söz konusudur. Dersleri yürüten eğitmenler, mevcut görevlerine devam etmek suretiyle yargıdan veya adalet bürokrasisinden gelmektedir. Zaten iş yükü ağır olan eğitmenler için Akademiye verilen dersler eğiticilerin fedakarlığı ile yürütüldüğünden bir eğiticinin tüm grupların derslerini yürütmesi hem zaman açısından hem Akademi programı yönünden mümkün değildir. Bu sebeple uygulamada aynı dersi bazen aynı kurumdan bazen farklı kurumlardan gelen ve belki iletişimi olmayan eğitmenlerin yürüttüğü görülmektedir.

Herhangi bir ortak planlama ve yönetim olmadan aynı dersi farklı eğiticilerin anlatması, anlatılan derslerin içeriğinin, yönteminin, çıktılarının ve amaçlarının önemli oranda farklılaşmasına sebep olmaktadır. Adalet Akademisi gibi meslek öncesinde ve mesleğe hazırlık amacıyla verilen -başka bir ifade ile açık ve net hedefleri olan- bir eğitim programındaki derslerin içeriğinin de açık bir şekilde tespit edilmesi ve bütün eğiticilerin derslerini bu hedefler doğrultusunda yürütmesi gerekir.

Bu amaçla Adalet Akademisinde yürütülen dersler için zümre sistemi veya anabilim dalı başkanlığı benzeri bir eğitim yönetimi usulünün geliştirilmesi gerekir. Aynı dersi anlatan eğiticilerden oluşacak zümrelerde okutulacak dersin amacı, çıktıları, eğitim yöntemleri, materyalleri, içeriği, ölçme ve değerlendirme yöntemleri tartışılmalı ve belirlenmelidir. Dönem başında belirlenen bu hususlar dönem sonunda değerlendirilmeli ve sonraki dönemler için hazırlık yapılmalıdır. Her zümrede Akademi kadrosundan en az bir eğiticinin olması ve bu eğiticilerin zümre başkanlığı veya sekreterliği görevini üstlenmesi zümre çalışmalarını daha etkili ve verimli hale getirecektir.

¹⁰⁶ Aktan, C. Can, “Aktif Eğitim (Öğrenci Merkezli Eğitim)”, <http://www.canaktan.org/egitim/egitim-metodoloji/aktif-egitim.htm>, E.T.6/11/2019.

XI. YARGI EĞİTİMİNİN PLANLANMASI ve METODOLOJİK ARAYIŞLAR

A. Yargı Eğitiminin Planlanması

Genel anlamda herhangi bir eğitim programının geliştirilmesi, gerekli tasarlama, planlama, uygulama, kurumsal yapılandırma ve değerlendirme gibi birtakım dinamik süreçleri kapsamaktadır. Eğitim programlarının geliştirilmesi, çok sayıda değişkene bağlı olarak karmaşıklaşan eğitim-öğretim ortamını belirli bir yetkinlik düzeyinde tutabilmenin arayışı olarak değerlendirilebilir. Buna bağlı biçimde ortaya çıkan eğitsel yetkinlik arayışı, ilgili alanlardaki beşerî sermayenin sürdürülebilir bir yetkinlik düzeyini muhafaza etmesini mümkün kılacaktır. Eğitim planlamasının niteliği, eğitsel süreçler sonrasında yararlanıcıların yüksek düzeyde bilgisel donanıma ve davranışsal yetkinliğe sahip olabilmemesinin imkanını var edecektir.

Kuşkusuz böylesi bir amaca hizmet edebilecek nitelikteki eğitim planlamasının belirli birtakım ilkelerin rehberliği doğrultusunda gerçekleştirilmesi icap etmektedir. Yapılacak olan planlamanın bir çıktısı olarak eğitim programının ihtiyaç odaklı olması ilk temel ilke olarak kaydedilmelidir. İkinci temel ilke olarak, yapılandırılan eğitim programının farklı eğitim formları içermesinin gerekliliği ifade edilmelidir. Öyle ki ilgili eğitim programının yararlanıcılarının bilgi ve beceri anlamında kişisel ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran ‘kişiye özel’ (*tailor-made*) eğitim biçimleri ya da formatları geliştirilmelidir. Üçüncü temel ilke olarak ‘ihtiyaç odaklı’ planlanmanın genel kavramsal çerçeve ile bütünleştirilmesinin gerekliliği zikredilebilir.¹⁰⁷

‘İhtiyaç odaklılık’ (*needs oriented*) ilkesi çerçevesinde eğitim programlarının planlanması süreci dinamik ve sürekliliği olan bir ihtiyaç değerlendirmesini gerekli kılmaktadır. Müfredat geliştirme sürecinde etkin bir katılımcılıkla, sivil toplum örgütleri, akademik çevreler ile konuya özel ilgisi olan grupların paydaş olarak görüşlerinin alınması önem arz etmektedir. Bu sürecin dinamik yapısı, eğitim ihtiyaçlarının ivedilikle tespiti ve gerekli arzı mümkün kılacaktır.¹⁰⁸

Sürekli ihtiyaç değerlendirme (*continuous needs assessment*) süreçlerinde birden çok yöntem öngörülebilir.¹⁰⁹ Bu kapsamda olmak üzere, ilgili mahkemelerde ve savcılık hizmetlerinde araştırmalar yapılabilir. Gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinde katılımcıların görüşlerini içeren anketler, Adalet bürokrasisinde icra edilen görevlerin gözlemlenmesi, tanımlanması ve buna bağlı biçimde görev profillerinin belirlenmesi de bir yöntem olarak kaydedilebilir. Bütün bunların yanı sıra kıdemli hâkim veya savcılarla yapılacak olan görüşmelerde düzenli kariyer gelişimine ilişkin müzakereler bir yöntem olarak öngörülebilir.

Belirlenmiş olan eğitim ihtiyaçlarının hem mali açıdan ve hem de altyapı imkanları yönüyle realize edilebilir nitelikte olması gerekmektedir. Bu kapsamda olmak üzere, planlanan eğitim programının ana konuları ve hedef grupları belirli bir zaman sürecinde belirlenmiş olması gerekmektedir. Eğitim planlamasının zaman alıcı kapsamı dikkate alınmak suretiyle, uygulanacak olan eğitim faaliyetinin ders müfredatının etkin bir zamanlama süreci içerisinde tamamlanıp yararlanıcılara makul bir süre öncesinde duyurulması icap etmektedir. Eğitim programından yararlanacak olan hâkim ve savcılarının iş yükleri ve yoğunlukları dikkate alınmak suretiyle sürenin makuliyeti belirlenmelidir.

Yukarıda ikinci temel ilke olarak kaydedildiği üzere, modern adli yargı eğitiminin işin özgül niteliği ve ihtiyaçların çeşitliliği nedeniyle birden çok eğitim formunu gerekli kıldığı aşıkardır. Söz konusu ihtiyaç farklılaşmasını dikkate alacak biçimde öngörülecek olan eğitim biçimleri kapsamında ilkin mesleğe yeni başlayanlar açısından öngörülebilecek olan intibak eğitimi kaydedilebilir. Yararlanıcıların ilgili eğitim kurumunda fiilen bulunmaları veya uzaktan eğitim yönteminin birlikte geliştirilmesi söz konusu olabilir. Yine bilgi temelli multi disiplinler veya interdisipliner bir teorik öğrenim yöntemi ile beceriye dayalı bir eğitim yönetimini bütünleştiren bir eğitsel yöntem geliştirilebilir. Yararlanıcıların mesleki kariyerleri ve yetkinlikleri açısından önem arz edecek olan yönetim ve liderlik becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eğitim formatı da geliştirilebilir.

¹⁰⁷ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 11.

¹⁰⁸ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 13-15.

¹⁰⁹ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 13 vd.

Bunlardan özellikle çoklu disiplinler perspektifinin bir eğitim formu ve yöntemi olarak geliştirilmesi, yargı kararlarının gerekçelendirme eksiklikleri ile malul olmasının önüne geçecektir. Zira hâkimler ve savcıların karar verme süreçlerini tayin edici tek unsur hukuki sebepler değildir. Bunun yanı sıra, sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel, siyasal ve bilimsel dinamiklerin doğrudan yargısal kararlara etki eden faktörler olarak dikkate alınması ve yetkin bir biçimde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu gerçeklik, yargı mensuplarının hukuki bilgi kadar ilgili diğer bilgisel ve becerisel alanlara dair bir müktesebatı gerekli kılmaktadır.

Yargısal faaliyetin özgüllüğü ve yararlanıcıların farklılaşan kişisel ihtiyaçları dikkate alındığında ‘etkileşimli beceri odaklı bir eğitim’ formunun geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bu noktada adli niteliği olmayan birtakım becerilerin de geliştirilmesine dikkat çekilmektedir. Literatürde ‘hâkimlik becerisi’ (*judgecraft*)¹¹⁰ olarak nitelendirilen ya da tanımlanan yeterlilik, hukuki bilgi ve becerinin yanı sıra sosyal, psikolojik ve metodolojik düzeyde birtakım becerilerin geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu türden beceri odaklı eğitimlerin planlanmasında dikkat edilmesi gereken temel nokta, yararlanıcıların olabildiğince küçük gruplar halinde eğitim ortamının düzenlenmesi gerektiğidir.¹¹¹

Bütünsel bir çeşitlilik arz eden ‘hâkimlik becerisi’ kapsamında adayın etkili iletişim kurma yetisi başta olmak üzere, somut olarak duruşmalarda düzgün beyanlarda bulunabilme; mahkeme ortamında sesini etkin kullanabilme; medya ile iletişim ve onları bilgilendirme becerisini geliştirme; stres ve iş yoğunluğu ile başa çıkabilme; arabuluculuk rolünü üstlenebilme gibi birtakım beceriler kaydedilebilir.

Yapılandırılacak olan eğitim programının kavramsal çerçevesi, ilgili eğitim kurumu tarafından yeterince kavranmış olmalıdır. Bu anlayış doğrultusunda yararlanıcı hâkim ve savcıların hukuka dair bilgisel donanımın yanı sıra, yargısal süreçlerin sosyal bağlamlarına ilişkin etkin bir bilgilendirmeye ihtiyaçları bulunmaktadır. İlgili mahkeme ve adli personelin yönetimi noktasında mahkeme faaliyetlerine ilişkin becerileri geliştirmek durumundadır. Yeni bilgi teknolojilerine aşinalık ve yargı etiğini dikkate alarak hem halk ve hem de medya ile etkileşimli bir iletişim becerisine sahip olmak icap etmektedir. Toplumsal yaşamın oldukça devingen olan dinamikleri doğrultusunda ortaya çıkan ihtiyaçları dikkate alan bir öğretim metodolojisi ve planlaması gereklidir.¹¹²

B. Yargı Eğitiminde Metodolojik Arayışlar

Eğitim süreçlerinin planlanması ve uygulamasında eğitimciler tarafından belirlenen tek taraflı geleneksel bilgi-tecrübe aktarım yöntemleri modern çağın yeni eğitsel ihtiyaç ve dinamiklerini karşılamaktan uzaktır. Yeni dinamikler doğrultusunda ortaya çıkan ihtiyaçların belirlenip değerlendirilerek yapılandırılacak olan yargı eğitimi planlaması ve programlanması çağdaş eğitim anlayışıyla daha uyumludur. Bu anlayışın temelinde ise katılımcılık ilkesi yer almaktadır. Katılımcılık yalnızca eğitsel ortamda eğitimin icra sürecini değil, daha öncesinden başlamak üzere planlama ve programlama süreçlerinin paydaş temelli etkin katılımını da içermektedir.

Bu anlayışa dayalı biçimde yargı eğitiminin yöntemsel açıdan zenginleştirilerek planlanması bağlamında farklı eğitim metodolojileri öngörülebilir.¹¹³ Yetişkinler eğitimi olarak yargı eğitimi etkileşimli bir öğrenim ortamına dönüştürülebilmenin imkanını var edecek birtakım yöntemsel araçları kaydedebiliriz. Bu bağlamda ilk olarak katılımcıların, zor davalara ilişkin fikirlerini çekincesiz biçimde öne sürme imkanı yaratan bir tartışma ortamı sunacak olan beyin fırtınası (*brainstorming*) yöntemini zikredebiliriz.¹¹⁴

Öğrenim süreçlerinin güçlendirilmesi ve yeni fikirlerin geliştirilmesi noktasında küçük gruplara ayrılan yararlanıcıların işbirliğini teşvik eden kartopu yöntemi de (*snowballing/pyramiding*) dinamik bir öğrenme yöntemidir. Söz konusu yöntem adayların yaratıcılığını geliştirmenin yanı sıra, bilgi-öğrenme sürecinde paylaşım imkanları var etme gibi birtakım yöntemsel avantajlara sahiptir.¹¹⁵

¹¹⁰ Bkz., Thomas, Cheryl, *Review of Judicial Training and Education in Other Jurisdictions*, Report Prepared for The Judicial Studies Board, London 2006, s. 16.

¹¹¹ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 18.

¹¹² Bkz., Thomas, Cheryl, *Review of Judicial Training and Education in Other Jurisdictions*, Report Prepared for The Judicial Studies Board, London 2006.

¹¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 21 vd.

¹¹⁴ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 27.

¹¹⁵ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 28.

Eğitmenlerin ilgili öğrenim grubunda bulunanları tanıma, davranışsal açıdan değerlendirme ve grup üyelerinin birbirleri ile kaynaşmalarını teşvik etme amacına hizmet edecek ‘buz kırıcılar’ (*icebreakers*) yöntemi kullanılabilir. Bu öğrenim yönteminde adayların kişisel ve mesleki geçmişlerinden ya da kariyerlerinden yararlanılabilir. İlgili yöntem öğrenim sürecini dinamize edecek biçimde katılımcının etkinliğini artırmaya dönük bir teşvik yöntemidir.¹¹⁶

Yargı eğitiminin proaktif bir hukuk öğrenimi ortamına dönüşümünde önemli bir yönetsel araç da ‘sunumlar’ (*presentations*) ve bunlara eşlik eden ‘grup çalışmalarıdır’ (*group works*). Eğitmenler tarafından hazırlanacak olan sunumların içeriğinin belirlenmesinde uygun bir akış şeması ve metodolojisinin belirlenmesi önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra ilgili sunumun icrasında eğitmenin aktarım performansı ve öğrenim ortamının uygunluğu dikkate alınmalıdır. Bu noktada özellikle eğitmenin sunum performansını yetkinleştirecek becerilerin geliştirilmesi önem arz etmektedir. İlgili becerinin geliştirilmesi noktasında eğiticilerin eğitiminin uygun planlaması yapılmalıdır.¹¹⁷

Grup çalışmaları, katılımcıların birlikte belirli bir konuyu tartışma ve daha sonrasında ilgili tartışmanın daha büyük bir gruba aktarılması biçiminde tasarlanabilir. İlgili yöntem öğrenim ortamında katılımcıların akranları ile bir müzakere ve tartışma imkanı bulmasını mümkün kılacaktır. Bu yöntem özellikle katılımcı grupların öğrenim süreçlerinde akranları ile olan bilgisel ve becerisel etkileşimini artıracaktır.¹¹⁸

Yararlanıcının öğrenim süreçlerinde argümantatif düşünme, muhakeme ve ifade edebilme becerisini geliştirme imkanı sunabilecek olan ‘münazara’ da (*debate*) modern etkileşimli bir eğitsel yöntemdir. Münazara süreçleri iki münazara grubu arasında mantıksal bir bütünlük içerisinde karşılıklı argümanların öne sürülmesi ya da savunulması yönüyle tarafların grupsal bağlamda muhakeme etme imkanını var eder.¹¹⁹

Yargısal eğitimin modern öğrenim araçlarından birisi de farazi dava, temsili duruşma (*simulated hearings*) ya da yargılama deneyimleridir. Temsili yargılama yönetimiyle hâkim ve savcı adaylarının belirli rolleri icra etmeleri uygulamalı bir öğrenim imkanı var eder. Bu süreçte hem bireysel ve hem de grupsal çalışmalarla adayların birlikte karar verme ve strateji geliştirme becerileri gelişir.¹²⁰

Yargısal bir sorunun çözümlenmesi, muhakeme ve argümantasyona dayalı analizinin yapılması becerisini geliştirmeye yönelik bir eğitsel yöntem de bu bağlamda kaydedilebilir. İlgili yöntem, yargısal sorunların çözümlenmesini (*problem solving*) çalışma gruplarının yürüteceği bir tartışma ortamının yaratılmasını mümkün kılacaktır. Literatürde bu özgün yöntemde bir davanın analiz edilmesinde ya da hukuksal sorunun çözümünde yedi adımlık bir yaklaşımın kullanılması öngörülmüştür.¹²¹

Anglo-Sakson Hukuk geleneğine özgü bir hukuk öğrenim yöntemi olarak olay çözümlemesi (*case method*) çalışmaları, Harvard Hukuk Fakültesi dekanlığı yapan (1870-1895) Amerikalı ünlü hukuk eğitimcisi Christopher Columbus Langdell tarafından uygulanmıştır. Sonuçlandırılmış dava örneklerinin derlenmesi ile oluşturulmuş (*A Selection of Cases on the Law of Contracts*) seçkide sözleşmeler hukukuna ilişkin gerçek dava örnekleri üzerinden hukuk eğitimi gerçekleştirilmiştir.¹²² Yararlanıcıların etkileşimli katılımı ile icra edilen bu öğrenim yönteminde bir grup olarak katılımcıların değerlendirmeleri Sokratik soru-cevap yöntemi ile alınır.¹²³

Katılımcılık esaslı öğrenme yöntemlerinde eğitimin yetkinliğinin sürdürülebilmesi adına mutlak surette yararlanıcıların geri bildirimlerle sistemi beslemesi gerekmektedir. Adayların öğrenim süreçlerine ilişkin yapıcı ve somut değerlendirmelerini eğitmenlere ya da ilgililerine

116 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 28-29.

117 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 29-31.

118 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 33-34.

119 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 34.

120 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 35.

121 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 36.

122 Bkz., Kılıç, Muharrem, “Hukuki Realizm Perspektifinden Hukuk Öğretiminin Sorunsallaştırılması”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Temmuz 2017, sayı 31, Yıl 7.

123 http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 37.

iletimi, bütünüyle sistemin iyileştirilmesi noktasında etkin bir yöntemsel araç olarak görülebilir. Bu yöntemsel süreç, sistemin tüm paydaşlarını (stajyer, eğitmen ve eğitim idaresi) etkileşimli bir iletişim ortamına sokmak suretiyle ihtiyaçların giderilmesi ve sorunların çözülmesinde hızlı ve etkin bir mekanizma yaratır.

Yukarıda katılımcılığı ve kolektif çalışmayı öngören grup çalışmalarının sonucunda bir raporlamanın yapılması icap etmektedir. Grup çalışmalarında katılımcıların her birinin görüşünü öne sürme ve bunların tartışılması imkanı var edilmektedir. Grup içerisinde yürütülen tartışma başlıkları *flipchart* üzerinde yazılı hale getirilerek katılımcıların genel görüşüne sunulmaktadır. İcra edilen tartışmalar ve müzakereler sonrasında grubun ortak görüşü belirlenmiş olan raportör tarafından raporlanarak geri bildirim oturumunda paylaşılmaktadır.¹²⁴

C. Yargı Eğitiminde Öğrenim Süreçlerinin Değerlendirilmesi

Eğitim süreçlerinin planlanması ve uygulamasında eğitmenler tarafından belirlenen tek taraflı geleneksel bilgi-tecrübe aktarım yöntemleri modern çağın yeni eğitsel ihtiyaç ve dinamiklerini karşılamaktan uzaktır. Yeni dinamikler doğrultusunda ortaya çıkan ihtiyaçların belirlenip değerlendirilerek yapılandırılacak olan yargı eğitimi planlaması ve programlanması çağdaş eğitim anlayışıyla daha uyumludur. Bu anlayışın temelinde ise katılımcılık ilkesi yer almaktadır. Katılımcılık yalnızca eğitsel ortamda eğitimin icra sürecini değil, daha öncesinden başlamak üzere planlama ve programlama süreçlerinin paydaş temelli etkin katılımını da içermektedir.¹²⁵

Literatürde eğitim-öğretim süreçlerinin değerlendirilmesinde halen geçerliliği olan Donald L. Kirkpatrick tarafından geliştirilmiş olan değerlendirme metodolojisi kullanılmaktadır. Planlanan eğitim hedeflerinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ölçmeyi amaçlayan bu model, dört temel seviye üzerinden değerlendirme prosesi öngörmektedir. Sözü edilen değerlendirme metodolojisi eğitim koordinatörleri ve eğiticiler açısından öğrenim süreçlerinin etkin bir şekilde ölçülmesini mümkün kılacak niteliktedir. Bu ölçümlemeyi mümkün kılacak olan değerlendirme modeli, tepki (*reaction*), öğrenme (*learning*), davranış (*behaviour*) ve sonuçlar (*results*) olmak üzere dört temel seviyeden oluşmaktadır.¹²⁶

Söz konusu derecelendirme modeli üzerinden yargı eğitimi değerlendirdiğimizde sırasıyla şu ölçüm seviyeleri ile karşılaşırız. Birinci seviye katılımcıların (hâkim ve savcı adayları) öğrenim süreçlerine ilişkin ortaya koymuş oldukları reaksiyonları ölçmeye çalışır. Bu evrede eğitim koordinatörleri, öğrenim süreçlerinin standartlarına ilişkin tüm göstergeler bağlamında katılımcıların algısal reaksiyonlarını tespit etmeyi hedefler. Eğitimin kalitesini tespite dair bu standartlar ‘uygunluk (*appropriateness*), etkililik (*effectiveness*) ve yarar (*utility*) ilkeleri gibi değerler üzerinden belirlenmeye çalışılır. İkinci seviyede ise adayların öğrenme süreçlerini değerlendirmesini amaçlamaktadır. Üçüncü seviyede davranış değerlendirmesi öngörülmektedir.¹²⁷ Bu düzeyde öğrenim sürecinde adayların elde etmiş oldukları bilgilerin onların davranışlarının dönüşümüne ne ölçüde katkı sağladığının tespiti amaçlanmaktadır. Her ne kadar davranışsal gelişimi ölçümlemede birtakım metodolojik güçlükler söz konusu olmakla birlikte, bunu belli ölçüde gerçekleştirmenin yöntemsel imkanının gözlem ve mülakatlar yoluyla olabileceği kaydedilebilir.¹²⁸

Değerlendirmenin dördüncü aşamasını ise öğrenim süreçlerinin tamamlanması sonrasında mesleğe kabul edilen hâkim ve savcılarının mesleki yetkinliklerine dair sonuç ya da çıktı merkezli bilgi-beceri-davranış ölçümlemesi/değerlendirmesi oluşturmaktadır. Yetkinlik açısından eğitimin nihai sonuçlarını ortaya koyabilmek adına mesleğini icra etmeye başlayan yargı mensuplarının ilgili yargı yerlerindeki tavır, tutum ve bilgisel yetkinliğinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bunların ölçülmesi hem uzun zamanlı hem de maliyetli bir süreçtir. Ancak bir bütün olarak bu seviyedeki değerlendirme süreçleri, gerçekleştirilen eğitimin sürdürülebilir kalitesini temin açısından önemli bir veri değerlendirme imkanı var edebilir.¹²⁹

¹²⁴ http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 33.

¹²⁵ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 65 vd.

¹²⁶ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 68.

¹²⁷ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 68-70.

¹²⁸ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 70-71.

¹²⁹ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 71.

XII. YARGI EĞİTİMİNDE EĞİTİCİLERİN ROLÜ ve EĞİTİCİLER EĞİTİMİNİN YAPILANDIRILMASI

A. Yargı Eğitiminde Eğitimcilerin Rolü

Eğitici ile yararlanıcı yetişkin (hâkim-savcı adayı) arasında diyalektik biçimde sürdürülen öğrenim sürecinin asli paydaşı olarak eğitimcilerin yeterliliği, eğitimin sürdürülebilir yetkinliği açısından hayati önemi haizdir. Geleneksel öğretim yöntemlerinin uygulandığı eğitim programları açısından merkezi bir role sahip olan eğitimcilerin modern katılımcı öğretim metodolojilerinin icrası açısından da kritik önemde olduğu vurgulanmalıdır. Eğitim teknolojilerinin gelişiminden öğrenim gören (adaylar) çağ kuşağının sosyo-kültürel bağlamına ve sosyo-psikolojik yapısına kadar birçok değişkene bağlı biçimde eğitim ortamı ve anlayışı dönüşüme uğramıştır. Bu dönüşüm eğitimcilerin rolünü ve sahip olmaları gereken yeterlilikleri de görece biçimde dönüşüme uğratmıştır. Çağın özgün dinamikleri üzerinden dönüşüme zorlanan eğitim felsefesi ve mimarisi, yapılandırılan eğitim programlarının yürütücüleri olarak eğitimcilerde çeşitlenen birtakım yeterlilikleri de gerekli kılmıştır. Bütün bu sebepler ve diğerleri, yetişkinlerin (adaylar) eğitimini üstlenecek olan eğitimcilerin seçimini daha kritik bir mesele haline getirmiştir.

Eğiticilerin seçiminin yeterlilikler temelinde nesnellikle kurumsallaşan bir yapılanmaya dönüştürülmesi gerekmektedir. Öngörülecek yeterlilik alanlarının ve ağırlıklarının belirlenmesi sürecin objektif biçimde kurumsallaşmasını olanaklı kılacaktır. Bu anlayış doğrultusunda birtakım yeterlilik kriterleri belirlenebilir. Bu kapsamda olmak üzere eğitimcinin ‘mesleki kıdemi, akademik yayınları, pedagojik yeterliliği ve dile ilişkin becerileri’ dikkate alınabilir.¹³⁰ Mesleki deneyim ve akademik yeterlilik eğitimlik formasyonu açısından gerekli ve fakat yeterli olmayan koşulları oluşturmaktadır. Eğitimci olarak görevlendirilecek olan meslekten hâkim ya da savcılarının eğitsel formasyona da sahip olması icap etmektedir. Eğitimci kadronun belirlenmesinde bilgi birikimi, mesleki değer ve becerilerin yanı sıra eğitim pedagojisi yönüyle de bir değerlendirme yapılmalıdır. Eğitimci yetkinlikleri açısından dikkate alınması gereken önemli noktalardan birisi de eğitimcinin, yargısal görevin mevzuat, mesleki etik ve kültür düzeyinde sahip olduğu norm ve değerlerin bilincinde olmasıdır. Ayrıca, öğrenim sürecinin niteliği açısından yargı eğitiminin andragojik bir eğitim olduğu bilinciyle bunun sosyo-psikolojik ve metodolojik gerekleri dikkate alınmalıdır.¹³¹

Literatürde andragojik öğretimin gerekli kıldığı birtakım eğitsel gereklilikler ve yetkinliklerden söz edilmektedir. Bunlardan bazıları şu şekilde sıralanmıştır. Hâkim ve savcı adaylarının kişilik özelliklerini ve tercihlerini özerk biçimde ortaya koyabilecek olumlu bir öğrenme ortamı yaratılmalıdır. Sosyal çekiniklik içinde olan grup üyeleri veya adayların öğrenim süreçlerine aktif katılımın uygun biçimde temin edilmelidir. Her bir adayın bireysel niteliklerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulunduracak biçimde kişisel öğrenim stratejileri geliştirilmelidir. Her bir adayın bireysel niteliklerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulunduracak ve kişisel potansiyelini açığa çıkarabilecek kişisel öğrenim stratejileri geliştirilmelidir.¹³² Adayların grup çalışmalarına katılımı teşvik edilmeli ve kolektif düşünme becerileri geliştirilmelidir. Adayların kendine güven ve mesleki tatmin duygusu temelinde motive edilebilmesinin imkanı sağlanmalıdır. Çağdaş eğitim dinamikleri böylesi bütünlüklü bir yeterlilikler şemasını gerekli kılmaktadır. Bu gereklilikler şemasının kurumsal biçimde uygulanabilmesi adına eğitimciler eğitiminin mutlak surette yapılandırılması gerekmektedir.

B. Eğitimciler Eğitiminin Yapılandırılması

Türkiye Adalet Akademisi tarafından hâkim ve savcı adaylarının eğitimlerine ilişkin müfredatın hazırlanması kapsamında, önem taşıyan hususlardan birisi de belirlenecek müfredatın uygulayıcılarının kimler olacağı konusudur. Bu çerçevede, Akademi’de eğitim verecek eğitimcilerin öncelikle bir eğitimciler eğitiminden geçmesinin zaruri olduğu kanaatindeyiz. Burada, eğitimcilerin eğitime ilişkin olarak etkin bir hazırlığın gerçekleştirilmesi ve eğitimin uygulanabilmesi için gerekli olan temel unsurlar üzerinde durulacaktır.

Kuşkusuz eğitim faaliyetinin başarısı ve yararlanıcılardan olumlu sonuç alınabilmesinin temel koşulu, konusuna vâkıf olan dinamik bir eğitimci sayesinde mümkün olabilir. Eğitim konusunda isteksiz

¹³⁰ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 8.

¹³¹ Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 9.

¹³² Bkz., http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf, s. 9-10.

olan bir eğiticinin, alanındaki hâkimiyetinin olumlu sonuç alınması açısından yeterli olmayacağı kabul edilmelidir. Bu şekilde bir eğitimin verilmeye çalışılması hem eğiticinin hem de katılanların emek ve zamanlarının boşa harcanması sonucunu doğuracaktır. Oysa belirtildiği üzere, eğitimin başarılı olabilmesi, ilk başta eğiticinin yetkinliği ile doğrudan ilişkilidir.

Akademik eğitimde, eğiticilerin uzmanlık alanından ayrı özel bir eğitici eğitimi alması esası benimsenmiştir. Tam zamanlı ya da görevlendirme ile ders verecek tüm eğiticilerin, eğitim vermeden önce eğitici eğitimini tamamlaması zorunluluğu kabul edilmelidir. *Sözü edilen eğiticiler eğitimi süreklilik arz etmelidir. Düzenli aralıklarla eğiticilerin eğitimi tekrarlanmalı ve sertifika sistemi getirilmelidir.*

Eğiticiler eğitimi modüller hazırlanırken, özellikle 6. modül olan sunumun planlanması ve hazırlanması aşamasında Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Eki Protokollerde düzenlenen temel hak ve özgürlüklere vurgu yapılması hatırlatılmalıdır. Nitekim yukarıda özetlendiği üzere, gerçekleştirilen saha ziyaretlerinde özellikle artan bireysel başvuru sayısı ve hak ihlallerine dikkat çekilmiştir. Bu çerçevede eğitici eğitiminde, eğiticilere ders anlatımında temel hak ve özgürlüklerle ilgili bir bakış açısı kazandırılmalıdır.

Bu kapsamda eğiticilerin eğitimi tasarlanırken, şu şekilde bir modül hazırlanması önerilebilir:

1. *Modül: Etkin İletişimin Temel İlkeleri – Mesajın doğru bir şekilde muhabata ulaşması*

Bu modülde, eğiticilerin bilgiyi sözlü olarak başarılı ve etkili şekilde anlatabilmeleri için gerekli ilkelere dikkat çekilmesi, iletişim engelleri ve etkinliği azaltacak etkenlere vurgu yapılması amaçlanmalıdır.

2. *Modül: Etkin Sözlü İletişim*

Bu modülde, etkili sözlü iletişimin temel ilkeleri açıklanarak, eğiticilere 3-5 dakikalık bir sunum yaptırılarak, bu eğitime neden katıldıkları, yapmış olduğu işe dair en çok zevk aldığı şeyler ve hâkim-savcı adaylarının eğitiminin neden önemli olduğuna dair kendilerini ifade etmeleri sağlanmalıdır.

3. *Modül: Neden eğitim? Eğiticinin Rolü ve Sorumlulukları*

Bu modülde, eğiticilere söz konusu eğitimin neden verildiği basit bir şekilde anlatılmalı ve eğiticilerin eğitime ilişkin sorumluluk almaları sağlanmalıdır.

4. *Modül: Eğitim Yöntemleri – Doğru Yöntem*

Bu modülde eğiticiler, aşağıda önerilen eğitim metoduna uygun olarak adayların mesleğe başlamaları halinde karşılaşacağı somut sorunlara (en basitten en karmaşık soruna kadar) cevap bulmalarını sağlayacak şekilde, sorumluluk alarak eğitim sürecinin parçası olmalarını sağlamayı öğrenmelidir. Bu çerçevede eğitim, bazı durumlarda konu anlatımı, bazı hallerde tartışmayı içermeli, ayrıca rol yapma (*role playing*), vaka çalışması, ödev teslimi, grup çalışması yöntemleri uygulanabilir.

5. *Modül: Eğitim Materyalleri*

Aşağıda önerilen müfredat ve eğitim yöntemine uygun olarak hazırlanacak eğitim materyalleri eğiticilerin bilgisine sunulmalıdır.

6. *Modül: Sunumun Planlanması ve Hazırlanması*

Bu modülde, eğiticilerin eğitime ilişkin planlama ve etkili bir sunum hazırlamanın öneminin farkına varması sağlanmalıdır. Plan yapılması aşamasında, öncelikle adayların neyi öğrenmeye ihtiyaçları olduğunu belirlemeli, buna uygun olarak amacını tanımlamalı, uygun eğitim yöntemini seçerek yararlanacağı yardımcı materyalleri hazırlamalıdır.

7. *Modül: Eğitimin ve Eğiticilerin Değerlendirilmesi*

Bu modül ile hem eğitim sonunda verilen eğitimin değerlendirilmesi süreci incelenmeli hem de eğiticilerin eğitim sonunda verilen eğitici eğitimi sonrasında ulaştıkları nokta sınanarak değerlendirilmelidir. Bu noktada otuz dakika bir örnek konu anlatımı koşulu düşünülebilir.

XIII. MESLEK ÖNCESİ EĞİTİME İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Meslek öncesi eğitimin ve stajın temel hedefi, hâkim ve savcı adaylarını mesleğe hazırlamaktır. Bu nedenle gerek akademi eğitiminde gerekse staj döneminde adayların mesleğin temel ilkelerini kavramalarını ve özümsemelerini sağlayacak bir eğitim programının yürütülmesi hedeflenmelidir. Bu kapsamda öncelikle adaylara, hâkimin ve savcının rolü ile yargılamanın diğer süjelerinin yargılamadaki rolleri benimsetilmelidir.

Belirtmek gerekir ki, adayların hukuki bilgi seviyesi, meslek öncesi eğitimin kapsamını, şeklini ve süresini etkileyen birincil unsurdur. Adayların mesleğe başlamadan önce bir hazırlık eğitimi almaları kabul görmekle birlikte, bu eğitimin hangi alanlarda yoğunlaşması gerektiği, süresinin ne kadar olacağı sorularının yanıtı, adayların fakültede aldıkları eğitimin yeterliliğine ve giriş sınavının adayları seçmede ne kadar başarılı olduğuna bağlıdır.¹³³

A. Akademi Eğitimi Hakkında Öneri ve Değerlendirmeler

Hâkim ve savcı adaylarının sayısı, Türkiye Adalet Akademisi'nin adayların mesleğe başladığında görevlerini gereği gibi yerine getirebilecek yeterliliğe sahip olmalarını hedefleyen etkin bir eğitim faaliyeti yürütme kapasitesine uygun değildir. Bu nedenle eğitimle hedeflenenlerin gerçekleştirilebilmesi için aday sayısı azaltılmalı¹³⁴ veya adaylar iki ya da daha fazla gruba ayrılmak suretiyle akademi eğitimine alınmalıdırlar.

Adayların Akademi eğitimi ve staj süresince yararlanacakları ders materyallerini ve Türkiye Adalet Akademisi'nin yayınlarını içeren bir veri tabanı hazırlanmalıdır. Bu veri tabanı ayrıca adaylar için örnek teşkil edecek vakalar ile ilk derece ve yüksek mahkeme kararlarını da içermelidir. Böylece adayların UYAP kullanma yetkisine ihtiyaç olmaksızın ilk derece ve yüksek yargı kararlarına erişimi sağlanmış olacaktır. Adayların bu imkândan faydalanmasını sağlamak için staj eğitiminin başlangıcında bilgisayarları dağıtılmalıdır. Bu sebeple 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanununun 112. maddesinde yer alan “*Hâkim ve savcılara görevlerinde kullanmak üzere zati demirbaş olarak bir adet bilgisayar verilebilir. Bilgisayarların hâkim ve savcılara verilmesi ve devrine ilişkin usûl ve esaslar, Sayıştay'ın ve Maliye Bakanlığının görüşü üzerine Adalet Bakanlığınca belirlenir.*” hükmü ile, 7/10/2010 tarihli ve 27722 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan “Hâkim ve Savcılara Dizüstü Bilgisayar Verilmesi Hakkında Yönetmelik” hükümlerinde adaylara dizüstü bilgisayar verilebilmesine ilişkin değişiklik yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Hâkim ve savcı adaylarının hâkimlik ve Cumhuriyet savcılığı görev ayrımı yapılmaksızın birlikte aldıkları hazırlık eğitimi süresinin mümkün olduğunca kısa tutulması, azami iki aylık bir ortak hazırlık eğitimi şeklinde planlanması gerekmektedir. Hâkim ve savcı reflekslerinin farklılaşması gerektiğinden bu farklılık teorik olarak adaylara meslek öncesi eğitim ve staj sürecinde anlatılmalıdır.

Akademi eğitimi ve staj süresi toplamda en az 2 yıl olmalıdır. Meslek öncesi eğitime lisansüstü eğitim programı standardı kazandırılarak staj süresinin 3 yıla uzatılması hedeflenmelidir.¹³⁵ Türkiye Adalet Akademisi'nin yükseköğretim kurumu olarak yapılması sağlanmalı ve akademi eğitimi lisansüstü eğitim olarak planlanmalıdır. Akademi eğitim programı aynı zamanda adaylara bilimsel araştırma ve yazma becerileri kazandırmaya yönelik olmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için başarı notuna etki edecek bir bitirme projesi hazırlanmalıdır. Ayrıca adayların yabancı dil eğitimi için yurtdışına gönderilmesi ve yurtdışına gidemeyen adayların aynı süreyle yurt içinde yabancı dil eğitimine katılması zorunlu hale getirilmelidir. Böylece hâkim ve savcılarının uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda meydana gelen gelişmeleri takip etmeleri olanaklı hale gelecektir.¹³⁶

Akademi eğitimi, denetlenebilir, yeknesak ve dinamik bir eğitim programına dayalı olarak yürütülmelidir. Başka bir ifadeyle programda yer alan derslerin müfredatı tüm eğiticiler için bağlayıcı olmalıdır.

¹³³ Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 9.

¹³⁴ Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 9.

¹³⁵ Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 2.

¹³⁶ Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 16.

Akademi eğitimine hukuk metodolojisi, hukuki argümantasyon gibi derslerle başlanmalı ve örneklere dayalı eğitime ağırlık verilmelidir. Ayrıca dosya inceleme, hukuki- teknik konu ayrımı, bilirkişi görevlendirmesi, hüküm kurma ve gerekçe yazma, iddianame düzenleme, tanık dinleme, delil toplama ve delillerin takdiri, sorgulama taktik ve teknikleri, mahkeme ve duruşma yönetimi gibi usuli konular ön planda tutulmalıdır.

Programda haftalık düzenli uygulamalı eğitime yönelik derslere yer verilmelidir. Uygulama eğitimlerinde simülasyon ya da sanal mahkeme yöntemiyle grup çalışmaları yaptırılarak her adayın katılımı sağlanmalıdır. Bu simülasyonlar gerçeğe yakın olmalıdır. Gerçek mahkemelerin yapısı ve işleyişinin sanal ortama aktarıldığı üç boyutlu sanal mahkemeler (sanal gerçeklik yöntemi) geliştirilerek uygulama eğitimlerinin bunlar üzerinden yapılması planlanmalıdır.

Akademi eğitiminin amacı teorik bilginin uygulamaya dönüştürülebilmesidir. Burada bahse konu olan uygulama çalışmalarıyla hedeflenen kazanımlardan biri, adaylara vakada olguları belirleme ve sorgulama becerisi kazandırmak olmalıdır. Uygulama çalışmalarının bir diğer kazanımı, adayların çatışma yönetimi ve zor durumlarla başa çıkmaya yönelik becerilerinin geliştirilmesi olmalıdır. Bu hususları içeren iletişim konusu bir psikolog tarafından uygulamalı olarak sunulmalıdır.

Adaylar çoğunlukla lisans eğitiminden güncel teorik bilgilerle donatılmış olarak geldiklerinden akademi eğitiminde bu teorik bilgilerin tekrarlanmasından ziyade, uygulamaya dönük bir program hazırlanmalıdır.

Akademi eğitiminin mevcut müfredatı sadeleştirilerek hukuk derslerinin sayısı azaltılmalıdır. Eğitim programında temel alanlar tespit edilerek bu alanlara göre müfredat oluşturulmalı, ihtisas konuları meslek içi eğitimlere aktarılmalıdır.

Konferans salonlarında kalabalık gruplarla ders yapmak yerine, küçük çalışma gruplarıyla dosya üzerinden uygulama yetkinliği kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Türkiye'nin taraf olduğu önemli nitelikteki uluslararası sözleşmeler ve bunların uygulamasına yönelik dersler ile yine bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarını konu alan bir dersin müfredata dâhil edilmesi önerilmektedir. Ayrıca, ilgili derslerde konuya ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına yer verilmelidir.

Akademi eğitiminin amacı, hâkim ve savcılarının, sadece mesleğin gerektirdiği hukuk bilgisinin geliştirilmesiyle sınırlı olmamalı, bunun yanı sıra hukuki olmayan konulardaki tamamlayıcı bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi de hedeflenmelidir. Bu kapsamda özellikle hâkim ve savcılarının rol ve görevleriyle yakından ilgili olan; yargı etiği ve etik kuralları, iletişim ve müzakere becerileri, zaman yönetimi, çocuk, mağdur kadın gibi kırılgan gruplarla iletişim kuralları, kriz ve stres yönetimi, öfke kontrolü, problem çözme becerileri, empati becerileri, toplumsal ve kültürel konular, birlikte çalışma, liderlik/yöneticilik, protokol kuralları, dilde ifade zenginliğinin geliştirilmesi ve yabancı dil bilgisi konularında yetkinlik kazandırılması da eğitimin bir bölümünü oluşturmalıdır.

Akademi eğitimi sonunda tek bir bitirme sınavı uygulaması yerine, belirli aralıklarla birden fazla sınav yapılarak eğitim denetlenmelidir. Bitirme sınavının kapsamı genişletilmeli ve sınav tek oturumda değil, birden fazla oturumda yapılmalıdır.

B. Staj Süreci Hakkında Öneri ve Değerlendirmeler

Öncelikle belirtmek gerekir ki, etkin ve verimli bir staj sürecinin sağlanabilmesi için akademi eğitimi ve staj tek elden koordine edilmeli ve denetlenmelidir. Adaylık döneminin farklı birimlerce koordine edilmesi halinde ise, staj süreci, akademi ile staj mahkemeleri arasında düzenli bir bilgi/görüş alışverişinin olduğu yakın iş birliği içinde sürdürülmelidir.¹³⁷ Akademi ile staj mahkemeleri aynı hedefi takip etmeli ve eğitim programlarının içeriği uyumlu hale getirilmelidir.

Adliye stajında bir dosyayı başlangıcından itibaren alıp karar yazma aşamasına kadar geçen sürecin tamamını tecrübe etme imkanı tanıyacak bir staj programı yürütülmelidir. Adaylar, staj yaptıkları

¹³⁷ Perilli, Luca, *Türkiye'de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 16.

mahkemede kendilerine incelenmek üzere verilen dosyadaki vakalar hakkında rapor hazırlamalıdır. Hâkim duruşmayı yönetirken adaylar da mutlaka duruşma yönetimini gözlemlemelidirler. Adaylara incelenmek üzere verilen dosyaların kararını tasarlamak adayın sorumluluğunda olmalıdır.

Çeşitli alanlarda ve konularda kesinleşmiş (arşive kaldırılmış) dosyalar ve ilgili dava dosyasındaki tüm kayıt ve belgeler kişisel verilerden arındırılmış bir şekilde dijital ortama (adaylar için hazırlanacak veri tabanına) aktarılarak bir yargılama dosyasında aşama aşama dikkat edilmesi gereken hususların denetlenmesi sağlanmalıdır.

Stajının amacı adayların belirli konularda yeterlilik kazanmalarını sağlamak olmalıdır. Bunlardan ilki, adaylara dava dosyaları ile ilgili analitik düşünme, yorumlama ve muhakeme yeteneğini kazandırmaktır. İkinci yeterlilik, karar verme ve yazma becerilerinin kazandırılmasıdır. Üçüncüsü, mesleki etik kuralların benimsenmesinin sağlanmasıdır. Dördüncüsü, adaya mahkeme salonunun düzeninin sağlanması ve duruşma yöntemi konusunda yeterlilik kazandırılmasıdır. Son olarak iş birliği yapma ve birlikte çalışma kültürünün kazandırılması da eğitimin amaçları arasında yer almalıdır.

Adliye stajının denetimini ve verimliliğini sağlayabilmek için danışmanlık sistemi geliştirilmelidir. Danışmanlar, adayların staj sürecini yakından takip etmeli ve stajın etkin bir şekilde tamamlanması için gereken her türlü desteği sağlamalıdır.¹³⁸ Her aday için, danışman tarafından denetlenen ve amaçlanan eğitim çıktılarına uygun staj dosyası hazırlanmalıdır. Staj dosyalarının adayların staj sürecinde tamamlaması gereken tüm aşamalar danışman tarafından denetlenip, tutanak altına alınmak suretiyle ilgili mercie iletilmesine ilişkin bir yeni bir yapı tesis edilmelidir. Danışmanın, aday hakkındaki gerekçeli değerlendirmesi, adayın mesleğe kabulünde etkili unsurlardan birisi olmalıdır.

Staj yapılan bazı mahkemelerin yoğun iş yükü nedeniyle adayların her mahkemede layıkıyla staj yapmasının mümkün olmadığı dikkate alınarak tüm mahkemelerin staj mahkemesi olarak belirlenmesi uygulamasından vazgeçilmesi önerilmektedir. Adliye stajında verimliliğin sağlanabilmesi için iş yükü azaltılmış staj mahkeme ve savcılıkları kurulmalı ve tüm staj mahkeme ve savcılıklarında uygulanmak üzere önceden hazırlanmış program çerçevesinde denetlenebilir bir staj süreci yürütülmelidir. Stajın verimliliğini, adayın ya da staj yapılan yerdeki sorumlu kişinin subjektif nitelikleri etkilememelidir.

Adliye stajında, somut bir vaka üzerinde karar/mütalaa yazma ve iddianame düzenleme de dahil olmak üzere uygulamanın her aşamasının tecrübe edilmesi sağlanmalıdır. Adliye stajında adaylara daha fazla sorumluluk verilmek suretiyle çalışma motivasyonu artırılabilir.

Savcı adaylarının adliye stajını Cumhuriyet savcılığı ile sulh ceza hâkimliği, ağır ceza ve asliye ceza mahkemelerinde yapmaya devam etmesi uygundur. Buna karşılık, hâkim adaylarının adliye stajını asliye hukuk, ağır ceza, asliye ceza mahkemeleri veya sulh ceza hâkimliğinde tamamlayacak şekilde planlanması uygun olacaktır. Kısa süreli olarak çeşitli ihtisas mahkemelerinde staj yapmak yerine, alanına göre genel mahkemelerde daha uzun süreli bir adliye staj programı tercih edilmelidir. Böylece adaylar, basit davalarla başlayıp ardından daha karmaşık ve zor davaları tecrübe etme olanağına sahip olabileceklerdir. Bu öneri, Almanya ile Avusturya'nın düzenleme ve uygulamaları tarafından da desteklenmektedir. Almanya'nın Kuzey Ren Vestfalya eyaletinde; hukuk mahkemesi stajı beş ay süre ile genel görevli bir hukuk mahkemesinde; savcılık veya ceza mahkemesi stajı ise, üç ay süre ile bir savcılıkta veya genel görevli bir ceza mahkemesinde yapılmaktadır. İhtisas mahkemeleri yerine genel görevli mahkemelerin staj yeri olarak belirlenmesi ve stajın her kısmının bir bütün olarak tek bir yerde yapılması dikkati çekmektedir. Avusturya'da her bir staj yerinde geçirilmesi gereken süreler daha da uzundur. Bu durum, Avusturya'da hâkimlik stajının süresinin Almanya'da yapılan stajın süresinden daha uzun olması ile açıklanabilir.

Hâkim ve savcı adaylarının staj yaptıkları mahkemede duruşmaları takip etmelerinin sağlanmasının yanında, adaylara tensip tutanağı ve müzekkere hazırlama, ara karar gereklerinin yerine getirilmesinde sürece dahil olmasının sağlanması stajın verimliliğini artıracaktır. Bunun için gerekli mevzuat değişikliği yapılmalıdır.

¹³⁸ Perilli, Luca, *Türkiye'de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 20-21.

Stajın başlangıcında kolay dosyalardan başlanıp zamanla daha kapsamlı dosyalar da dahil olmak üzere dava dosyasının bir kopyası adaylara verilerek, teorik bilgileri çerçevesinde dosyayı değerlendirip bir karar şeklinde mahkeme başkanına sunmaları istenmelidir. Mahkeme başkanı tarafından adayın dosyada izlediği usul ve vardığı sonuçlar denetlenmeli ve eksikliklere dikkat çekilmelidir. Böylece adayların dosya incelemesinin nasıl yapılacağı, nelere dikkat edileceği hususlarında kazanım elde etmeleri sağlanmış olacaktır.

Yüksek mahkeme stajında adayların dava dosyası incelemeleri, müzakerelere katılmaları, belirli sayıda dosya verilerek, hazırlayıp heyete sunmaları, aynı şekilde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında adayların dosya inceleyerek tebliğnâme taslağı düzenlemeleri sağlanarak stajının verimliliğini artırmaya yönelik bir staj süreci planlanmalıdır.

Adliye stajında adayların aşağıda belirtilen konularda uygulama deneyimi kazanmaları amaçlanmalıdır:

Savcı Adaylarının:

- Kolluğa talimat verme,
- Soruşturma izni talep etme,
- Soruşturma yöntemini belirleme,
- Müzekkere ve talimat yazma,
- İfade alma,
- Keşif, bilirkişi incelemesi, ölü muayenesi ve otopsi yapma,
- Soruşturmaya ya da kovuşturmaya yer olmadığı kararı, yetkisizlik, görevsizlik, kararı yazma,
- Mütalaa hazırlama,
- Koruma tedbiri talep etme,
- Kanun yollarına başvurma,
- Karar inceleme ve infaz.

Hâkim Adaylarının:

- İddianame ve dava dilekçesi inceleme,
- Dosya inceleme,
- Bilirkişi görevlendirilmesi ve bilirkişi raporunun denetimi,
- Tensip ve ön inceleme tutanağı düzenleme,
- Mahkeme ve duruşma yönetimi,
- Geçici koruma tedbirleri (yakalama, tutuklama, gözaltı, ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz),
- Taraf beyanı alma ve tanık dinleme,
- Keşif yapma,
- Karar ve gerekçe yazma,
- Tebliğat ve kesinleştirme işlemleri,

- Yargılama harç ve giderleri hesaplama,
- İstinaf ve Yargıtay'a dosya gönderme.

Eğitimin amaçlarına erişmesi için, müfredat konularının kronolojik ve anlamsal bir bütünlük içinde anlatılması gerekir. Müfredatın etkinlik doğurabilmesini sağlamak üzere, öncelikle, adayların hâkimlik mesleğinin anlam ve önemini kavraması; meslek ilkelerini temel düzeyde bilmesi gerekir. Bu sebeple, programda adalet yönetimi ve mesleki kültür derslerine ağırlıklı olarak yer verilmesinde fayda vardır.

Eğiticilerin eğitimi kapsamında hâkim adaylarının yaşı, hayat tecrübesi ve aday oldukları mesleğin işlev ve önemi dikkate alınmalıdır¹³⁹. Lisans programından yeni mezun olarak gelen adaylar genellikle 23-24 yaşlarındadır. Bu adaylar her ne kadar lisans eğitimini tamamlamış olsalar da sosyolojik açıdan bakıldığında, kendi hayatlarıyla ilgili önemli kararları bile alabilecek olgunluğa tam olarak erişmemiş olmaları mümkündür. Onların bu özellikleri müspet bir şekilde geliştirilmelidir. Bu bağlamda kişisel gelişim ile ilgili seminerler verilmesi gerekir.

Hâkim adaylığı sınavına ilişkin kontenjanlar belirlenirken, Türkiye Adalet Akademisi'nin, fiziki ve teknik imkânları da gözetilmelidir. Meslek öncesi eğitimin amacına ulaşabilmesi için sürecin verimli bir şekilde geçirilmesi gerekmektedir. Verimliliğin sağlanabilmesi, fiziki ve teknik kapasiteye uygun koşulların varlığı olmaksızın mümkün değildir. Kapasitenin üzerinde eğitim verilmesi, eğitim süresinin kısaltılması, meslek öncesi eğitimin etkinliğini azaltmaktadır. Meslek öncesi eğitimdeki eksikliklerin, meslek içi eğitimlerde tamamlanabilmesi tam olarak mümkün değildir. Zira, hâkimlik ve savcılık mesleklerine ilişkin kültür alt yapısı meslek öncesi eğitimde inşa edilmektedir. Mesleki kültür alt yapısındaki eksiklik ve bozukluklar, ne kadar meslek içi eğitim verirse verilsin, tamir edilemeyecek sorunlara, telafisi olmayan hak kayıplarına yol açabilir. İnteraktif bir eğitim sürecinin yürütülebilmesine imkân veren, adayların eğitim çıktıklarına sahip olup olmadığının daha kısa periyodlarla ölçülebildiği, adayların mesleğe hazırlık süreci verimliliğinin bireysel bazda denetlenebilmesini mümkün kılan bir sistem benimsenmelidir. Bu bağlamda meslek öncesi eğitim, daha az sayıda adayla yürütülecek ve adayların eğitim çıktıklarının, dosya hazırlama, karar yazma gibi yöntemlerle sürekli değerlendirilmelerine imkân verecek şekilde yeniden yapılandırılmalıdır.

Uzaktan eğitim modeli üzerinde de durulmalıdır. UYAP uygulamaları, birikişilik uygulamaları gibi dersler video kaydına alınmalı, adaylara bu derslere uzaktan erişim imkânı da verilmelidir. Keza, teknolojik imkânlardan yararlanılarak, interaktif çalışmaların yapılabildiği nitelikli bir uzaktan eğitim sistemi kurulmalıdır.

Mahkeme stajı evresinde, bölge adliye mahkemeleri ve Yargıtay stajının verimli geçmesi için, adayların öncelikle dosya inceleme eğitimini tamamlamış olması gerekir. Özellikle istinaf aşamasında hem hukuka uygunluk hem de vakıalara uygunluk incelemesi yapıldığı için adayın ilk derece yargılamasında yapılan esasa ve usule ilişkin hataları görmesi mümkündür. Adayların bir dava dosyasını nasıl inceleyeceklerine ilişkin temel bir eğitim alması gerekir. Daha sonrasında adayların farklı alanlarda belirli sayıda dosyayı incelemesi, özetlemesi, örnek karar ve gerekçe yazma çalışması yapılması sağlanmalıdır. Ardından adayın bu çalışmaları denetlenmeli, eksikleri tespit edilip tamamlaması için ek eğitim verilmeli, kuvvetli yönlerinin geliştirilmesi için teşvik edilmelidir.

Mahkeme stajı ile Adalet Akademisi'nde verilen eğitim arasında koordinasyon kurulmalıdır. Akademide verilen eğitimin, mahkeme stajında uygulamaya yansıtılması gözlenmelidir. Adayların bireysel mesleki uygulamaları değerlendirilmeli, eksiklikleri tespit ediliyorsa giderilmesi için adaya özel program yapılabilir; eksikliğin giderilmesi mümkün görülmezse, aday, mesleğe kabul edilmemelidir.

Eğitim materyalleri elektronik ortamda hazırlanmalı ve elektronik ortamda adayların erişimine açılmalıdır. Adaylar, ders sırasında ilgili mevzuata bilgisayarlarından erişebilmelidir. Adayların özellikle pratik çalışma sorularına önceden erişebilme ve çalışabilme imkânı olmalıdır. Pratik çalışmaların bir kısmı, uzaktan eğitim yöntemiyle ve interaktif bir şekilde çözülebilmelidir.

¹³⁹ Perilli, Luca, *Türkiye'de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 10.

Eğiticiler ve adaylar arasındaki ilişki, öğrenci-öğretim üyesi ilişkisinden farklı olarak yapılandırılmalıdır. Adaylara öğrenci gibi yaklaşılmamalıdır. Aday, kürsüye çıkmaya hazırlanan meslektaş adayı olarak görülmemelidir. Yargı bağımsızlığı düsturu altında usta-çırak ilişkisi kurulmasına imkân tanınmalıdır. Adaylara öğrenci muamelesi yapılması çeşitli özgüven problemlerine yol açabilmektedir. Adayların öğrenme motivasyonlarını artıracak, danışman eğitici modeline geçilmelidir.

Uygulama çalışmalarında, adaylara gerçeğe yakın dava malzemesi, örneğin bono, bilirkişi raporu, tebligat mazbatasını verilmelidir. Adayların bono ve çek gibi uygulamada sıklıkla karşılaşacakları belgelere, kürsüye çıkmadan aşına olmaları sağlanmalıdır.

Adayların hüküm kurma becerilerini geliştirmek için, yazı dilinde ifade zenginliği kazanmaları sağlanmalıdır. Saha çalışmalarında, genç hâkim ve savcılarının bazı adli yazılarının, yazılı anlatımın dışında konuşma dilinde hazırlandığına ilişkin tespitler dikkat çekmiştir. Hâkim ve savcılarının yazılı anlatım yeteneklerinin, adaylık döneminde sahip olacakları alışkanlıklar ile geliştirilmesi gerekir. Farklı konularda, çok sayıda ve düzenli kitap okunması, anlatımı güçlendirmektedir. Bu çerçevede, Türkiye Adalet Akademisi'nin hukuk dışında edebiyat, tarih, kültür, felsefe, sosyoloji, teknoloji gibi diğer alanlarda da kitap ve dergiler bulunan kapsamlı bir kütüphaneye sahip olması önerilebilir. Keza, adayların okuma yeteneklerini geliştirmeleri için, etkili ve hızlı okumaya yönelik bir seminer verilebilir.

Mesleğe kabul sürecinde de sözlü sınav yapılmalıdır. Zira, adayların, hâkim ve savcı olarak kürsüye çıktıklarında, sözlü iletişimi daha fazla kuracakları aşikardır. Şu andaki sistemde, adayların büyük bir kısmı Akademi'nin yaptığı yazılı/test sınavı geçme amacıyla eğitim almaktadır. Bu sınavı geçmenin temel amaç olmaktan ziyade, hâkimlik mesleğinin ifası için bir araç olduğu düşünülmelidir. Tüm eğitim tek bir sınava indirgenmemelidir. Ara dönemlerde yapılacak yazılı ve sözlü sınavlarla adaylık sürecinin etkin bir şekilde geçirilmesi sağlanmalıdır.

XIV. TASLAK MÜFREDAT ÖNERİSİ

A. Ceza Hukuku Uygulamaları

1. Soruşturma İşlemleri

Yeni müfredat taslağı akademi eğitiminden beklenen şekilde daha çok uygulamayı önceleyen bir şekilde ele alınmış bulunmaktadır. Bu kapsamda ceza yargılaması evreleri kanunda öngörüldüğü şekliyle ikiye ayrılmış öncelikle soruşturma sonra ise kovuşturma aşamalarında karşımıza çıkan hususlar göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda soruşturma işlemleri ceza hukuku uygulamalarının birinci bölümü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bölümde savcılığın en önemli ödevlerinden olan etkin soruşturma yükümlülüğü delillerin toplanmasında uyulacak kurallar öncelikli olarak anlatılacaktır. Yine iddianame düzenlemek ve kimi koruma tedbirlerine başvuru için gerekli olan şüphe derecelerine ulaşabilmek adına delil değerlendirmesi yapılabilme mecburiyeti bulunmaktadır. Dersler bu yetileri kazandırmak üzere ihdas edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, Avukatlar, Hâkim ve Savcılar, Mülki İdare Amirleri ve Kolluk Amirleri için soruşturmanın anlatıldığı özel Soruşturma Usulleri izin ve yetki, görevden kaynaklanan farklılıkların anlatılması gerekçesi ile ayrıca taslak müfredata alınmış bulunmaktadır.

Ceza yargılaması sistemi içerisinde soruşturma aşamasının amiri de olarak nitelenebilecek savcılık kurumu “soruşturma aşamasının hukukiliğinin” yetkilisi ve sorumlusudur. İfade almayı savcılık kendisi yapabileceği gibi emrindeki kolluk kuvvetleri kanalı ile de yapabilir. Kimi durumlarda ise ifade almayı cumhuriyet savcılığı bizzat kendisi yapmaktadır. Bütün bu gerekçelerle etkin soruşturma ve adil yargılanma kavramları ile yakın ilişkisi dolayısı ile ifade alma teknikleri de soruşturma işlemleri adı altında müfredat taslağı kapsamına alınmış bulunmaktadır.

23 Kasım 2019 tarihinde, Yargı Reform Paketi olarak bilinen ve 7188 sayılı ‘Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’ ile kabul edilen seri muhakeme usulü dersi de göstermiş olduğu özellikler dolayısıyla müfredat taslağına alınmış bulunmaktadır.

Uygulamada en çok görülen soruşturma işlemlerinin başında koruma tedbirleri gelmektedir. Kimi zaman sulh ceza hâkiminin kararına ihtiyaç gösteren kimi zaman ise doğrudan savcılık kararı ile verilen koruma tedbirleri uygulama boyutu dikkate alındığında temel hak ve özgürlükler ile yakın ilişkisi dolayısı ile ayrı bir ders olarak müfredat kapsamına alınmıştır.

2. Sulh Ceza Hâkimliği Uygulamaları

Sulh ceza hakimliği adeta Fransa’daki özgürlükler ve tutukluluk hâkimliği gibi özellikle koruma tedbirleri konusunda öne çıkan bir hâkimliktir. Bu alanın özellikle, adli ve önleme aramaları ve el koyma gibi koruma tedbirleri başvurularında ne şekilde hareket edileceği, makul şüphe kavramının değerlendirilmesi gibi bu tedbirlere başvuruda hâkimin dikkate alacağı unsurlar üzerinde durulabilecektir.

Sulh hâkiminin tutuklama ve adli kontrol uygulamaları ile bunlardan doğan tazminatlara hükmetmede dikkate alınacak kıstaslar konusunda tecrübe edinmesi de önemlidir. Tutuklamadaki “kuvvetli suç şüphesi” üzerinde durulurken sadece kanunda yer alan katalog suçların değil aynı zamanda kaçma şüphesi, delilleri karartma şüphesi, şüpheli ya da sanığın kendisi açısından tehlike yaratacak durumların hâkim tarafından ne şekilde değerlendirilmesi gerektiği üzerinde önemle durulmalıdır. İşte staj dönemi bu açıdan önemlidir ve bu kavramlar üzerinde durulması önem arz etmektedir.

Diğer koruma tedbirleri olarak iletişimin tespiti, dinlenmesi, kayda alınması-gizli soruşturmacı görevlendirilmesi- teknik araçlarla izleme gibi özel hayatın gizliliği, kişisel veri alanlarına giren bu tedbirlerin AIHS ve AIHM kararları ile birlikte ele alınması önem arz eder.

Cumhuriyet Başsavcılıklarının kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin vermiş olduğu kararlara itirazın sulh ceza hakimliği tarafından değerlendirilmesi sürecinde dikkat edilmesi gereken hususların staj döneminde ele alınması gerekir. Çünkü bir hâkim tarafından kamu davasının mecburiliği ilkesine rağmen davanın açılmasına gerek olmadığı değerlendirilebilmesi özellikli bir durumdur. Buna itirazın hassasiyetle ele alınması, mağduriyetin gerçekten olup olmadığı değerlendirilmesinde dikkate alınacak unsurların tespiti ve ele alınmasında izlenecek yolun tecrübeli eğitmenlerce edinilebileceği açıktır. Stajda bu konular üzerinde durulması önemlidir.

Hâkimlik müfredatı değerlendirme çalışmalarında elde edilen istatistikî verilerde, ‘Kabahatler Kanunu Uygulamaları’ dersinin gerekli görülmesi oranının %71,6; gerekli görülmemesi oranının ise %12,7 olduğu tespit edilmiştir. Bu oranın en az tercih edilen ders nitelendirmesi yapılması için yeterli olmadığı; saha araştırmalarında sıklıkla karşılaşılan ve tartışmalı olan konulardan olması dolayısıyla bu ‘Kabahatler Kanunu Uygulamaları’ dersinin müfredatta kalması önerilmektedir. Sadece 30/03/2005 tarihinde kabul edilen 5326 sayılı Kabahatler Kanununda yer alan fiiller yönünden olmayıp, bu Kanunun genel kanun niteliği dolayısıyla başkaca kabahatler yönünden uygulanabilir olması ve bu konularda da örnek olaylar üzerinden müfredatın yürütülmesi tercih edilebilir.

Kabahatler idari yaptırımla karşılanan eylemlerdir, ancak bu yaptırımlara sadece idare değil eylemin niteliğine bağlı olarak, mahkemeler ile savcılıklar da hükmedebilmektedir (KK. 22, 23, 24). Bu da verilen kararların hukukî niteliğini sorgulatmaktadır. Aynı şekilde idari nitelikteki bu kararlara karşı başvurunun sulh ceza hâkimliğine yapılıyor olması da (KK. m. 3 ve m. 27) tartışmalı konulardandır. İlkesel olarak ‘*idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır*’ ve bunlar idare mahkemelerinin görev alanına girmektedir. Kabahatler Kanununun *sui generis* yapısı ve bu özel düzenlemelerin yer alması dolayısıyla birbirinden farklı kararlar verilebilmekte ve hukukî birliğin tesisi güçlük arz edebilmektedir. İdari Yaptırımlara İtirazların Değerlendirilmesi olarak ifade ettiğimiz dersle ilgili olarak yukarıda belirtilen gerekçelerle yeknesak bir uygulamanın ve yargı birliğinin tesisi yönünden ‘Kabahatler Kanunu Uygulamaları’ dersinin müfredatta yer alması gerektiği kanaatindeyiz.

3. Kovuşturma İşlemleri ve Ceza Mahkemeleri Uygulamaları

Bir hâkim adayının, lisans eğitimi boyunca uygulamaya yönelik tecrübe edinerek mezun olması istisnai bir durumdur. Bir ceza yargılaması yürüyüşünde iddianamenin değerlendirilmesi, tensip, basit yargılama usulünün pratikte nasıl yapılacağı ancak staj sırasında bir başka ifadeyle Adalet Akademisi ve Adliyede yapılan staj süresinde mümkün olabilecektir.

Kovuşturma işlemleri olarak, duruşma yönetimi ve etkin dinleme, keşif, bilirkişi raporlarının değerlendirilmesi ya da adil yargılanma hakkı içerisinde yer alan hukukî dinlenilme hakkının uygulamasının görülmesi, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Uygulaması gibi uygulamada edinilebilecek bilgilerin ancak staj döneminde mümkün olabileceği açıktır.

Duruşmanın sonunda hâkim ya da heyet kamu davasını bir hüküm ile neticelendirecektir. Bu da stajyer hakimlerin hüküm türleri, gerekçeli karar yazımı, yargılama giderleri ile hükümlere karşı başvurulabilecek kanun yolları ve bozmadan sonra yapılacak işlemlerin uygulamasını görmeleri ve tecrübe kazanmak ancak staj ile mümkün olabilecektir. Bu çerçevede gerek akademi stajında gerekse adliye stajında bu belirtilen kavramlar üzerinden hareket edilmesi stajın verimliliğini arttıracığı gibi hâkim adaylarının da özgüvenli bir şekilde mesleğe adım atmalarını sağlayacaktır.

4. Savcılık Uygulamaları

Mesleğe yeni başlayan bir savcının meslek hayatında karşılaşacağı ancak hukuk eğitimi içerisinde yer alamayan işlemler genel savcılık uygulamaları ve adli emanet işlemleri adı altında bir ders haline getirilmiştir. Bu çerçevede nöbetçi savcı ve suçüstü savcılığının yaptığı eylem ve işlemler uygulama boyutuyla ele alınacaktır.

Ayrıca Cumhuriyet savcılığı ceza yargılaması sistemi içerisinde kovuşturma mecburiyeti ilkesinin istisnaları olarak nitelenebilecek kimi yeni kurumların karar vericisi ve uygulayıcısı olarak da kimi yeni yükümlülükler içerisindedir. Savcılık; “uzlaşma,” “kamu davasının açılmasının ertelenmesi”, “kamu davasının açılmasında takdir yetkisi”, “ön ödeme” ve “seri muhakeme usulü” gibi kurumlarda karar verici ve uygulayıcı olarak adaletin sağlanmasına hizmet etmektedir. Mahkemeleri iş yükünden kurtaracak bu müesseselerin hayata geçirilmesi savcılığın kendi iş yükünü arttırmakta kimi yeni bilgi ve sistemlerle donatılması dolayısı ile iş daha da karmaşık hale gelmektedir. Bütün bu konular bu sebeple savcılık uygulamaları dersi kapsamına alınmıştır.

Öte yandan savcı adaylarının staj eğitimi sonucunda elde etmiş olacağı umulan çıktılarında olan; soruşturmaya veya kovuşturmaya yer olmadığı kararı, yetkisizlik kararı yazma, iddianame hazırlama yetilerini kazanabilmeleri amacıyla bu konularda savcılık uygulamaları ders kapsamına alınmış bulunmaktadır.

5. Gerekeçeli Karar Yazımı

Gerekeçeli karar yazımı kovuşturma işlemleri ve ceza mahkemeleri uygulamasında ele alınması gereken önemli bir başlıktır. Bu başlığın önemi sadece hükme gerekçe oluşturmada değil, tutuklama kararlarında da gerekçenin nasıl yazılması gerektiğini kapsamalıdır. Delillerin değerlendirilmesi, hukuka aykırı elde edilen delillerin hükme esas alınmaması, beyanlar arasında varsa çelişkilerin açık bir şekilde değerlendirilmesi ve bunun belirtilmesi, şüpheden sanık yararlanır ilkesi, suçsuzluk karinesi gibi temel insan hakkı olan ilkelerin göz önünde bulundurulması bu aşamada ele alınması gereken unsurlardır. Bunlar da tabii ki Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru kararları, AIHS ve AIHM kararları ile beraber ele alınmalıdır.

6. Uygulamada En Çok Karşılaşılan Suçlar

Adaylar ve hâkimlerle gerçekleştirilen görüşmelerde ceza genel hükümler derslerinin yaptırımlar başlıklı üçüncü kısımdan değil, ceza sorumluluğunun esasından (TCK. m. 20) itibaren müfredata konulması gerektiği belirtilmiştir. Bunun sebebi, adayların bu başlıklardaki konuları sadece teorik olarak bildikleri, uygulamada ne yapacaklarını bilmemeleridir. Görüşmelerde özellikle taksir sorumluluğunun tespiti, ceza sorumluluğuna etki eden ya da bunu kaldıran sebeplerde sınırın aşılması; haksız tahrik, hata uygulamalarının da derslerde adaylara içtihatların anonimleştirilmesi suretiyle uygulamalı bir şekilde aktarılmasının gerekli olduğu ortaya konulmuştur. ‘Teşebbüs, iştirak, örgütlü suça iştirak ve bağlılık kuralı’ gibi tartışmalı konuların uygulamalı olarak aktarılması talep edilmiştir.

Ceza genel hükümlerini en sık karşılaşılan suçlar üzerinden ele almak da mümkün ve hatta gereklidir. Uygulamada en sık karşılaşılan suçlar ise; Yaşam hakkı ve vücut bütünlüğüne yönelen, kasten insan öldürme-taksirle ölüme sebebiyet/kasten yaralama-taksirle yaralama suçları; hürriyete karşı suçlardan cebir, tehdit, şantaj, konut dokunulmazlığını ihlal, hürriyeti tahdit; cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar; mala karşı suçlardan hırsızlık, yağma, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma gibi suçlar örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte, belgede sahtecilik derslerinin saatleri, uygulamalı ders sayısı ile artırılabilir. Burada sahte belge, sahte belge tespitinde kullanılan yöntemler (grafoloji gibi), bunların Adli Tıp kurumu ile bağlantılı bir biçimde gerçekleştirilmesi sağlanabilir.

Bilişim suçları ve bunların soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin derslerin teorik ve uygulamalı olarak yapılabilmesi için ders saatinin artırılması söz konusu olabilir.

Suç örgütü kavramı ve bunun çıkar amaçlı örgüt ve terör örgütünden farkı üzerinde daha fazla durulabilir. Burada anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile birlikte ve ayrı müfredat oluşturulması önerilebilir.

Kamu güveni aleyhine işlenen suçlar, adliye aleyhine işlenen suçlar; kamu sağlığına karşı suçlar da akademinin müfredatında olması gereken suçlardır.

Özel Ceza Kanunlarında Yer Alan Suçlar ile ilgili olarak; Terör suçlarının, terörün finansmanı suçunun ve bunların soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin ders saatlerinin artırılması; terörün propagandasında ifade özgürlüğü sınırının AIHM içtihatları ile birlikte aktarılması; Bu dersin içeriğinin Yargıtay içtihatlarının anonimleştirilmesi suretiyle öğrencilerle tatbiki olarak gerçekleştirilmesi önerilmelidir.

Akademi müfredatında, Kaçakçılık Kanunu ve Uygulamaları; İcra ve İflas Kanunu ve Uygulamaları; Çek Kanunu; Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu; Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun; Askeri Ceza Kanunu ve Uygulamaları konu başlıklarına mutlaka yer verilmesi ya da var olan derslerin daha etkin hale getirilmesi önerilmektedir.

7. İnfaz Hukuku Uygulamaları

Ceza infaz hukuku dersinin, Akademide okutulan dersler içerisinde öğrencilerin memnuniyet oranının en yüksek ve en verimli olan dersi olduğu görülmektedir. Hem adaylarla yapılan mülakatlarda ve hem de saha ziyaretlerinde bu dersten alınan faydanın ve eğitici kalitesinin yüksekliği ifade edilmiştir. Bizim çalışmamızda yer alan öneriler daha sonraki dönemlerde de mevcut memnuniyetin korunmasına katkı sağlamaya yöneliktir. Bu çerçevede, ceza infaz hukuku derslerinde, cezaların bireyselleştirilmesi süreci ile birlikte, ceza infazında insan hakları, denetimli serbestlik, koşullu salıverme ve uygulamaları üzerinde daha fazla durulabilir.

Ceza siyaseti bakımından hapis cezası ve buna seçenek yaptırımlara hükmetmek konusunda eğitimcilerin deneyimleri çok önemlidir. Hapis cezası ve/ya seçenek yaptırımlara karar verilirken dikkat edilmesi gereken yasal ölçütlerin yanı sıra, Avrupa Konseyi'nin bu konuda almış olduğu ilke kararlarını da dikkate alan bir eğitim sistemi benimsenebilir (örneğin 76-10 sayılı Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Kararı gibi). Bu çerçevede eğitimcilerin de bilgisinin sadece iç hukuka yönelik değil, 'insan hakları temelli' olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Hapis cezalarının ertelenmesi ya da reddi kararlarının gerekçelendirilmesi de bu aşamada üzerinde durulması gereken konulardandır.

Ayrıca mükerrer suçluların durumu üzerinde durulmalıdır. Bunlara yönelik yaklaşımın insan hakları çerçevesinde olması gerekmektedir. Suçlunun önceki mahkumiyetinin yargılamada suçluluğuna karine oluşturmayacağı, fakat bunun da mükerrerlikten ayrılması gerektiğinin altı çizilmelidir.

Hükümlünün koşullu salıverilmesi için iyi hal şartlarının oluşup oluşmadığının değerlendirmesinde, sadece objektif ölçütlerle yetinilmeyeceği, hâkimin iyi hali değerlendirirken mahkûmu belli aralıklarla görmesi, iyi hal konusunda samimi olup olmadığını değerlendirmesi gerektiğinin Akademi eğitimlerinde vurgulanması yararlı olacaktır.

Eğitimin, suçluların tretmanı ve iyileştirilmesine de yönelik olması gereklidir. Bunun için de karşılaştırmalı hukukta yer alan modellerle karşılaştırmalı bir sistem ile birlikte diğer disiplinlerden de (adli tabip, psikiyatr, psikolog, sosyolog gibi) yardım alınabilir.

B. Özel Hukuk Uygulamaları

Hâkim adaylarına verilen hukuk derslerine dair taslak müfredat konusunda yeni bir eğitim programı benimsenmiş ve dersler bu yeni eğitim yöntemine uygun olacak şekilde yeniden belirlenmiştir.

1. Amaç

Bu modele göre meslek öncesi eğitimin aslî amacı, hâkim adaylarının ilk görev yerlerinde önlerine bir dava veya iş geldiğinde ne yapacaklarını ilk günden bilmelerini sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, ilk derece mahkemesinde hâkim tarafından gerçekleştirilmesi gereken işlemlerin, örnek bir olay veya dosya üzerinden uygulamalı olarak adaylara verdirilmesi önerilmektedir.

Önerilen modele yönelik bir eleştiri, hâkim adaylarının adliye stajı sırasında dosya inceleme ve duruşmaları gözlemlene imkânı olduğudur. Ancak Türkiye Adalet Akademisinde eğitim almış ve adliye stajlarını bitirmiş olan hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayları ile yapılan görüşmede ve saha ziyaretleri sırasında edinilen izlenim, adliye stajlarının işlevlerini yerine getirmede oldukça yetersiz kaldığıdır. Buna karşılık, Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitimin adliye stajlarının eksikliklerini tamamlama işlevine sahip olmadığı ileri sürülebilir. Ancak Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitim ile adliye stajının birbirini tamamlayan unsurlar olduğu kabul edilmelidir. Rapor kapsamında incelenen başka ülkelerin (özellikle Avusturya'nın) aksine, Türk hukukunda hâkim adaylarının adliye stajları sırasında herhangi bir karar verme veya usul işlemi yapma yetkisi bulunmamaktadır. Hâkim adayları adliye stajları sırasında büyük ölçüde edilgen bir konumdadır. Adayların genellikle duruşmaları izlemesi ve dosyaları incelemesi beklenmektedir. Hâkim adaylarının görevlerine başlamadan önce karar verme ve usul işlemleri yapma tecrübesi kazanmaları sadece Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitim kapsamında

mümkün olacaktır. Ayrıca, Almanya'nın ve Avusturya'nın düzenlemeleri incelendiğinde, hâkim adayları tarafından mahkemede yapılan staj ile uygulama çalışmalarının birbirlerini tamamlayan unsurlar olarak değerlendirildiği görülmektedir. İki ülkede de (özellikle Almanya'da) bir yandan mahkeme stajı görülürken öbür yandan olay veya dosya üzerinde hâkim adaylarının çalışma yapması beklenmektedir.

Hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayları ile yapılan görüşmelerde, adliye ziyaretlerinde ve çalıştaylarda özellikle uygulamaya yönelik eğitim beklentisi vurgulanmıştır. Bu kısımda önerilen model, söz konusu beklentiyi karşılayacak niteliktedir.

Son olarak belirtilmelidir ki, bu kısımda önerilen model, İtalyan hâkim Luca Perilli tarafından 2013 yılında hazırlanan "Türkiye'de Adli Eğitim" başlıklı raporda önerilen hâkim alımı ve eğitimi stratejisine de uygundur. Söz konusu "stratejinin amacı, meslek öncesi eğitim yoluyla hâkim ve savcı adaylarının görevlerinde ihtiyaç duyacakları bilgi ve becerileri kazanmalarını, tarafsızlık ilkesini özümsemelerini, etik ilkelere uymalarını, araştırma ve analiz becerilerini geliştirmelerini, hukukun temel ilkelerini kavramalarını, hukuki uyumsuzlukları yorumlama ve çözüme kavuşturma yeteneğini geliştirmelerini, dava sürecini gereksiz gecikmeye mahal vermeksizin ve gereksiz adımlara başvurmaksızın yönetme kapasitesini kazanmalarını sağlamak olmalıdır"¹⁴⁰,

2. Öğretim Yöntemi

Önerilen model çerçevesinde, Türkiye Adalet Akademisinde verilen hukuk derslerinde eğitmenin tek taraflı anlatımına dayanan öğretim yönteminin terk edilmesi önerilmektedir. Hâkim adayları, gerçek veya farazî bir olayı adım adım bizzat ele almayı öğrenmelidir. Bunun için ilk derece mahkemelerinde görülen davalarda, dava dilekçesinin verilmesinden nihaî karara kadar bütün aşamalarda adayın hâkim gibi inceleme yapması ve karar vermesi beklenmelidir. Hukuk dersleri hazırlanırken, teorik konu anlatımı yerine, uygulamaya yönelik olarak somut olay ve sorunlar üzerinden müfredatın belirlenmesi öngörülmüştür. Bu çerçevede, özellikle yargılama hukuku açısından hâkimlik mesleğine yeni başlayacak kimselerin karşılaşacağı temel sorunlar üzerinden içerik belirlenmeye çalışılmıştır. Medeni yargılamaya hâkim olan ilkeler ve özellikle tasarruf ilkesi ile taraflarca hazırlama ilkesi dikkate alındığında, hukuk yargısında görece edilgen konumda bulunan hâkimin yargılama sürecini nasıl yöneteceği ve yürüteceği üzerinde durulması amaçlanmıştır.

Her olay, dava dilekçesinin adaylara verilmesi ile başlamalıdır. Hâkim adayları dava dilekçesini almalarını müteakip bir tensip tutanağı hazırlamalıdır. Tensip tutanağının düzenlenmesinden sonra davanın bir sonraki aşamasına geçilmeli ve cevap dilekçesi adaylara gönderilmelidir. Dilekçeler aşamasının tamamlanmasından sonra adaylar ön inceleme yapmalıdır. Bu sırada adaylar 'Bölge Adliye ve Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Cumhuriyet Başsavcılıkları İdari ve Yazı İşleri Hizmetlerinin Yürütülmesine Dair Yönetmeliğin' ekinde yer alan örnek ön inceleme kontrol formundan yararlanabilirler. Ön inceleme duruşmasının ve tahkikat aşamasındaki duruşmaların bir kısmının canlandırılması söz konusu olabilir. Ancak her duruşmanın canlandırılması gerekli ve mümkün olmayacaktır; bazı duruşmalarda yaşanan olaylar veya duruşma arasında verilen dilekçeler adaylara yazılı olarak iletilebilir. Ayrıca duruşma yönetimi kapsamında hâkimin yetkilerinin ve bu yetkilerin sınırlarının görülebilmesi için, önceden kaydedilen canlandırmalar adaylara izletilebilir. Bu yöntemler ile hâkim adaylarının duruşma sırasında karşılaşabilecekleri olaylara hazırlanmaları sağlanabilir. Adayların her duruşma sonrasında bir ara karar yazmaları beklenmelidir. Tahkikat aşamasında, davanın ilerlemesi ile ilgili birden çok değişik ihtimal kurgulanabilir ve adayların her ihtimal ile ilgili karar vermesi istenebilir. Tahkikat ve sözlü yargılama aşamalarının bitmesinden sonra hâkim adaylarının gerekçeli karar yazması gereklidir. Bütün bu aşamalarda adayların usul hukuku ve maddî hukuk ile ilgili sorunları kendilerinin araştırma yaparak çözmeleri beklenmelidir. Gerekçeli kararların yazılmasından ve tesliminden sonra, Yargıtay'ın ve Bölge Adliye Mahkemelerinin konu ile ilgili içtihatları öğretim elemanı tarafından açıklanmalı; adayların yazdıkları kararı bu içtihatlar açısından değerlendirmeleri ve düzeltmeleri imkânı verilmelidir. Adaylar tarafından yazılan ilk gerekçeli karara not verilmesi yerine,

¹⁴⁰ Perilli, Luca, *Türkiye'de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 19.

gerekçeli kararı düzeltme imkânının tanınmasının ve düzeltilmiş karara not verilmesinin daha öğretici olacağı değerlendirilmektedir.

Her ders konusunda görülen davalar aynı aşamalardan geçeceğinden, ilerleyen derslerde davanın her aşamasında adayların aynı konuda metin hazırlaması gerekli görülmemeyebilir. Söz konusu derslerde ele alınacak özel kuralların öğrenilmesini ve uygulanmasını gerektirecek şekilde, dava belirli bir aşamada iken dosya adaylar ile paylaşılabilir ve adayların bu aşamada vermesi gereken karar ile ilgili metin hazırlamaları istenebilir.

Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitim sonrasında HSK tarafından mesleğe kabul edilen hâkim adayları ilk derece mahkemelerinde hâkim olarak görevlendirilmektedir. Bu nedenle, bütün derslerde ilk derece mahkemelerinde yapılan yargılama usulüne ağırlık verilmelidir. Kanun yolları konusunda ise, Bölge Adliye Mahkemeleri ile Yargıtay tarafından verilen nihaî kararların türleri ve etkileri ile ilk derece mahkemelerinin bu kararlar üzerine verebilecekleri kararlar ele alınmalıdır. Kanun yoluna başvuru usulünün ve kanun yolu incelemesinin yapılması usulünün ayrıntılı olarak açıklanmasına –Türkiye Adalet Akademisinde görülen eğitimin süresinin kısıtlı olması nedeniyle– gerek görülmemektedir.

Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitim kapsamında maddî hukuk kurallarının öğretilmesine ağırlık verilmemelidir. Hâkim adaylarının inceledikleri olayla ilgili maddî hukuk sorunlarını kendilerinin belirlemeleri ve araştırma yaparak gereken maddî hukuk kurallarını hatırlamaları ya da öğrenmeleri beklenmelidir. Almanya’da hâkim adaylarının katılması gereken çalışma gruplarında da benzer bir yöntem benimsenmiştir. Bu öneriye eleştiri olarak, ülkemizde hukuk öğrencilerinin (dolayısıyla da hâkim adaylarının) önemli bir kısmının lisans öğrenimlerini ciddi bilgi eksikliklerine rağmen tamamlayabildikleri ifade edilebilir. Ancak Türkiye Adalet Akademisinde verilen eğitimin süresinin oldukça sınırlı olması nedeniyle maddî hukuk bilgisi eksikliklerinin bu eğitim kapsamında giderilmesi mümkün gözükmemektedir. Hâkim ve Cumhuriyet savcısı adayları ile yapılan görüşmeler sırasında, maddî hukuk bilgisi vermeye yönelik ders anlatımının etkili olmadığı da görülmüştür. Hâkim adayları, lisans öğrenimindekine benzer şekilde, sınava yakın bir zamanda, sınavı geçmeye yönelik bir çalışma yapmakta ve bu çalışmada öğrendiklerinin önemli bir kısmını bir süre sonra unutmaktadır. Adaylara belirli maddî hukuk konularına dair tek taraflı bilgi verilmesi yerine, onlara bir olay verilmesinin ve o olayda geçen uyuşmazlığın çözümü için gereken maddî hukuk kurallarını araştırıp öğrenmelerinin beklenmesinin daha verimli olacağı düşünülmektedir. Böylece hâkim adaylarına –tabiri caiz ise– balık vermek yerine, balık tutma yöntemi öğretilmiş olacaktır. Hâkim adaylarının ve hâkimlerin bir mahkemeye atanmalarından sonra, o mahkemede yaygın olarak görülen uyuşmazlık türlerine dair maddî hukuk kurallarını ve yüksek mahkeme içtihatlarını meslek içi eğitim ile (mümkünse uzaktan eğitim yöntemi kullanılarak ve böylece isteyen bütün hâkimlere katılma imkânı verilerek) öğrenmeleri sağlanabilir.

Açıklanan ders yönteminin uygulanabilmesi için, sınıfların görece az hâkim adayından oluşması ve hâkim adaylarının önceden olayı incelemeleri ve hazırlık yapabilmeleri zorunludur. Bu nedenle, ders anlatımının günün ilk yarısında olması; günün geri kalanında ise adayların araştırma ve hazırlık yapmaya zamanlarının olması önerilmektedir. Adayların araştırma ve hazırlık için ayrılan bu zamanı amacına uygun olarak kullandıklarının denetlenebilmesi için, her aşamada yazılı bir metin (mesela tensip tutanağı veya ara kararı) teslim etmeleri gerekli olmalıdır. Ayrıca, davanın her aşaması ile ilgili olarak bir adayın sözlü sunum yaparak sorunu ve kararını açıklaması istenebilir. Böylece hem derslere daha aktif katılım sağlanabilir, hem de derslere hazırlık teşvik edilebilir.

3. Eğiticiler ve Ders Materyalleri

Önerilen ders yönteminin uygulanabilmesi için, Türkiye Adalet Akademisi’nin tam zamanlı eğiticileri ile Türkiye Adalet Akademisinde görevlendirme yoluyla ders veren kişiler birlikte çalışmalıdır.

- Ders kapsamında incelenecek olayların belirlenmesi ve hazırlanması görevi, Türkiye Adalet Akademisi’nin tam zamanlı eğiticilerine ait olmalıdır. Ayrıca, söz konusu eğitmenler dava dilekçesinin verilmesinden gerekçeli kararın yazılmasına kadar olan aşamalarda adaylara gereken bilgi ve belgeleri iletmeli ve adaylar tarafından hazırlanan metinleri toplayıp düzenlemelidir.

- Türkiye Adalet Akademisinde görevlendirme yoluyla ders veren hâkimler ise, adaylar tarafından gerekçeli karar yazıldıktan sonra, incelenen sorun ile ilgili bilgilerini adaylara aktarmak için ders vermelidir. Böylece hâkim adaylarının konu ve sorun hakkında önceden bilgi sahibi olması sağlanacak ve bu derslerden alınan verim artacaktır. Ayrıca, Türkiye Adalet Akademisinde görevlendirme yoluyla ders veren hâkim ve savcılarının bilgi ve tecrübelerinden adayların istifade etmesi imkânı yaratılmış olacaktır. Aşağıda her ders kapsamında incelenmesi önerilen konular belirlenirken Türkiye Adalet Akademisinde hâlihazırda verilen derslerden yararlanılmıştır. Bu sayede mevcut bilgi ve tecrübe birikiminden yararlanılması da amaçlanmıştır.

Bu modelin etkin bir şekilde işleyebilmesi için, Türkiye Adalet Akademisi'nin tam zamanlı eğitimler tarafından olaylar belirlenmeden ve hazırlanmadan önce, görevlendirme yoluyla ders verecek hâkimler ile koordinasyon kurulması ve olayların buna uygun olarak hazırlanması gerekecektir.

Önerilen modele geçiş yapabilmek için gereken ders materyallerinin hazırlanması esaslı zaman ve emek gerektirecek niteliktedir. Her ders konusu kapsamında adaylar tarafından ele alınması istenen bütün hususların incelenebilmesi için, aynı ders kapsamında birden çok olay ve aynı olay içinde değişik ihtimaller hazırlanması gerekecektir. Ancak gereken ders materyallerinin bir kez hazırlanmasından sonra belirli aralıklarla gözden geçirilmesi ve güncellenmesi yeterli olacaktır.

4. Ders Konuları ve İşlenişi

Programın “Özel Hukuk Uygulamaları” başlıklı ikinci bölümünde yer alacak dersler belirlenirken özellikle hukuk yargılamasında geçerli olan usul kurallarına ve ilkelerine ağırlık verilmiştir.

Programda, adayların mesleğe başladıklarında en çok karşılaştıkları uyuşmazlık türleri dikkate alınarak uygulama konuları tespit edilmiştir. Ayrıca ihtisas mahkemelerinin görev alanına giren dava ve uygulamalara da müfredatta yer verilmiştir.

a. Hukuk Usulü Uygulamaları

Hukuk mahkemelerinde görülen dava ve işler ile ilgili temel medeni usul hukuku kurum ve kurallarının önemli bir kısmı bu ders kapsamında görülecektir. Bu ders kapsamında ayrıca ihtisas mahkemelerinde görülen dava ve işlerde uygulanan özel usul hükümlerine de yer verilecektir.

Bu dersin ilk hukuk dersi olması nedeniyle, dersin başında hukuk mahkemelerinde yapılan yargılamaların iki açıdan ayırımına dikkat çekilecektir:

- İlk olarak, 12/1/2011 tarihinde kabul edilen 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununda iki yargılama usulünün düzenlenmiş olduğuna dikkat çekilecektir: Yazılı yargılama usulü (HMK m. 118 vd.) ve basit yargılama usulü (HMK m. 316 vd.). Hem asliye hukuk mahkemelerinde hem de diğer hukuk mahkemelerinde iki yargılama usulünün de uygulandığı hâller olduğuna işaret edilecektir.

Bu ders kapsamında genel görevli mahkeme olması sebebiyle (5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, m. 4 ve m. 6 f. 2) asliye hukuk mahkemesinin görevine giren ve basit yargılama usulünün uygulanmasını gerektiren örnek bir olay veya dosya incelenmesi yapılacaktır. Böylece adayların asliye hukuk mahkemesinde sadece yazılı yargılama usulünün uygulanmadığını hatırlamaları sağlanmış olacaktır. Ayrıca basit yargılama usulünün uygulanmasını gerektiren daha fazla olay veya dosya, *Sulh Hukuk Mahkemelerinde Görülen Dava ve İşler* ve *İş Mahkemelerinde Görülen Dava ve İşlere ilişkin uygulamalarda* ele alınacaktır.

- İkinci olarak, hukuk davası ile çekişmesiz yargı işi (HMK m. 382 vd.) ayırımı ele alınacaktır. Çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkemenin kural olarak sulh hukuk mahkemesi olduğu (HMK m. 383); ancak kanunlarda yer alan özel hükümler ile bazı çekişmesiz yargı işlerini görme görevinin diğer hukuk mahkemelerine verildiğine işaret edilecektir. Bu kapsamda, ticari çekişmesiz yargı işlerinde asliye ticaret mahkemelerinin görevli olduğuna dikkat çekilecektir (TTK m. 5).

b. Hukuk Mahkemeleri Uygulamaları

Bu ders kapsamında adaylar tarafından incelenen olaylar ve dosyalar hazırlanırken, hukuk mahkemelerinde görülen dava ve işlerde geçerli olan uygulamalar dikkate alınarak olaylar veya dosyalar hazırlanmalıdır:

- Dava dilekçesi üzerine hâkimin tensip tutanağını nasıl hazırlayacağı, dava ve çekişmesiz yargı işi ayrımı,
- İhtiyatî tedbir (HMK m. 389 vd.) ile ihtiyatî haciz (İİK m. 257 vd.) ayrımı,
- Delil tespiti ve diğer geçici hukukî koruma tedbirleri (HMK m. 400 vd.),
- Geçici hukuki koruma kararının gereğinin yerine getirilmesi ve getirilmemesinin yaptırımları,
- Dava harcının hesaplanması ve eksik harç yatırılması durumunda verilecek karar,
- Ön incelemenin nasıl gerçekleştirileceği, özellikle tarafların sulhe ve arabuluculuğa teşviki açısından hâkimin rolünün ne olduğu,
- Dava türleri, özellikle belirsiz alacak davası ve kısmi dava açısından caiz olup olmaması ve buna bağlı sonuçlar,
- Delillerin nasıl ve hangi aşamaya kadar ileri sürülebileceği, cevap dilekçesi vermemenin sonucu,
- İddianın ve savunmanın değiştirilmesi ve genişletilmesi yasağının kapsamı,
- İslahın konusu ve ıslaha başvurulabilecek haller,
- Taraf değişikliğinin hâkim izniyle olabileceği haller,
- Bilirkişiye ne zaman ve nasıl müracaat edileceği ile özellikle bilirkişi görevlendirmesinde inceleme konusunun kapsam ve sınırlarının doğru ve açık bir şekilde belirlenmesi ile bilirkişinin cevaplaması gereken soruların tespiti,
- Tanık delilinin caiz olduğu haller ve tanığın nasıl dinleneceği konusu,
- Keşif,

(Keşif uygulaması yaptırmak için özellikle taşınmazlar ile ilgili bir uyuşmazlık elverişli olabilir. Bunun için her bir dönemde adayların götürülerek keşif uygulaması yapabilecekleri bir yerin belirlenmesi ve hazırlanması faydalı olacaktır.)

- Hüküm tefhimi,
- Davadan feragat, davayı kabul ve sulh halinde hâkim tarafından yapılması gereken işlemler,
- Yargılama giderlerine ve vekâlet ücretine hükmedilmesi,
- Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen gönderme kararı veya Yargıtay tarafından verilen bozma kararı (HMK m. 373/I) üzerine ilk derece mahkemesi hâkimi tarafından yapılacak işlemler.

Bu ders kapsamında belirlenecek bir dava türü ile ilgili olay veya dosya incelenirken hâkim adaylarının hâkime tanınan takdir yetkisini somut bir olay üzerinde uygulamaları özel bir önem taşımaktadır. Bunun için tazminatın takdiri ve tenkisi (indirilmesi) (TBK m. 51 ve m. 52) veya aynı zarardan farklı sebeplerle sorumlu olan birden çok kişinin iç ilişkideki paylarının belirlenmesi (TBK m. 62 f. 1) ile ilgili düzenlemelerin uygulanması faydalı olabilir.

c. Gerekçeli Karar Yazımı

Uygulamada genellikle bilirkişi raporlarında yer verilen ifadelerin aynen alınarak gerekçe yapıldığı, dosyaların tüm içeriğiyle, tanık beyanlarının olduğu gibi karara geçirilmesi suretiyle hukuki nitelendirme

ve değerlendirmeler ile delillerin tam manasıyla tartışılmasından uzak şekilde gerekçeli kararların yazıldığı gözlemlenmektedir. Bu durum şüphesiz mahkeme kararlarının denetimini zorlaştırmakta, gerekçeli kararlardaki bu eksiklik İstinaf ve Yargıtay denetimlerinde giderilmeye çalışılmaktadır. Uygulamada karşılaşılan bu sorun dikkate alındığında gerekçeli karar yazmanın yargılama açısından son derece önemli bir konu olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle programda gerekçeli karar yazımına ayrı bir ders olarak yer verilmiştir.

d. Sık Karşılaşılan Davalara İlişkin Uygulamalar

Bu ders kapsamında aşağıda belirtilen dava ve işlere ilişkin uygulamalar yapılarak, adayların teorik bilgilerinin örnek dava ve olaylar üzerinde pratiğe dönüştürülmesi hedeflenmektedir. Uygulama derslerinin konusuna giren dava ve işlere ilişkin özel yargılama usullerine de dikkat çekilecektir.

1. Gayrimenkul Davaları
2. Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davaları
3. Taşınır ve Taşınmaz Mal veya Hakkın Paylaştırılması ve Ortaklığın Giderilmesine İlişkin Davalar
4. Kira İlişkisinde Kaynaklanan Davalar
5. Vesayet Hukukundan Kaynaklanan Davalar
6. Sulh Hukuk Mahkemesinde Çok Sık Karşılaşılan Çekişmesiz Yargı İşleri
7. 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar
8. Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar
9. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair 6284 Sayılı Kanun Uygulaması
10. *İcra Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları*
11. *İş Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları*
12. Asliye Ticaret Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları
13. Tüketici Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları

C. Anayasa ve İnsan Hakları Hukuku Uygulamaları

Normlar hiyerarşisi üzerine inşa edilmiş hukuk devletinde, anayasanın üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir. Anayasanın üstünlüğü ilkesinin korunması için yargısal denetim fonksiyonlarının etkin bir şekilde işletilmesi gereği bulunmaktadır. Yargı erki bakımından, anayasanın üstünlüğü ilkesinin sağlanmasında somut norm denetimi ve bireysel başvuru yolları önem taşımaktadır. Somut norm denetiminde, hâkimin derdest yargılamada uygulanacak kanun hükmünün, anayasaya aykırılığı iddiası değerlendirilmektedir. Bir hâkimin, gördüğü bir dava veya işte uygulayacağı kanun maddesinin anayasaya aykırılığı iddiasıyla, Anayasa Mahkemesine dosyayı gönderebilmesi için anayasa yargısına ilişkin sağlam bir alt yapıya sahip olması gerekir. Hukuk lisans eğitiminde bu alt yapı oluşturulmuş olsa da adaylık döneminde bu hususta verilecek uygulamalı eğitim, hâkimin tüm meslek yaşamına sirayet ederek, gördüğü her dava ve işte anayasanın üstünlüğü ilkesine hareket etmesini sağlayacaktır.

2010 Anayasa değişiklikleriyle anayasa yargısına dahil edilen bireysel başvuru, temel hak ve özgürlükleri korumada etkili bir mekanizmadır. Bu mekanizmada özellikle adil yargılanma hakkına ilişkin bireysel başvuru kararlarının incelenmesi, temel hak ve özgürlükler felsefesinin oluşması bakımından önem taşımaktadır. Keza bireysel başvurudan sonra, ihlâl kararı çerçevesinde, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapılması, hâkim ve savcılar bakımından üzerinde durulması gereken bir diğer konudur. Çalışma sırasında, kürsü hakimlerinin bu konuda eğitim verilmesi talepleri tespit edilmiştir.

Adalet hizmetlerinin temelinde insan unsuru bulunmaktadır. Zira, adalet insanların temel bir ihtiyacıdır. Bu çerçevede insan hakları temelli bir eğitim sisteminin oluşturulması esası benimsenmiştir. İnsan haklarına saygılı hâkim ve savcı yetiştirme amacına ulaşılabilmesi için, insan hakları eğitimine ayrı bir başlık açılması doğal bir gereklilik teşkil etmektedir.

Hukuk devleti ilkesi, ancak insan haklarını temel almak suretiyle yükselebilir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasamızda düzenlenen temel hak ve özgürlükler, yargı kararları ile korunmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesinde temel bir rol oynayan yargı görevlilerinin ‘insan hakları bilincine’ sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda, konusu bizatihi insan hakları olan dersler dışında hem ceza hem de hukuk derslerinde insan hakları bakış açısıyla konular ele alınmadır. Örneğin nafaka davalarında, hâkimin yaşama hakkı, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, insan onurunun korunmasına ilişkin temel ilkeleri gözetmesi gereğinin de bilincinde olması gerekir. İnsan haklarını koruyan yargı kararları verilebilmesi için, hâkim ve savcılarda insan hakları refleksinin bulunması gerekir.

Saha çalışmalarında da İnsan Hakları Sözleşmesi ve ifade özgürlüğü derslerinin adaylara verilmesinin faydalı ve gerekli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihatlarının da bu ders kapsamında ele alınması gereği üzerinde durulmuştur.

Adalet yönetimi ve mesleki kültür bölümünde daha önce eğitim müfredatında yer alan ‘Anayasa Yargısı’ dersi, ‘Anayasa ve İnsan Hakları Hukuku Uygulaması’ başlığı altında, temel hak ve özgürlükler, bunların korunması ve Anayasa yargısı konularından mürekkep bir şekilde okutulmalıdır. Bu derslerde, yargısal hak ve özgürlükler önemli bir yer teşkil etmelidir. Bu bağlamda özellikle ifade özgürlüğü üzerinde ayrıca durulmalı, bu husustaki içtihatlar inceleme konusu yapılmalıdır. Teorik eğitimin pekiştirilmesi için Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları incelenmelidir. Ayrıca, örnek olaylar üzerinden Anayasa Yargısı pratik çalışmaları yapılmalıdır.

D. Uluslararası Adalet Uygulamaları

Türkiye Adalet Akademisinde, hâkim ve savcılarının meslek öncesi eğitiminde özel hukuk ve ceza hukuku ana derslerinin yanında okutulması önerilen ders başlıklarından birisi de uluslararası adalet uygulamalarıdır. Bu başlık altında *Adli Yardımlaşma, Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli, Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve Adalet Alanı İle İlgili Uluslararası Kuruluşlar* derslerinin anlatılması planlanmıştır.

Türk yargı sistemi gittikçe artan bir şekilde uluslararası yönü ve yabancı unsuru olan hukuki uyuşmazlıklarla karşılaşmaktadır. Doksanlı yılların sonlarında başlayan ve son yıllarda etkisini artıran küreselleşme süreci ile Türkiye’nin AB üyelik süreci adalet sisteminde artan uluslararası uygulamaların temel sebebi olmuştur. Bir diğer sebep ise, son yıllarda Türkiye’ye yerleşen yabancılardır. Suriye iç savaşı sonrası ülkemize yerleşen yaklaşık dört milyon Suriyeli yanında Irak, Afganistan ve Türkî Cumhuriyetlerden çok sayıda yabancıların legal veya illegal yollarla Türkiye’ye geldikleri görülmektedir. Türkiye artık düzensiz göçün bir transit ülkesi olmanın yanında hedef ülkesi haline de gelmiştir. Bütün bunlar uluslararası adli yardımlaşmayı ve suçluların iadesi konularını yargının önemli bir gündemi haline getirmiştir.

Uzun süredir PKK terörü ile mücadele eden Türkiye Cumhuriyeti, 15 Temmuz darbe girişimi ve Suriye iç savaşından itibaren birbirinden farklı çok sayıda terör örgütüyle aynı anda mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte karşılaşılan yabancı teröristler, yurt dışına kaçan sanıklar gibi yabancılık unsuru öne çıkan hukuki sorunlar artmıştır. Bu sebeple adli yardımlaşma, suçluların iadesi ve uluslararası yolsuzlukla mücadele gibi konuların hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitiminde okutulması zorunluluk halini almıştır.

E. Kişisel Gelişim Uygulamaları

Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının meslek öncesi eğitimleri ile meslek içi eğitimlerinde kişisel gelişim eğitimi yer almalıdır.¹⁴¹ Anılan eğitim içeriği, mümkün olduğunca seminerler yapılarak adaylara

¹⁴¹ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalıştay Hukuk Grubu-1; Türkiye Adalet Akademisi

aktarılmalıdır. Hâkim adaylarının çoğunun, yirmi beş yaş altında olduğu düşünülürse, kişisel gelişim derslerinin zaruretinin kabulü gerekir.

Kişisel gelişim eğitiminin içeriğini aşağıdaki ders konuları oluşturmalarıdır;

- Protokol ve Görgü Kuralları
- Yargı Etiği
- Türk Yargı Kültürü
- İletişim Becerileri
- Adalet Bilinci
- Hukuk ve Toplum
- Stres Yönetimi
- Liderlik Becerileri
- Kararların Dili
- Adalet Psikolojisi
- Mesleki İletişim
- Hukukta Yöntem ve Mantık

Hâkim ve savcılar, toplumun adalet ihtiyacına hizmet ettikleri için, içinde yaşadıkları toplumu iyi tanımalıdır. Hukukun toplumla ilişkisini anlayabilmelidir. Hukuk ve toplum arasındaki ilişkiyi kuran hâkim ve savcıların, iletişim becerilerini de artırması gerekir. Bu bağlamda, toplumsal baskıya karşı hâkim ve savcılarım stres yönetiminde başarılı olmak üzere ayrı bir eğitim almalarında fayda vardır. İletişim becerileri hem sosyal hem de mesleki iletişim becerilerini kapsamaktadır. Bu çerçevede, özellikle sosyal medya kullanımı ayrı bir öneme sahiptir. Hâkim ve savcıların sosyal iletişim araçlarında tarafsızlığını ve bağımsızlığını zedeleyecek paylaşımda bulunulmamaları gerektiği değerlendirilmiştir.¹⁴²

Güven veren adalet vizyonunun gerçekleştirilebilmesi için, hâkim ve savcı adaylarının ‘yargı etiği’ kurallarını özümsemesi ve içselleştirmesi gerekmektedir.¹⁴³ Yargı etiği ilkelerinin özünü oluşturan, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığının önemini; hukukun üstünlüğünü, temel hak ve özgürlükleri koruma gereğini; insan onuru, doğruluk ve dürüstlük gibi temel değerlerin önceliğini benimsemiş hâkim ve savcı adayları, toplumun yargıya duyduğu güveni kuvvetlendirir. Yargı etiği ilkelerine ilişkin anlatımda, interaktif bir ders anlatım modeli izlenmelidir. Hâkim ve savcıların çeşitli etik problemler karşısında sergilemeleri gereken davranış modelleri örnek olaylar üzerinden tartışılmalıdır. Yargı etiği kapsamında, avukatlık meslek kuralları üzerinde de kısaca durulmalıdır. Avukatlık meslek kurallarına aykırılığın, hâkim ve savcı tarafından tespiti ve izlenmesi gereken prosedür kısaca anlatılmalıdır.

Hâkim ve savcı adaylarına kişisel gelişim konusunda ‘sosyoloji’ ve ‘mantık’ derslerinin de verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.¹⁴⁴ ‘Hukuk metodolojisi, hukukî argümantasyon, yorum kuralları ve mantık’ bilgisi muhakeme becerisinin geliştirilmesi için zorunlu olan konulardır. Örnek olaylar üzerinden hukuk metodolojisi dersi verilmelidir. Saha çalışmalarından elde edilen çıktılar doğrultusunda, hâkim ve savcı adaylarının muhakeme yeteneklerinin geliştirilmesi ihtiyacı tespit edilmiştir. Adayların muhakeme yeteneklerinin geliştirilmesi bakımından metodoloji dersleri fayda sağlayacaktır. Ancak hukuk metodolojisi ve mantık dersleri, teorik bir şekilde değil; uygulama çalışmaları yapılarak anlatılmalıdır. Adaylara mantık kurallarını uygulama imkânı verilmelidir. Keza hukukî argümantasyon yetenekleri, örnek olaylarla yapılandırılmalıdır.

Mesleki protokol kuralları dersi, hâkim ve savcılara ayrı ayrı verilmelidir. Savcıların, tabi olduğu protokol kuralları daha fazla olduğundan ötürü, savcı adaylarına daha geniş içerikte protokol kuralları anlatılmalıdır. Ancak, yetişkin eğitimi açısından, kişisel gelişimi ilgilendiren bu konuların didaktik bir yöntemle ders olarak interaktif şekilde yapılacak seminerlere konu kılınması daha faydalı olacaktır.

Eğitim Değerlendirme ve Müfredatı Geliştirme Çalışmayı Hukuk Grubu-2; Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalışmayı Ceza Grup (1) Çalışmaları.

¹⁴² Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalışmayı Ceza Grup (1) Çalışmaları.

¹⁴³ Perilli, Luca, Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu, 2013, s. 9.

¹⁴⁴ Türkiye Adalet Akademisi Eğitim Değerlendirme ve Müfredat Geliştirme Çalışmayı Ceza Grup (1) Çalışmaları.

F. Adalet Yönetimi Uygulamaları

Adalet yönetimi konusunda, üç temel yaklaşım bulunmaktadır.¹⁴⁵ Bunlardan ilki, adalet yönetimini adliye yönetimi olarak ele almakta ve yargılama sürecini doğrudan etkilemeyen adliye binası yönetimi, hâkim ve savcılar dışında kalan personelin yönetimi üzerinde yoğunlaşmaktadır. İkinci yaklaşım, adalet yönetimini yargı örgütü perspektifinden ele almaktadır. İlk derece ve üst derece mahkemelerinin kuruluş, görev ve yetkileriyle bu mahkemelerde görev yapan hâkim ve savcılar ile yardımcı personelin atanma, tayin, görev, yetki ve sorumlulukları yargı örgütü kapsamında incelenmektedir. Anglo-Amerikan kaynaklı üçüncü yaklaşım ise, yargılama sürecine odaklanmaktadır. Hem hukuk hem de ceza yargılaması, yargılamanın başlamasından sona ermesine kadar olan süreç boyunca yargı teşkilatı, uygulanan usul kuralları, rol alan aktörler bakımından değerlendirilmektedir. Günümüzde, süreç odaklı yargı yönetimi anlayışı benimsenmiştir.

Yargılama süreci bakış açısıyla verilecek adalet yönetimi derslerinin mevcut ders müfredatında, hukuk ve ceza grubunda verilen usul hukuku dersleri ile çakışması muhtemeldir. Bu çakışmayı bertaraf etmek üzere adalet yönetimi derslerinde, yargılama hukuku derslerindeki temel ilkeler ve özellikler anlatılmalıdır. Genelden özele giden bir bakış açısı ile adaylara öncelikle yargılama ilkeleri verilerek yorum yapabilmelerini sağlayacak, muhakeme yeteneklerini geliştirecek değerlendirici bakış açısı kazandırılmalıdır. Bu bağlamda hem hukuk hem de ceza yargılaması bakımından ortak değer olarak kabul edilen yargılama hukuku ilkeleri ve meslek kuralları ana müfredatı oluşturmalıdır. Yargılama süreçlerinin temel ilkelerinin bilinmesi ve özümsemesi, özel nitelik arz eden yargılama hukuku kurallarının anlaşılmasını mümkün kılar¹⁴⁶. Örneğin yargılama sürelerinin, makul sürede yargılanma hakkı ve usul ekonomisi ilkeleri bilinmeden idrak edilmesi mümkün olmaz.

Mevcut müfredattaki ‘adalet yönetimi ve mesleki kültür’ derslerinin, geneli bakımından gerekli görülme oranı %78,4; derslerin gerekli görülmemesi oranı ise %11,2’dir. En çok gerekli görülme oranına sahip ‘Tebliğat Hukuku ve Uygulamaları’ dersinin gerekli görülme oranının %94,2; gerekli görülmemesi oranının ise %3,2 olduğu; ‘Mesleki Protokol Kuralları’ dersinin gerekli görülme oranının %90,7; gerekli görülmemesi oranının ise %5,2 olduğu; ‘Yargı Etiği ve Mesleki Kimlik’ dersinin gerekli görülme oranının %89,4; gerekli görülmemesi oranının ise %5,8 olduğu tespit edilmiştir. Buna karşılık en düşük gerekli görülme oranına sahip ‘Mevzuat Hazırlama ve Okuma Tekniği’ dersinin değerlendirilmesinde yeni müfredat için gerekli görülme oranının %61,0; gerekli görülmemesi oranının ise %20,6 olduğu; ‘Arabuluculuk Uygulamaları’ dersinin gerekli görülme oranının %66,5; gerekli görülmemesi oranının ise %17,3 olduğu; ‘Adli Sicil ve İstatistik Uygulamaları’ dersinin gerekli görülme oranının %66,7; gerekli görülmemesi oranının ise %18,4 olduğu tespit edilmiştir. Ders önerisi hazırlanırken anket sonuçları da dikkate alınmıştır.

Adalet yönetimi derslerinde öncelikle, adalet sisteminin aktörlerinin kim olduğu üzerinde durulmalı ve yargı görevlileri ele alınmalıdır. Herhangi bir süreçte rol alan aktörler tanınmadan, sürecin ilkesel temellerinin oturtulması zordur. Bu bağlamda, öncelikle hâkim ve savcılık mesleğinin önemi ve temel gerekleri anlatılmalıdır. Hâkim ve savcı adayları mesleklerinin önemini bilincine vâkıf olurlarsa, adaylık dönemini bu bilinçle verimli bir şekilde geçirmeye odaklanabilirler. Bu çerçevede, başlangıç derslerinin hâkim, savcı, avukat ve yardımcı personelin görev, yetki ve sorumlulukları (hukukî, cezai ve disiplinler sorumluluk) konusuna ayrılması gerekir. Özellikle disiplin mevzuatını iyi bilen hâkim ve savcı, kendi görev ve sorumluluklarının sınırını çizebilir. Keza, diğer yargı görevlilerinin yetki ve sorumluluklarını bildiği için onların nasıl davranması gerektiği konusunda gereği gibi uyarıda bulunabilir ve gerekli işlemleri yapabilir. Saha çalışmalarında edinilen bilgiler çerçevesinde, hâkim ve savcılarının hem birbirleri ile hem de avukat, yazı işleri personeli gibi diğer yargı görevlileri ile kurdukları mesleki ilişkilerde sorunlar yaşadıkları tespiti yapılmıştır. Bu tespit çerçevesinde, hâkim ve savcılarının adalet

¹⁴⁵ Ergüzeloğlu Kilim, Esra, *Türkiye’de Adalet Yönetimi Bağımsız Yargının Sıkı Bağları*, Siyasal Yayınevi, Ankara 2013, s. 23. Ayrıca bkz., Arslan, Ramazan/Tanrıver, Süha, *Yargı Örgütü Hukuku*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2001. Aksel, İsmail, *Türk Adalet Yönetimi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009. Köksal, Mehmet, *Yargı Örgütü Hukuku Ders Kitabı*, Legal Yayınevi, İstanbul 2018. Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/ Ünal Kaya, Hilal, *Yargı Örgütü*, Yetkin Yayınevi, Ankara 2019.

¹⁴⁶ Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013, s. 19.

teşkilatında doğrudan veya dolaylı olarak görev alan tüm yargı görevlilerinin görev, yetki, hukukî, cezai ve disiplin sorumluluğuna vâkıf olması elzemdir. Bu bağlamda disiplin işlemleri ve kalem denetiminin müfredatta bulunması gereği kabul edilmektedir.

Avukatlar, yargının kurucu unsurlarından birisidir. Yargı diyalektiği açısından savunma makamında yer alan avukatların, yargı fonksiyonunun amacına ulaşmasını sağlamadaki önemli işlevinin müfredatta yer alması gerekir. Tez-antitez arasında hâkimin senteze ulaşabilmesi, savunma makamının rol ve işlevlerini bilmesiyle mümkündür. Bu çerçevede, avukatlık mesleğinin önemi, savunmanın yargılamanın süjesi olduğu, savunma hakkının dokunulmazlığı, avukatların hak ve yükümlülükleri gibi başlıkların, yargı içtihatları da dikkate alınarak ele alınmalıdır. Saha çalışmalarında Türkiye Barolar Birliği Başkan ve temsilcileri ile baro başkanları ile yapılan görüşmelerde konunun önemi vurgulanmış; uygulamadaki ihtiyaç da belirtilmiştir. Karşılaştırmalı hukukta da avukatlık uygulamalarının eğitimin bir parçası olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, avukatlık uygulamalarının müfredata eklenmesi önerilmektedir.

Resmi yazışma usul ve esasları hukuk fakülteleri eğitim müfredatının zorunlu bir unsuru değildir. Bu sebeple, lisans eğitiminde resmi yazışma usul ve esasları eğitimi alamayan adayların bu konuda ders almaları gereği mevcuttur. Resmi yazışma kurallarını bilmeleri, hâkim ve savcıların yazılı iletişim kurabilmeleri için zorunludur.

Saha çalışmalarında, UYAP dersinin yetersiz kaldığına ilişkin pek çok geri dönüş alınmıştır. UYAP dersinin verimli hâle gelmesi için, adaylara özel bir UYAP eğitim sürümü hazırlanmalıdır. Adayların bu sürüm üzerinden UYAP sistemini tanımalarına imkân verilmelidir. Keza adaylara dağıtılacak taşınabilir bilgisayarlar ile de UYAP'ı etkin bir şekilde kullanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca, adaylara UYAP sistemine entegre halde uzaktan eğitim ve danışmanlık verilebilecek teknik bir sistemin oluşturulması eğitimin etkinliğini artırabilecektir.

Adli sicil ve istatistik uygulamaları dersinin oldukça spesifik bir konu olması sebebiyle başlı başına bir ders olarak müfredatta yer alması faydalı bulunmamaktadır. Ancak, uygulamada adli sicil kayıtlarının okunması becerisi pek çok davanın isabetli bir şekilde karara bağlanması için gereklidir. Bu çerçevede, adli sicil okuma ile ilgili olarak UYAP sistemi anlatılırken bilgi verilmelidir. Adli sicil okuma becerisinin nasıl kullanılacağı üzerinde ise, ilgili hukuk, ceza ve savcılık derslerinde somut uygulama örnekleri üzerinden anlatılması işlevsel olacaktır.

Mevcut müfredatta yer alan Cumhuriyet Başsavcılığının Mali- İdari Görev ve Sorumlulukları dersi ile Yargı Dairelerinin Denetimi (kalem denetimi, kalem, icra daireleri, adli emanet, noter vs.) derslerinin bağlantıları nedeniyle tek ders adı altında müfredata alınması, yapılan çalıştaylarda ele alınmıştır. Bu konuların meslek içi eğitimle anlatılması görüşü ileri sürülmüşse de saha çalışmalarında, mesleğe yeni başlamış hâkim ve savcı adaylarının bu hususların uygulamalı olarak anlatılması talebi dikkate alınmıştır.

Yapılan saha çalışmalarında, yargılama ve infaz sürecinde tebligata ilişkin yapılan önemli hataların hak kayıplarına yol açtığı tespit edilmiştir. Hukukî dinlenilme hakkının gerçekleştirilebilmesi için tebligatın usulüne uygun yapılması gerekir. Adli tebligatların usulüne uygun yapılmasını denetleyen hâkim ve savcıların tebligat hukukuna ve tebligat sorunlarına hâkim olması gerekir. Bu bağlamda hâkim ve savcı adaylarının uygulamadaki sorunlara dikkat çeker şekilde tebligat hukuku dersi almalarının uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Aday eğitiminde 'mağdur hakları', ceza ve hukuk yargılama sürecinde sükûnet kısmında işlenmelidir. Eğitimin bütünselliği açısından ceza ve hukuk yargılama sürecinin sükûnetleri birlikte ele alınmalıdır. Bu çerçevede, mağdur haklarına ayrı bir zaman verilerek, ceza ve hukuk yargılama sürecinin ders saati artırılmalıdır.

'Mevzuat hazırlama ve okuma tekniği' dersinin müfredattaki içeriği daraltılmalıdır. 'Mevzuat hazırlamak' uzmanlık bilgisi ve belirli düzeyde bir mesleki kıdem gerektirmekte olup, mesleğe yeni başlayan hâkim ve savcıların ihtiyaç duyduğu bir bilgi değildir. Buna karşılık, 'mevzuat araştırma ve okuma becerisi', tüm hâkim ve savcılarının sahip olması gereken zorunlu bir yetkinliktir. Keza, dava

ve soruşturma dosyası incelemek ve okumak da hâkim ve savcı adaylarına kazandırılması gereken bir beceridir. Adaylara dava hazırlığı ve yürütümüne ilişkin ‘zaman, mekan ve kişi yönetimi’ eğitimi verilmelidir. ‘Mevzuat hazırlama tekniğinin’ müfredattan çıkartılması; buna karşılık, ‘mevzuat okuma tekniği’ nin müfredattaki yerini koruması ve bunun yanı sıra ‘dosya okuma tekniğinin’ de müfredata eklenmesi gerekmektedir. Buna karşılık mevzuat ve dosya okuma tekniği başlı başına bir ders olarak değil; eğitim sürecinde verilmelidir. Özellikle dava ve soruşturma dosyası okuma tekniğinin, gerçek dosyalar üzerinden uygulama eğitimleri sırasında verilmesi kalıcı öğrenim bakımından yerinde olacaktır.

‘Bilirkişilik uygulamaları’ dersi, yargılama derslerinin içinde, ispat ve deliller kısmında anlatılmalıdır. Zira, bilirkişilik uygulamalarının, adaylara diğer delillerle birlikte aynı süreçte aktarılmasının daha faydalı olabileceği ifade edilebilir. Özellikle maddi hukuk bilgisi içerisinde, maddi hukukun konusunu oluşturan vakıaların ispatı bakımından somut uygulama örnekleri anlatılması, hâkim ve savcı adaylarının kürsüye hazırlanmaları bakımından daha yerindedir. Böylesi bir uygulama aynı zamanda müfredatın da sadeleştirilmesine hizmet edecektir.

XV. SONUÇ ve ÖNERİLER

Türkiye Adalet Akademisi'nin himayesinde adli yargı hâkim ve savcı adayları meslek öncesi eğitim müfredatının yenilenmesine ilişkin olarak yürütmüş olduğumuz raporlama çalışması, konu üzerinde paydaş görüşlerini alma, veri toplama, bilgi tasnif ve analiz etme süreçleri sonrasında aşağıda sıralanmış olan değerlendirmelerle ve somut önerilerle sonuçlandırılmıştır.

1. 'Hâkim ve Savcı Adaylığı Eğitim Değerlendirme Anketi' ile başlatılan bu rapor çalışması, veri toplama aşamasında gerçekleştirilen anketler, saha ziyaretlerindeki görüşmeler, mülakatlar ve çalıştaylar neticesinde ortaya çıkan görüşleri raporun somut çıktısı olarak geliştirilen taslak müfredat önerisinde dikkate almıştır. Rapor bu çıktılarının yanı sıra, mukayeseli hukuk perspektifinden yargı eğitiminde iyi uygulama ve kurumsallaşma örneklerini ve ilgili literatürü de göz önünde bulundurmıştır.
2. Mevcut kurumsal yapılanmada hazırlık ve son eğitim süreçlerini yürüten Türkiye Adalet Akademisi ile adliye stajlarının gözetim ve denetimini uhdesinde bulunduran Adalet Bakanlığı personel daire başkanlığı arasında paylaşılan çift başlı bir süreç yönetimi söz konusudur. Mevcut durum, hâkim ve savcı adaylarının meslek öncesi eğitim süreçleri açısından aksaklıklara yol açmaktadır. Eğitimin sürdürülebilir yetkinlik ve verimliliği adına Akademi eğitiminin adliye stajı ile koordineli biçimde yürütülmesi gerekmektedir.
3. Staj süreçlerinin etkin koordinasyonuna dayalı olmaması ve denetim eksikliği, aday eğitimlerinde teori ile uygulama arasında ciddi bir mesafenin oluşmasına yol açmaktadır. Bu durum, adayların özellikle uygulama ayağında ortaya çıkan bilgilenme ve tecrübe edinme noktasındaki açığını Akademi eğitimi sürecinde telafi etme çabasına sebep olmaktadır. Bu çaba da doğallıkla, adayların kısaltılmış Akademi eğitim süreçlerinden beklentilerini yoğunlaştırmaktadır.
4. Bu beklentinin, oldukça kısaltılmış eğitim süresi, birleştirilmiş dönem uygulaması ve aşırı yoğunlaştırılmış ders müfredatı ile karşılanabilmesi imkansızdır. Nitekim 23. dönem adli yargı hâkim-savcı adaylarına hazırlık ve son eğitim olarak iki ayrı dönemde verilmesi gereken eğitimin, 3,5 aylık bir zaman diliminde 400 saatlik 93 adet ders şeklinde verilmesi pedagojik ve eğitim bilimsel anlamda verimliliği ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle niteliksel anlamda yetkin ve verimli bir eğitim süreci açısından yürütülecek olan müfredatta ders sayı ve saatlerinin mümkün olduğunca azaltılması ve müfredat derslerinin eğitim sürelerinin ilgili mevzuatta öngörüldüğü şekliyle bir yıllık süre zarfında verilmesi icap etmektedir.
5. Yargı eğitimini daha nitelikli düzeyde etkin ve verimli biçimde sürdürebilmek adına Akademi eğitimi ve staj süresinin toplamda en az 2 yıl olacak şekilde planlanması gerekmektedir.
6. 'Akademi modeli' çerçevesinde yeniden kuruluşunu gerçekleştiren Türkiye Adalet Akademisinde adaylara verilen meslek öncesi eğitimin lisansüstü eğitim programı standardı kazandırılarak staj süresinin 3 yıla uzatılması değerlendirme konusu yapılabilir.
7. Yukarıda belirtildiği üzere kurumsal yeknesaklığın olmaması ve süre bakımından kısaltılmış yoğun bir eğitim müfredatının uygulanması teori ile uygulama arasındaki mesafenin derinleşmesine yol açmaktadır. Bundan ötürü, adaylar uygulama bilgisi açığını giderebilmek adına ders sayı ve saatlerinin yetersizliğini dile getirmektedirler.
8. Hâkim ve savcı adaylarının eğitimlerinin her iki ayağı ile birlikte etkin biçimde yürütülebilmesi adına stajların kurumsal olarak tek elden yürütülmesi icap etmektedir. Bu noktada her iki boyutu ile süreç yönetiminin kurumsal yetkisinin özerk bir akademik birim olarak mevzuat temelinde yapılandırılmış olan Türkiye Adalet Akademisi'nin uhdesinde olması uygun görünmektedir.
9. Adaylık eğitiminin her iki ayağını da kapsayacak biçimde her bir aday için bir staj dosyasının oluşturulması eğitim sürecinin yetkinliği açısından önemlidir. Bireysel staj dosyası uygulaması ile adayların atanmış danışmanları gözetiminde akademik ve kişisel gelişiminin takip ve değerlendirilmesi mümkün hale gelecektir.

10. Verimlilik için gereklilik arz eden bütünlüklü bir akademik eğitim ve staj uygulama sürecinin yapılandırılabilmesi adına mentorluk (danışmanlık) uygulamasının sistem içerisine dahil edilmesi uygun olacaktır.
11. Staj uygulamalarının verimlilik ve etkinliğini temin edebilmek adına mutlak surette iş yükü azaltılmış staj mahkemeleri ve staj savcılıklarının ihdas edilmesi icap etmektedir.
12. Akademi eğitiminde yeknesaklığı sağlayabilmek için eğitim programı ve ders içerikleri standart olmalıdır. Tüm dersler için ders planı yapılarak dersin amaç ve hedefleri tanımlanmalı, öğrenme yöntemleri, sunulacak olay incelemeleri ve kazanımlar açık olarak belirlenmelidir. Ayrıca akademi eğitiminde derslerin yürütülmesinde 'uygulamalı eğitim modelinin' geliştirilmesi gerekmektedir.
13. Akademi derslerinin teorik içeriğinin olabildiğince sınırlı tutulması beklenmektedir. Adayların, mesleğe yetkinlikle hazırlanabilmeleri adına, hukuk lisans öğreniminde edinmiş oldukları teorik öğretim sonrasında alacakları Akademi eğitiminin uygulama boyutunun derinleştirilmesi icap etmektedir. Bu gereklilik, Akademi eğitiminin baskın biçimde uygulama merkezli olmasını zorunlu kılmaktadır.
14. Bütünlüklü meslek öncesi eğitimin ideal anlamda temel profil çıktısı şu olmalıdır: Mesleğe kabul edilen yargı mensuplarının şablon kararları uygulaması değil; kendi şablonunu oluşturabilecek bir mesleki yetkinlik düzeyine erişmesi hedeflenmelidir.
15. Aday eğitim süreçlerinin, uygulama odaklı biçimde yapılandırılması noktasında her bir adayın gerçek dava dosyalarını inceleme ve karar yazma becerisini kazandıracak şekilde planlanması gerekmektedir.
16. Türkiye Adalet Akademisinin sunmuş olduğu eğitimin niteliksel artışı her şeyden önce eğitim gören aday sayısının daha makul düzeyde olmasını gerekli kılmaktadır. Meslek öncesi eğitimin daha yetkin biçimde planlanarak uygulanabilmesi, eğitim alacak olan aday sayısının makuliyeti ile doğrudan ilişkilidir. Eğitim sürecinin daha etkileşimli biçimde yürütülebilmesi adına daha az sayıda adayın meslek öncesi eğitime kabulü gereklilik arz etmektedir.
17. Akademi eğitiminin daha nitelikli olabilmesi eğitimcilerin bilgisel yetkinliğine ve tecrübi birikimine bağlıdır. O nedenle, gönüllülük esasını üzerine Akademi eğitiminde görev alacak olan eğitimcilerin seçiminde meslek içi eğitim süreçleri içerisinde yapılandırılacak olan özel bir 'eğiticiler eğitimi' programı ve eğitim modülleri geliştirilebilir. Böylelikle Türkiye Adalet Akademisinin eğitici havuzu, uygulanacak olan 'eğiticiler eğitimi' programları ile sürdürülebilir bir yetkinleştirmeye tabi kılınabilecektir.
18. Eğitimin akademik bir yetkinlik ve etkin bir koordinasyon çerçevesinde yürütülebilmesi adına, alan eğitimcilerinin ortak bir müzakere zemininde buluşmalarını mümkün kılacak kurumsal yapılanmaya gidilmelidir. Bu amaçla, alan derslerini yürüten eğitimcilerin periyodik olarak bir araya gelecekleri zümre toplantıları kurumsallaştırılabilir. Alan zümre toplantıları öncelikle, ilgili alan eğitim programı üzerinde etkin müzakere ve ortak anlayış geliştirme imkanını doğuracaktır. Yine alan zümre toplantıları; hazırlanmış olan eğitim planlarının ve ders programının uygulanmasında; ilgili ders içeriğinin belirlenmesinde ve güncel gelişmelere ilişkin bilgi paylaşımının temin edilmesinde etkin bir koordinasyon imkânı ve uygulama birliği sağlayacaktır.
19. Her ne kadar adaylarla yapılan yüz yüze görüşmelerde ve anket verilerinde cari olan ders sayı ve saatlerinin çok olmadığı, bilakis azlığı fikri öne çıkmış olsa da eğitim süresi ile müfredatta yer alan ders sayıları orantılandığında ideal bir eğitimin gerekleri ile uyumlu olmadığı görülmektedir. O yüzden müfredatta yer alacak olan ders sayılarının olabildiğince sadeleştirilmesi ve buna bağlı olarak uygulama boyutu üzerinden de derinleştirilmesi daha uygun olacaktır.
20. Adayların rekabete dayalı mesleğe kabul sınavlarının liyakat temelinde seçicilik noktasında daha yetkinleştirilmiş bir usul ile gerçekleştirilmesi, Akademi eğitiminin daha nitelikli biçimde yürütülebilmesinin temel koşullarından birisini oluşturmaktadır. Zira, bir eğitim programının

yetkinlikle planlanması, geliştirilmesi, öğrenim süreçlerinin değerlendirilmesi ve kurumsal yapılandırılması kadar önem arz eden bir husus da yargı eğitimine alınacak olan adayların yetkinlikle seçiminin gerçekleştirilmesidir.

21. Akademi eğitim sürecinin ilgili mevzuatta öngörülen çerçeveye uygun biçimde tek bir bitirme sınavı ile sonuçlandırılmasının Akademi yürütülen eğitim sürecinin bir bütün olarak ölçme-değerlendirme metodolojisi açısından yetersizliği aşıkârdır. İlgili mevzuatta yapılacak olan değişiklik ile ilgili eğitim sürecinin ara sınavlar ve kısa ödevler şeklinde farklı ölçme unsurları ile zenginleştirilmesi yerinde olacaktır.
22. Küreselleşen dünya, kaçınılmaz biçimde yargısal adalet ağını tüm sistemsel boyutları ile global bir çerçeveye kavuşturmuştur. Ayrıca bir tür norm ve değer entegrasyonu olan bölgesel ölçekli ortak birlik hukukları ülkelere birtakım sözleşmesel yükümlülükler getirmiştir. Dolayısıyla adalet hizmetinin uluslararasılaşan bu boyutu, yargı mensuplarının bu küreselleşen bağlama uygun bir yabancı dil yeterliliğine sahip olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle Akademi eğitim müfredatında yabancı dil eğitimine yer verilmesi uygun olacaktır.
23. Raporda geliştirilen taslak müfredatta yer alan hukuk dersleri belirlenirken hâkim adaylarının ilk görev yerlerinde önlerine bir dava veya iş geldiğinde ne yapacaklarını bilmelerini sağlamaya yönelik bir içeriğin hazırlanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede dört temel ders başlığı belirlenmiştir. Bunlar sırasıyla şöyledir: Hukuk Usulü Uygulamaları; Hukuk Mahkemeleri Uygulamaları; Gerekeçeli Karar Yazımı; Sık Karşılaşılan Davalara İlişkin Uygulamalar. Örneklem olarak alınan dava uygulamaları ise şöyle sıralanmıştır. Gayrimenkul Davaları; Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davaları; Taşınır ve Taşınmaz Mal veya Hakkın Paylaştırılması ve Ortaklığın Giderilmesine İlişkin Davalar; Kira İlişkisinden Kaynaklanan Davalar; Vesayet Hukukundan Kaynaklanan Davalar; Sulh Hukuk Mahkemesinde Çok Sık Karşılaşılan Çekişmesiz Yargı İşleri; 634 Sayılı Kat Mülkiyeti Kanunundan Kaynaklanan Uyuşmazlıklar; Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar; 6284 Sayılı Kanun Uygulaması; *İcra Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları*; *İş Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları*; Asliye Ticaret Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları; Tüketici Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları.
24. Ceza hukuku derslerini bütün olarak değerlendirecek olursak, aday hâkimlerin talepleri ile görevdeki hâkimlerin tespit ettikleri hususlar dikkate alınarak, uygulamada karşılaşılan ihtilafli konuların müfredata konulmak suretiyle ders çeşitlerinin artırıldığı görülecektir. Müfredat tespitinde ayrıca, ders içerikleri ve dersin işlenişinde kullanılacak materyaller (kesinleşmiş kararlar gibi) dikkate alınmıştır.

Çalışmamızda, bir lisans eğitimi olarak planlanmayan, uygulamaya yönelik tatbiki bir dönemi ifade eden hâkimlik staj aşamasının etkin kullanımı ve adayların bu anlamda geliştirilmesi amaçlanmış ve gerek adayların gerekse yargı mensuplarının görüşleri doğrultusunda önerilen ceza hukuku dersleri tespit edilmiştir.
25. Hiç kuşkusuz zaman ve diğer sınırlamalar dolayısı ile belli bir süre içerisinde Akademi eğitimi tamamlayan ve atama kararları ile iş başına geçen cumhuriyet savcılarının kimi teorik ve pratik bilgilerle donanmış olması gerekmektedir. Meslek hayatında karşılaştığı bütün sorunların derlenerek Akademi eğitimi içerisine alınması eşyanın tabiatı gereği mümkün değildir. Bir Cumhuriyet savcısının mesleğini layıkıyla yürütebilmesi için sahip olması gereken asgari yeterlilikler göz önüne alınarak taslak müfredat geliştirilmiştir.
26. İnsan odaklı adalet anlayışı çerçevesinde, insan hakları ve bu hakların korunması eğitimi verilmesi gereği kabul edilmelidir. Hâkimlerin gördükleri tüm dava ve işlerde temel hak ve özgürlükler perspektifine sahip olması gerekmektedir. Bu perspektif, anayasanın üstünlüğü bilinci ve koruma mekanizmaları bilgisiyile oluşturulabilir. Anayasa ve insan hakları hukuku uygulamaları başlığı altında, insan hakları ve özellikle ifade özgürlüğü ile anayasa yargısı ve bireysel başvuru konularının anlatılması önerilmiştir.

27. Uluslararası adalet uygulamaları başlığı altında, *Adli Yardımlaşma, Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli, Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi ve Adalet Alanı ile İlgili Uluslararası Kuruluşlar* konularına taslak müfredatta yer verilmiştir. Türkiye'nin içinde bulunduğu jeopolitik ve jeostratejik konum ve yaşanmakta olan bölgesel gelişmeler uluslararası alanda adli işbirliğinin önemini bir kat daha artırmaktadır. Bu yüzden adayların konuya ilişkin bilgisel donanımına sahip olabilmeleri adına ilgili konular müfredat taslağına dâhil edilmiştir.
28. Kişisel gelişim ile ilgili eğitimin ders biçiminde değil; seminerler şeklinde yürütülmesi, yetişkin eğitiminin gereklerine daha uygun bulunmaktadır. Hâkim ve savcı adaylarının, statüleri gereği kişisel gelişim konularında ders almaları yerine seminer ve atölye çalışması gibi yöntemlerin uygulanması daha isabetli olacaktır. Kişisel gelişim uygulamaları çerçevesinde, protokol ve görgü kuralları, stres ve kriz yönetimi, empati, iletişim becerileri, mesleki iletişim ve liderlik becerileri konularında yapılacak seminerlere katılmaları önerilmektedir. Bununla beraber Türk yargı kültürü, yargı etiği, adalet psikolojisi, hukukta yöntem ve mantık gibi konuların anlatılması önerilerek, mesleki kültürün geliştirilmesi hedeflenmiştir.
29. Mevcut müfredatta “Adalet Yönetimi ve Mesleki Kültür Dersleri” olarak okutulan dersler sadeleştirilerek hem hâkim hem de savcı adaylarının sahip olması gereken temel konuları içermesi önerilmektedir. Bu dersler mesleği tanıma, temel ilkelere dayalı hukuk nosyonunu geliştirmeyi hedeflemektedir. Müfredat eğitimin ilerleyen dönemlerinin daha faydalı olmasını sağlayacak ilkelere dayalı düşünme becerisi kazandırmaya yöneliktir. Ayrıca, UYAP uygulamaları, disiplin işlemleri, kalem denetimi, adalet dairelerinin denetimi, tebligat hukuku ve avukatlık hukuku derslerinin uygulama örnekleriyle beraber işlenmesi önerilmektedir.
30. Türkiye Adalet Akademisi eğitim koordinatörlüğünün işlenecek olan dönem müfredatındaki ilgili derslerin yarımşar günlük bir program olarak düzenlenmesi daha uygun olacaktır. Böylelikle uygulanacak olan programa seminerler, konferanslar, atölye çalışmaları ve uygulama ziyaretleri gibi diğer etkinliklerin dahil edilebilmesi imkânı doğacaktır.
31. Meslek öncesi eğitimin günümüzün teknolojik koşulları ve adayların yaşları da dikkate alınarak bilgi teknolojileriyle desteklenmesi gerektiği, böylece eğitim materyallerinin her zaman ulaşılabilir olmasının sağlanabileceği, ayrıca adayların birbiriyle ve eğiticilerle daha etkin bir iletişim içerisinde olmalarının mümkün kılınabileceği, bunun dışında adaylara söz konusu uzaktan eğitim sistemleri aracılığıyla ders öncesinde konuyla ilgili hazırlık yapmaları, ders sonrasında ise ödev verilmesinin mümkün olabileceği, bu şekilde yüz yüze derslere ayrılan sürenin daha etkin ve verimli bir şekilde kullanılabilmesi değerlendirilmektedir. Bu yolla *e-öğrenme* sistemleriyle eğiticilerin hazırladığı eğitim materyallerinin bir havuzda toplanması ve sonraki eğiticiler tarafından da ulaşılabilir kılınması bilgede ve eğitimde sürekliliği sağlayacaktır.
32. Adalet Akademisi bünyesinde geliştirilen eğitim programlarının yetişkin eğitimi (*androgjik* eğitim) modeline uygun biçimde yapılandırılmasının gerekliliği düşünülmektedir. Bu modele uyumlu biçimde geliştirilen müfredat içeriğinin adaylara aktarımında ‘uygulama’ temelli ve ‘etkileşimli’ eğitim-öğretim metodolojilerine dayandırılması uygun olacaktır. Bu amaç doğrultusunda yargı eğitiminde metodolojik arayışların kurumsal olarak sürdürülmesi gereklilik arz etmektedir.
33. Akademi tarafından gerçekleştirilen yargı eğitiminin periyodik olarak etkinlik analizinin daha da geliştirilerek icra edilmesi, verilen eğitimin kalitesinin sürdürülebilirliği adına önem arz etmektedir.
34. Raporda geliştirilmiş olan müfredat taslağı olabildiğince sadeleştirilmiş bir eğitim programı öngörmektedir. Bu öngörü, yargı eğitiminin hem zaman yönetimi açısından verimliliğini ve hem de uygulama temelinde etkileşimli hâle getirilmesini mümkün kılma hedefine matuf olarak geliştirilmiştir.
35. Bu anlayışla geliştirilen müfredat taslağı aşağıdaki tabloda yer aldığı şekliyle; ‘Ceza Hukuku Uygulamaları’; ‘Özel Hukuk Uygulamaları’; ‘Anayasa ve İnsan Hakları Hukuku Uygulamaları’; ‘Uluslararası Adalet Uygulamaları’; ‘Kişisel Gelişim Uygulamaları’; ve ‘Adalet Yönetimi Uygulamaları’ olmak üzere 6 temel başlık altında tasnif edilmiştir.

XVI. KAYNAKÇA

- Aksel, İsmail, *Türk Adalet Yönetimi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2009.
- Aktan, C. Can, “Aktif Eğitim (Öğrenci Merkezli Eğitim)”, <http://www.canaktan.org/egitim/egitim-metodoloji/aktif-egitim.htm>, E.T.6/11/2019.
- Arslan, Ramazan/Tanrıver, Süha, *Yargı Örgütü Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2001.
- Atalı, Murat, “Hizmet Tespit Davasının Sosyal Güvenlik Kurumuna İhbarı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Özel Sayı: Prof. Dr. Hakan PEKCANITEZ’e Armağan.
- Atalı, Murat/ Ermenek, İbrahim/ Ünal Kaya, Hilal, *Yargı Örgütü*, Yetkin Yayınları, Ankara 2019.
- Büyükgümüş, İsmail, “Adli Yargı Hâkim ve Savcı Adaylarının Meslek Öncesi Eğitimi Sorunlar ve Muhtemel Çözüm Yolları”, *Hukuk Kuramı*, C. I, S. 2, Mart-Nisan 2014.
- Dursun, Hasan, “Erkler Ayrılığı ve Yargıç Bağımsızlığı”, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-80-477>, s.71, E.T.11/03/2019.
- Ergüzeloğlu Kilim, Esra, *Türkiye’de Adalet Yönetimi Bağımsız Yargının Sıkı Bağları*, Siyasal Yayınevi, Ankara 2013.
- Georg Grünstäudl, Richterauswahl und Richterausbildung im Systemvergleich- Österreich, Deutschland und die Schweiz seit 1945, Nomos Verlag/Verlag Österreich/Stämpfli Verlag AG, Bern 2018.
- Hansjörg Seiler, Stämpflis Handkommentar, Bundesgerichtsgesetz (BGG), Art. 5, para. 8.
- Karakehya, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Nisan Yayınevi, Eskişehir 2019.
- Kılıç, Muharrem, “Hukuki Realizm Perspektifinden Hukuk Öğretiminin Sorunsallaştırılması”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Temmuz 2017, sayı 31, Yıl 7.
- Köksal, Mehmet, *Yargı Örgütü Hukuku Ders Kitabı*, Legal Yayınevi, İstanbul 2018.
- Kurt Konca, Nesibe, *Hâkim Yardımcılığı Kurumu ve Türkiye’de Uygulanabilirliği*, SETA Yayınları 71, Ankara 2016.
- Perilli, Luca, *Türkiye’de Hukuk Eğitimi Raporu*, 2013.
- Şahin, Cumhur/Neslihan, Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku 1*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- Thomas, Cheryl, *Review of Judicial Training and Education in Other Jurisdictions*, Report Prepared for The Judicial Studies Board, London 2006.

Elektronik Kaynaklar

- “Les diplômés choisissent leur affectation en fonction des résultats obtenus. Ils occupent ensuite le poste de substitut pour acquérir de l’expérience et pouvoir prétendre ensuite au poste de procureur de la République” (bkz., <<http://etudiant.aujourd'hui.fr/etudiant/metiers/fiche-metier/procureur-de-la-republique.html>>, (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- <<http://www.deutsche-richterakademie.de/>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).
- <http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/EJTN_JTM_Handbook_2016_EN.pdf/> (Erişim Tarihi: 30.12.2019).
- <<http://www.enm.justice.fr/>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- <<http://www.enm.justice.fr/classes-preparatoires-ENM>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-etudiants>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

- <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-fonctionnaires>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- <<http://www.enm.justice.fr/Devenir-magistrat-salaries-du-prive>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).
- *Aargauer Zeitung*, bkz., <<https://www.aargauerzeitung.ch/aargau/lenzburg/juengster-richter-verlaesst-bezirksgericht-nach-11-jahren-133802163>>. 04.12.2018.
- *Auditeurs de Justice, Programme Pedagogique, Janvier 2019* (İnternet Sayfası: <<https://www.enm.justice.fr/sites/default/files/catalogues/PP-ADJ-2019-Janvier.pdf>>, Erişim Tarihi: 25.10.2019), s.28-36.
- *Ausbildungsplan für die strafrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003* (İnternet Adresi: <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/strafrechtliche_ag.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019)
- *Ausbildungsplan für die zivilrechtlichen Arbeitsgemeinschaften nach dem JAG NRW vom 11. März 2003* (İnternet Adresi: <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/zivilrechtliche_ag.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019)
- Avusturya Federal Anayasa, Reform, Deregülasyon ve Adalet Bakanlığı (*Bundesministerium für Verfassung, Reformen, Deregulierung und Justiz*) tarafından çıkarılan ve Avusturya’da hukuk mesleklerine giriş şartları hakkında bilgi veren kitapçık için bkz., *Rechtsberufe in Österreich*, Viyana 2018 (İnternet kaynağı: <https://www.justiz.gv.at/file/8ab4a8a422985de30122a920178362d7.de/0/rechtsberufe%20in%20%C3%B6dt_2018_web.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019).
- *Consultative Council of European Judges (CCJE), Questionnaire on Judges’ Training, Reply submitted by the delegation of Austria* (İnternet Kaynağı: <<https://rm.coe.int/1680747d64>>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019).
- *Finanzprokurator* Avusturya Cumhuriyetinin avukatı ve hukuk danışmanı görevini yerine getiren bir kurumdur. Bkz., <<https://finanzprokurator.bmf.gv.at/stellung/stellung-der-finanzprokurator.html>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019). Kurumun adı internet sayfasında İngilizce “*Lawyer and legal advisor of the Republic of Austria*” (Avusturya Cumhuriyetinin avukatı ve hukuk danışmanı) olarak belirtilmiştir. Bkz., <<https://finanzprokurator.bmf.gv.at/english/general-information.html>> (Erişim Tarihi: 05.10.2019).
- <https://www.justiz.nrw.de/Gerichte_Behoerden/landesjustizpruefungsamt/juristischer_vorbereitungsdienst/0ausbildungsplaene/index.php> (Erişim tarihi: 05.10.2019).
- *Luzerner Zeitung*, bkz., <<https://www.luzernerzeitung.ch/zentralschweiz/zug/zug-der-besonnen-jungrichter-ld.103482>>. 28.10.2017.
- Savcı Akademisi hakkında bilgiler için bkz., <<https://www.unilu.ch/fakultaeten/rf/institute/staat-sanwaltsakademie/>> (Erişim Tarihi: 25.10.2019).

XVII. EK: Türkiye Adalet Akademisi Adli Yargı Meslek Öncesi Eğitim Müfredat Taslağı

I. CEZA HUKUKU UYGULAMALARI

A. SORUŞTURMA İŞLEMLERİ

1. Etkin Soruşturma Usulleri (Delillerin Toplanması ve Değerlenmesi)
2. Özel Soruşturma Usulleri (Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri, YÖK)
3. İfade Alma Teknikleri
4. Seri Muhakeme Usulü
5. Koruma Tedbirleri ve Uygulamaları
6. İdari Yaptırımlara İtirazların Değerlendirilmesi

B. KOVUŞTURMA İŞLEMLERİ

1. İddianamenin Değerlendirilmesi, Tensip, Basit Yargılama Usulü
2. Duruşma Yönetimi ve Etkin Dinleme, Keşif, Bilirkişi Raporlarının Değerlendirilmesi (Adil Yargılanma ve Hukuki Dinlenme Hakkı, SEGBİS Uygulaması)
3. Hüküm Türleri, Gerekçeli Karar Yazımı, Yargılama Giderleri ile Hükümlere Karşı Başvurulabilecek Kanun Yolları ve Bozmadan Sonra Yapılacak İşlemler

C. SULH CEZA HÂKİMLİĞİ UYGULAMALARI

1. Adli ve Önleme Aramaları-El Koyma
2. Tutuklama ve Adli Kontrol Uygulamaları-Tazminat
3. İletişimin Tespiti, Dinlenmesi, Kayda Alınması-Gizli Soruşturmacı Görevlendirilmesi- Teknik Araçlarla İzleme
4. KYOK Kararına Karşı Yapılan İtirazların Değerlendirilmesi
5. İdari Yaptırımlara İtirazların Değerlendirilmesi (5326 sayılı Kabahatler Kanunu kapsamında)

D. CEZA MAHKEMELERİ UYGULAMALARI

1. İddianamenin Değerlendirilmesi (İadesi, İtiraz, Kabulü)
2. Basit Yargılama Usulü
3. Tensip
4. Duruşma Yönetimi ve Etkin Dinleme (Adil Yargılanma ve Hukuki Dinlenme Hakkı, SEGBİS Uygulaması)
5. Keşif, Bilirkişi Raporlarının Değerlendirilmesi
6. Hüküm Türleri (Cezaların Bireyselleştirilmesi, Beraat, Mahkûmiyet, Düşme, Ceza Verilmesine Yer Olmadığı vb. Gerekçeli Karar Yazımı, Yargılama Giderleri ve Vekâlet Ücreti)
7. Kanun Yolları ve Bozmadan Sonra Yapılacak İşlemleri

E. SAVCILIK UYGULAMALARI

A. Soruşturma Aşamasında Genel Savcılık Uygulamaları

1. Nöbetçi Savcının İş ve İşlemleri
- Müracaat ve Suçüstü İşlemleri
2. Alternatif Çözüm Yöntemleri:
  - a. Uzlaştırma İşlemleri
  - b. Ön Ödeme İşlemleri
  - c. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi
  - d. Seri Muhakeme Usulü
3. Savcılık Kararları (İddianame Yazımı, KYOK, SYOK, Davaname, Yetkisizlik, vb.)

B. Adli Emanet İşlemleri

F. GEREKÇELİ KARAR YAZIMI

1. Gerekçenin Önemi ve Hukuktaki Karşılığı
2. Hükmün Muhtevası
3. Uygulamalı Gerekçeli Karar Yazımı

G. SIK KARŞILAŞILAN DAVALAR

A. Türk Ceza Kanununda Yer Alan Suçlar

1. Malvarlığına Karşı Suçlar
2. Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar
3. Hürriyete ve Şerefe Karşı Suçlar
4. Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar
5. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (Terörle Mücadele Kanunu ile)
6. Kamu Güvenine Karşı Suçlar
7. Adliyeye Karşı Suçlar
8. Kamu İdaresinin Güvenirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar
9. Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar
10. Hayata Karşı Suçlar
11. Bilişim Alanında Suçlar
12. 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulamaları

B. Özel Kanunlarda Yer Alan Suçlar

1. İcra ve İflas Kanunu
2. Çek Kanunu
3. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu
4. Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun
5. Askerî Ceza Kanunu

C. İnfaz Hukuku Uygulamaları

II. ÖZEL HUKUK UYGULAMALARI

A. HUKUK USULÜ UYGULAMALARI

1. Dava Açılması
2. Yargılama Usulleri
3. Dilekçeler Safhası
4. Tensip ve Ön İnceleme
5. Hâkimin Yasaklılığı ve Reddi
6. Adli Yardım
7. Dava Şartları
8. İlk İtirazlar
9. Dava Türleri
10. Ön Sorun, Bekletici Sorun, Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması
11. Yargılamaya Hâkim Olan İlkeler
12. Kanuni Süreler

B. HUKUK MAHKEMELERİ UYGULAMALARI

1. Tensip
2. *Ön İnceleme*
3. Geçici Hukuki Korumalar (İhtiyati Tedbir, İhtiyati Haciz ve Delil Tespiti)
4. Dava Arkadaşlığı, Davanın İhbarı ve Davaya Müdahale
5. Duruşma Yönetimi
6. *İspat, Delillerin Toplanması ve Değerlendirilmesi*
  - a. Taraf ve Tanık Beyanlarının Alınması
  - b. Keşif
  - c. Bilirkişi İncelemesi
  - ç. Belge ve Senetler
  - d. Yemin
7. Davaya Son Veren Taraf İşlemleri
8. Hüküm, Yargılama Giderleri, Hükümün Tashihi ve Tavzihi
9. Kanun Yolları, Neticeleri ve Kesinleştirme
10. Yargılanmanın Yenilenmesi

C. GEREKÇELİ KARAR YAZIMI

1. Gerekçenin Önemi ve Hukuktaki Karşılığı
2. Hükümün Muhtevası
3. Uygulamalı Gerekçeli Karar Yazımı

D. SIK KARŞILAŞILAN DAVALAR

1. Gayrimenkul Davaları
2. Kamulaştırma Hukukundan Kaynaklanan Davalar
3. Haksız Fiilden Kaynaklanan Tazminat Davaları
4. Ortaklığın Giderilmesine İlişkin Davalar
5. Kira İlişkisinden Kaynaklanan Davalar
6. Vesayet Hukukundan Kaynaklanan Davalar ve Sık Karşılaşılan Çekişmesiz Yargı İşleri
7. Kat Mülkiyeti Kanunundan Kaynaklanan Davalar
8. Aile Hukukundan Kaynaklanan Davalar
9. 6284 Sayılı Kanun Uygulaması
10. *İcra Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları*
11. *İş Hukukundan Kaynaklanan Davalar*
12. Sosyal Güvenlik Hukukundan Kaynaklanan Davalar
13. Asliye Ticaret Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları
14. Tüketici Mahkemesi Davaları ve Uygulamaları

III. ANAYASA ve İNSAN HAKLARI HUKUKU UYGULAMALARI

- A. Anayasa Yargısı ve Bireysel Başvuru
- B. İnsan Hakları ve Korunması
- C. İfade Özgürlüğü

IV. ULUSLARARASI ADALET UYGULAMALARI

- A. Adli Yardımlaşma
- B. Suçluların İadesi ve Hükümlü Nakli
- C. Uluslararası Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi
- D. Adalet Alanı İle İlgili Uluslararası Kuruluşlar

V. KİŞİSEL GELİŞİM UYGULAMALARI

- A. Protokol ve Görgü Kuralları
- B. Yargı Etiği
- C. Türk Yargı Kültürü
- D. İletişim Becerileri
- E. Adalet Bilinci
- F. Hukuk ve Toplum
- G. Stres Yönetimi
- H. Liderlik Becerileri
- I. Kararların Dili
- J. Adalet Psikolojisi
- K. Mesleki İletişim
- L. Hukukta Yöntem ve Mantık

VI. ADALET YÖNETİMİ UYGULAMALARI

- A. UYAP Uygulamaları
- B. Disiplin İşlemleri
- C. Kalem Denetimi
- D. Adli Denetim (İcra, Noter, Ceza İnfaz Kurumu, Nezarethane, Emanet, Seçim, Kolluk)
- E. Tebligat
- F. Avukatlık Mesleği Uygulamaları

Tablo 15: Önerilen Müfredat Tablosu